

**Paolom su Oromon Karas
tenaol bor bas pen kisao o
Bas aeben mendbor wi
baebenon kao dund bi angal
yaoang hend**

Ngaoron angal bib kam akol bimi aol baebenom tenaol su hambun bor paolismi baeben hambunom pangen kao kalam akol bu hasmil, Ngaoron sem hor anda and te ti tom tom andub ora habaklam aeben aeben bu and sisesa. Ngub bisao tomb mbini angal bib ebe ngo kam akol bimi aol nda baebenom Ngaoron semon hor anda hasao sisao Karas tenaol ngo birismi baebenon maeb haraoklao aol baeben hasmi bas waeb bu pen kismisa. Ngub bisming mbinim angal ngo, ngo saon was pen kismi ko kao dund baomun pang. Mbinim angal bib ebe nda Karas tenaol hambunom pangen kao dund buklemi on angal di, Karas tenaol hambun bisur bu, bu muklemi on di, Karas tenaol hambunon kone bor hul ha saor peyo was habur Njises Karasol aondao bu hul ha ora haen lemi on angal di, mbinim angal ngubi baeben Karas tenaol hambunom pangen kao kalen ko Njaoron semon maeb haroklme aol mendbor su hor anda hasao sisao hasmi baeben hasmil hesa, mbini aol mendbor Karas tenaol hambun bisur bu angal bib ebe nda kao kaloklme baeben hasmil kab, bas ngo waeb bu pen kao peb bismisa.

Ngub bismil mbuk ngo baeben bor ngo wi

ub angal bib kam akol bimi aol baebenom bas waeb bu pen kao peb bismil, bas pao dudowapun bombor ngo naon Mbaebel mbuk ngo bor ngo wi baeben aol is dowa aolom waeb bu wismisa. Ngub bismil aol Paolom bas pao dumaoklaopun mend waeb bu pen kao peb bisesa. Njon obu Njiseson man pange aol duteb nan ndam di bas pao teb waeb bu pen kisesa. Njiseson man pange aol Pitam bas pao kab waeb bu pen kisesa. Njiseson haeme Njur hesa Njemus kabom bas pao bombor kab kab waeb bubur, Karas tenaol sango mende hasmi bor pen kisbisa.

Mend di bas bombor mend Nju semon Karas tenaol hasmi bor bas pisao ke mend wiyao ora. Ngub wiyao bas ngon imbi Nju Sem ke wiyao o, bas ngo bombor o non Karas tenaol mendborom Paolom waeb bisao ye ko nen saboklme o, mendborom Banabasom be? mondom waeb bu pen kisao ko nen saboklme. Ngub nen saboklmel naom di aol ngo obu aebom ora bas ngo waeb bisaob ko oborob nao hendeyom o, bas ngo bor angal ngo wiyao ub ebe ora nao bu mib se ora wiyao.

¹ Ni Paol, ni Eben Ke Aol Njiseson kowan lao aol ora ngo hae ub han ko, Ngaorom ni bember ha kor bu ib kobur, obun Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol hambunom pangen kam akol bu han ko mao habur, njem nao angal hobao sao ngo kam akol bu haki pu kisaol, ni aol ngo oram ini bor bas ngo waeb bu eben kakl ka.*

* **1:1:** Bis 9:15; Bis 13:2; Kal 1:15

² Mbes ora Ngaorom obun angal mini aol baeben bor, nim mabor sao nao Angal Bib Hobao Sao ngo pindib paen lowao ko kao kalisaol, mbini obun angal mini aol ngo baebenom Ngaoron angal ngo obun mbuk ebe komb bi ora bor waeb bu wismisa.*

³ Ngub waeb bu wismil Ngaorom angal ngo kisao o obun Isi naon Aorao Aondao Njises Karas obu pindib paklao o ora nen sabobur kisaol, obun Isi ngo tenaolom nongnas maroklme nda ub aol wesmbao aondao Debiron sem paolam aeben bisao o bor pindib paesaol, ngo ora tomb angal ngo mbuk bor wisao nda ub heneng ora il so pind bisesa.*

⁴ Ngub bisao o mabor obu obun mbib himisaol, Ngaoron Wesao Komb Bi oram buri palobur obu waki mao enjaesaol, heneng ora obu Ngaoron Isi ora hayao ko panaem ora handaeb se hayao ora.*

⁵ Ngub bisaol nim tenaol hambunom pangen obun angal ngo kao kalam akol buklwao tomb, Ngaorom obun Isi ngon imbi aondao bu ora win ko obun Isi ngom ni hond homo pone ora bisur bubur, obun angal ngo tenaol sem tangar tangar hambunom pangen kao kalam akol bu han kisao ora. Nim ngub bu haklwaol mbinim obul hul ha habur obun Angal Bib Hobao Sao ngo di oborob ora pangen kao kalam akol bu han ko, obum ni ngub bember pe mao hasao ora.*

⁶⁻⁷ Heneng ora ngub bisaol Ngaorom ini su Orom abo ngon tenaol baebenon mendborol di

* **1:2:** Oro 16:25-26; Tat 1:2 * **1:3:** Mat 22:42; Oro 9:5; 2 Tim 2:8

* **1:4:** Bis 13:33 * **1:5:** Bis 26:16-18; Oro 15:18; Kal 2:7-9

hem ko kone ubur, obum ini Njises Karason sem ora hareklemine ko, ini bember ha peb bu kor bu ubuklub kisaol, ini Orom tenaol ngo obun sem komb bi ora hayem baeben bor, nim bas ngo waeb bu eben kakl ka. Naon Ab Ngaor hesa naon Aorao Aondao Njises Karas kabom ini hond hom ha was habur, inin kone bor sub tibaen as ko hareklemine lebi ora.*

Paolom Ngaor bor tengiyu kisao o

⁸ Pangeklem. Nim ini bor angal pibnao oran ngub kon ka. Tenaol su hambun bor hayem baeben hambunom di inim Ngaorol hul ha ora hayem ub pangam aeben aeben bismil, nim ini ngo baeben turi aondao ora homobur, nim Njises Karas obum kao kalen ko Ngaor bor tengiyu aondao ora kakl.*

⁹ Nim ini bor ngo kakl ub heneng ora kakl ol, Ngaorom di henden ora kakl ngao, nim nao kone ndaon bor menjao mendel kone nao wi Ngaor obu bomborol ora kone u habur, obun kongon hobao sao ora, obun Isin Angal Bib Hobao Sao ngo ora kao kalam akal bu haruklu ora. Ngub bu habur kaklon, obum ini tenaol ngo baeben ora hend ha was hayao ub nim di ini aokl hemen ha nao bi nen sab hakol was bu habur, obum ini bisur bin ko nim obu bor kao kal ha was haruklu ora.*

¹⁰ Nim ngub kao kalo habur nim mbes ora di ini hayem ol obon ko nen sabo hem ko haruklul, Ngaorom di ni ngub obon ko nen soba sin, obum

* **1:6-7:** 1 Kor 1:2; 2 Kor 1:1; Ebe 1:2 * **1:8:** 1 Tes 1:8 * **1:9:**
Ebe 1:16; Pil 1:8; 1 Tes 2:5; 1 Tes 2:10

ngubi tomb sao ol dim ini hondokl obon ken ko nen sabobur, obu bor kao kalo haruklu ora.*

¹¹ Heneng ora Ngaor obun Wesao Komb Bi ndam inin kone bor hobao sao ora taol bu njin ko nim ini hayem ol obobur, inin kone ora bor hul ha saor peyo ora hareklemin kon ko pangakl om, nao kone ora bor hem ken ora hae alem.

¹² Nim ngo kakl o non nao kone bor nen sobakl ub, nim Ngaorol hul ha haruklu ub inim hondoklemi tomb inin kone bor di hul ha saor peyo ora hareklemin laol, inim Ngaorol hul ha ora hayem ub obo hondoklwao tomb di nao kone bor hul ha saor peyo ora han ko bisur buklaol, inim hul ha haklemi om ni bisur bi, nim hul ha haruklu om ini bisur bi bin ko, nim ini hayem ol ngub obon ko nen sabobur hem kao hakol was bu hae ka.

¹³ Nao haeme mbaoli hakl o, nim Ngaoron em we ebe ngo tenaol sem tangar tangar su armend sisao hayem baeben hambun bor tand kam akol bu hawaol, mbinim Ngaorol hul ha hasmi tomb il ngo so pind bisao ub ini bor di il ngubi and sen ko nim ko ko ini hayem ol oboklbur biyu o, menjao was bubur haol pib laol nao ubuklung, inin kone bor obum asub ko ora nao hondokl nao ebeb ko nen nao saboklwaebe ora.*

¹⁴ Ni bor heneng ora tenaol su and lobokl lobokl aondao ora bor paoloklme baeben hesa di, tenaol mendbor is so so paoloklme baeben hesa di, tenaol sukul ke baeben hesa di, sukul nao ke baeben hesa di, ni tenaol ngubi baeben hambunon san andub ora hae non bi hae ol, mbini hambun ora ngo bisur bukbur hae ub

* **1:10:** Bis 19:21; Oro 15:23; Oro 15:32

* **1:13:** Njo 15:16; Bis

19:21

¹⁵ ini su Orom tenaol abo ngo bor hayem baeben di Angal Bib Hobao Sao ora ngo nda obo kao njun ko pangakl om, ni hem aondao ora ken hae alem.

Angal Bib Hobao Sao ngon buri aondao ora wiyao o

¹⁶ Pangeklem. Ngaoron Angal Bib Hobao Sao ora ngo non Ngaoron buri aondao ora o yaol, buri ngom mbes pibnao Nju sem baeben di, ngubi tomb sao Tenaol Sem Tangar baeben di, tenaol obul hul ha haroklme baeben hambun ora buri ngom bu muklbur ora hayaol, nim ngub hayao ko Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol hambunom pangen kao kalo akol bu haruklu tomb nim sakl nao pole hul ha was habur ko haruklu ora.*

¹⁷ Heneng ora Ngaorom wakl tenaol obu hem ko bokeklemi baeben bor saongao mar hakol nao bi ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ub, Angal Bib Hobao Sao ngom naom haondaomun muwalo kao dund buklao ora. Ngaoron mbuk waebom di ke wiyao ub, Mondom Ngaor obul hul ha haklao tomb Ngaorom aol ngo obu bor nje kone dund se wi Oborob biyao aol ora hael laol Obu haeben ora saklbur Obun kone bor turi hom ha was hayao ke wiyao ora. Ngub wiyaol mondom Ngaor obul ora hul ha haklao ub tuwa nao bi ngub bao hul ha, ha kimb was buklao tomb, Ngaorom nje ebe hael ken ko oborob bimi sao tangar mende mend nao wiyaol, obum ngub hul ha haklao saom ora,

* **1:16:** Mak 8:38; Bis 13:46; 1 Kor 1:18-24

Ngaorom obu bor nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael ken lao ora.*

Sun tenaol hambunom khorob was bu haroklme o

¹⁸ Ngub buklaol o sun tenaolom Ngaor hem nao ke, khorob bimi sao was aondao bu and sen kam kam bu haroklme saom mbinin el bor maong maong biyaol, Ngaor obu heneng ora habur obum hobao sao hambun sao ngo bu haraoklao ub ora hondokl buwaroklme. Ngub bimil ngubi tomb Ngaor obu yu heben bor habur keyaon, mbinim Ngaor obu mesao kalo tuwabur khorob was ngo bu haroklme ub hondobur, obum hem ko, ko aondao bu ora homo hayao ub mbini ngo baeben bor inim ngo sao ngo sao bimi ko te mao bemberabur, ke aondao ora mao handaklao ko naom di ora hendeyom ka.*

¹⁹ Heneng ora Ngaor obum hobao sao hambun sao bu haraoklao sao baeben tenaolom di ora henden kisaol, mbini hambunom di obum ngo biyao sao baeben panaem ora handaeb se hayem o, mbinin el bor ngo maong maong mao baraoklao saom ora hondokl buwaen laol, Ngaorom mbini ke mao handaklao ora.*

²⁰ Pangeklem. Ngaorom mbes pibnao ora su saohar kab warisao tomb di ngubi tomb di Ngaor obun toklo non mondom elom nao hindismi o, obun buri aondao ora ngo wi aeben sayao ub hesa obu haeben ora saraoklao ub kab ol hondobur non, obu hae ko panaem ora mao bembera handaeb se hayem. Heneng ora mbinim Ngaor

* **1:17:** Oro 3:21-22 * **1:18:** Ebe 5:6; Kol 3:6; 2 Tes 2:12 * **1:19:** Bis 14:15-17; Bis 17:24-28

obum hambun sao ngo warise sao baeben naon elom hendeyom ub hondoklemi tomb Ngaor obu heneng ora hayao ko panaem ora handaeb se hayem o, mbinim obu nao hende non bubur khorob bu haroklmel, mbinim naom obu nao hendebur khorob bu haroklmao kokl buwaklemi ora.*

²¹ Heneng ora mbini ngo baebenom Ngaor obu aondao pon pae ora hayao ub ora hondobur o, mbinim obun angal turi homo pango, obu imbi wi aondao yubu ora hayao ko tengiyu ko kaoya nao lome ora. Mbini ngo baeben oborob kone kimb nao bib se maonduklao buru tumbi pele ora haroklmel, mbinin kone bor di hobao sao hakl daol nen sabokl buwabur menjao akl akl was mao baraoklaol, kho nao hobao sao was nen sobam sobam bimil, mbinin kone bor em hundur aondao ora u mba hayao.*

²² Mbini ngubi ora hayem ol mbinim nen sabobur, nao kone kikil bi hambun sao pange ora hayom ko haroklme ub baehaemen ora lomel, mbini kon nao wi mbaoli tumu mari non bi ora hayem ka.*

²³ Mbini ngubi ora habur lomen Ngaor obu bao bi imbi wi aondao ora hayao o bao tuwabur, mbinim waki Ngaor obum warisao sao sun tenaol homaeb se ngo hayem haklon toklo menger di, sao sab sem iri hae ngubi semon toklo menger war pae di, su bor suklumb di ngubi sem iri nao hae ngo berekle sao haklon toklo menger hakl waru u pobur, ngo sao hakl bor kaoya ko haroklme ora.

* **1:20:** NjuS 11:3 * **1:21:** Ebe 4:17-18 * **1:22:** 1 Kor 1:20

24 Heneng ora ngub was bu haroklmel Ngaorom mbini ngo baeben nao hende non bu ora tuwabur, mbinim khorob was buklemi on heb homo nen sab hakol bu hasmi ub ngub bin bao waesaol, mbini ngo baebenom mbini hakl hakl sakl aondao ora poloklme sao khorob aondao bu was bi bi bu haroklme ora.*

25 Mbinim ngub bu habur lomen Ngaor obu heneng ora hayao on angal hobao sao ora wiyao nda ub di tuwabur, mbinim tenaol maobowa kakla ko haroklme angal tangar mend akl bu hem ko men hakol bu haroklme ora. Ngub bu habur mbini warisao aol o bao tuwa mesao kalam kalam bubur, waki obum warisao sao tangar tangar ngo sao hakl bor hem ko kone ubur kaoya ko haroklme ka. Is ora alem. Nao tenaol hambunom Ngaor obu bombor ngo ora bor was kaoya kaeb se hayaong, naom hor hambunon obu bombor o bor kaoya kao hakol was bu haemin ora. Heneng ora.*

26 Mbini sun tenaol ngo baebenom khorob ngub was bu haroklmel Ngaorom mbinim ngo bimi ub makl aondao ora homobur, mbini ngo baeben mesao kalo bao tuwabur, mbinin kone bor paes pu pu buklemi on heb aondao ora hom hom bu haroklme ub bu haen bao waesao ora. Ngub bao waesao tomb tenaol ngo baebenom khorob ngub was bu habur, mbini ten baebenom di ten sango hakl hakl aolom mbinin were biri puklmi nda ub ten mende aol men mao kora kora bubur, mbinim aol poklemi on nen nao sabe pamukl kone woroklme ub was hem lome.

* 1:24: Bis 14:16 * 1:25: Oro 9:5

²⁷ Bombor ngub was mbini ngo baebenon aol haeme baebenom di mbinin were ora o biri puklmi nda ub tuwabur, mbini aol hakl hakl mende ten men mao kora kora bu sakl aondao ora poloklme sao khorob ora bu habur lomen, mbinim ten heb homoklme nda ub aol sango mende heb hom hom bu haroklme ora. Mbini ngo baebenom mbinin toklo kho mao sa khorob ngub was bu haroklmel, khorob bu haroklme ub mbinin mbib mbinin toklo karu lu haroklmel, khorob ngo bimi on sokl mbini ke aondao ora hondoklbur hayem.*

²⁸ Heneng ora mbini ngo baebenom Ngaor obu heneng ora hayao ke angal hobao sao ngo makl homobur, mbinin kone ndaon bor nao hondaen ora haroklmel, Ngaorom di tenaolom sakl poloklme sao khorob aondao ora nao bimi ubi ngo mbinin kone bor hem kao hakol bu haroklme ub, mbinim ngub bao hem ko nen sab hakol bin bao wabur besao kon wisao ora.

²⁹ Obum mbinim ngo nen sab hakol bu, bu haroklme ub bin bao waesao tomb mbini ngo baebenon kone ndaon bor khorob aondao tangar tangar bimi sao di, tenaol menden osisao heb aondao ora homoklme ub di, mende bor ko hom ha was haroklme ub di, ngo sao baeben mbinin kone bor buklaeb mba haen was haroklme. Ngub bu habur lomen mbini ngo baebenon kone bor was tenaol mende bor nar wen ebe hende non bu daongirir lome ub di, tenaol mende pe paen loroklme ub di, ab saond was bimi ub di, tenaol menden kone bor kho mao sa maobowa peb bu haroklme ub di, tenaol mende ko homobur

* 1:27: 1 Kor 6:9

khoroob nen sabo mende men mbakl ke ke bimi ub di, khoroob bimi sao tangar tangar hambun sao di, mbini ngo baebenon kone ndaon bor khoroob bimi ngo sao baeben was and so buklaeb mba haen haroklme ora. Mbinim ngub was bubur lomen tenaol menden mangal di bimi.

³⁰ Mbini hakl hakl angal baondaokl di men men bimi. Mbini ngo baebenom was Ngaor bor di nar wen ebe hende non bubur ko aondao bu ora homoklme. Mbini ngo haklom tenaol mende bor di ngub ko homo pae ko hondo ko bowes bimi. Mbinim ebekone po hel hondo angal di bimi. Tenaolom mbes ora di nao bismi ubi, khoroob tangar tangar ubi mbinim ingiyu ora buklemi on di kone kimb bu boroklme. Mbinin ingi aorao haklom keme sao di nao pange hul aondao ora haroklme.

³¹ Heneng ora mbini ngo baebenon maonduk-lao buru tumbi pele ora, hobao sao hakl kone kimb bukl buwaeb se ora habur, mbinin kone bor khoroob buklemi on nen sab hakol was bu haroklme. Mbini ngo baebenom naom ngo sao ngo sao buklwao lome o di baehaemen kao bara win lome. Mbinim ngub was bubur mbinin sem ora o baeben di hem nao ke bao tuwaroklmel, tenaol sango mende aeben baeben bor di bibir ora hond kang ora di nao homoklme ora.

³² Mbinim ngub bubur lomen Ngaoron manom tenaol khoroob ngub bu haklemi baeben ke hondoklemi ke wiyao ub mbini ngo baebenom nao ke hondo haeben ora saklmao ko ora hondoklme o, mbinin kone bor buri ora yaol, naom ngub ke hondoklmao saol ko nen sabo hem nao ke khoroob aondao bu bam aeben was bu haroklme. Mbinim

mbinin kone bor khorob ngub bimi ub was and sen habur, waki tenaol aebenol haeme baebenom di khorob ngo beme ub pere mu bam aeben was beme tomb, mbinim tenaol ngo khorob pere mu beme baeben di turi aondao ora homo oborob ora beyem ko nen saboklme ora.

2

Ngaorom tenaol hambun ora te mao bembera taol buklao o

¹ Mbinim ngub bu haroklme o nje mbini khorob ngub bimi semon mend inj hari sin di, njem buklesi o hala mba haen tenaol mendem khorob menjao buklao o hondobur, njem ngo sao bel ub khorob ora bel ko tenaol mende bor te mao sara sara buklesi o, njem waki nao hende hende sao di khorob mend buklesi tomb njem tenaol mende bor lesi ub waki njen mbib ora ni khorob biyu aol hae ko te mao saraklesi. Ngub buklesil njem is, nim khorob ngo nao hendebur buwesa kokl buwaklesi ora.*

² Heneng ora Ngaor obum non mabor tenaol man hem ko nao pange ngubi baeben di oborob ora te mao bemberabur, njem khorob ngo sao ngo sao bisil nje ke hondoklesi ko taol buklao ub non, obum kone dund se ukl bombor ora u haraoklao ub ora taol buklao ko naom di ora hendeyom ka.

³ Ngub hendeyom o nje man pange haklesi mondom njem khorob buklesi sao hala mbabur ni man pange ebe ora hae kobur, tenaol mende

* 2:1: Mat 7:1-2; Njo 8:7

aeben ngo baebenom khorob buklemi sao hondobur inim khorob ngo sao ngo sao beyem ko te mao saraklesi tomb, Ngaorom njem khorob buklesi sao di njem ngo sao ngo sao was bili ko te mao bembera hondoklao ko nen nao sobal be?

⁴ Aoh, Ngaor obum ngubi tomb nje hond aondao ora homo hayao o, njem ngubi tomb Ngaorom ni ko homo ni bor penar bu dim, nim khorob ngo biyu on san lu di menjao nao beng, obu menjao nao bib se demi ora hayao ko pango hael be? Pangal. Ngaorom nje hond ora homobur njem kone dim baol manal ko hondoklbur, nje penar bu ke mao handa nao lu tuwae sub bao hondo hayao ko nen nao sabe hael be? as balem.*

⁵ Obum sub ngub hondo hayao o, njen kone buri ora yaol njem obun angal hul was hael ol, Ngaorom khorob bimi tenaol baeben ko homo haraoklao ub inim ngo sao ngo sao was bimi ko te mao bembera sarbeyobur ke mao handaklao bao aondao ora mend pindib paklao tomb, Ngaorom nje di ke mao handaen ko njen mbib ora ke hondokl san bu harili ora.

⁶ Heneng ora Ngaorom tenaol khorob bu haroklme baeben bor di oborob bu haroklme baeben bor di mbini ngo baeben hambun bor, mbinim bu haklemi on sokl di oborob ora mbinin bimi sisao taol bu kal kal buklaol ora.*

⁷ Obum ngub buklaol tomb mbini tenaol mendborom non obu bao bi hayao ub, mbini di imbi wi bao bi oram haeben ora saklbur oborob was bam bam bu hayem ol, mbini ngo baeben heneng ora bu mubur haeben mao saklao ora.

* 2:4: Ebe 1:7; Ebe 2:9; 2 Pit 3:15
Kor 5:10

* 2:6: Mat 16:27; Njo 5:29; 2

⁸ Mbini ngo baeben bor ngub buklaol o mbinite-naol aeben mendbor mbinin mbib buklemi saon was hem ko nen sab hakol bubur, mbinim oborob bimi hobao sao baeben makl homo tuwabur, khorob bimi sao was heb homo taol mi puklmi ora. Ngub bu haroklmel Ngaorom mbini ngo baeben ko aondao ora homo haraoklao ub mbini ke mao handaklao ora.*

⁹ Heneng ora mbini Nju sem tenaol ngo man mbinin su bor mbes ibisaol, mbini pibnao man munu hasmi ngo semon di aoh, mbini Tenaol Sem Tangar ngo Ngaoron man mabor sao pangismi baebenon di, ngo baeben hambunon mendborom khorob bu harim sin, mbini Nju sem man pibnao pangismi ngo baeben mbes ke mao handaklao bor, mbini Tenaol Sem Tangar ngo baeben di ngub ke hondoklemil, mbini ngo baeben hambunon kone bor kho so kend aondao ora bin habur ke hondo tanda noklemi ora.

¹⁰ Ngub buklemi o mbini Nju sem ngo man pibnao pangismi semon di, Tenaol Sem Tangar man mabor pangismi baebenon di, ngo baeben hambunon mendbor oborob was bu haroklme baeben non Ngaorom mbini Nju sem baeben mbes bao bi imbi wi aondao ora haen laol, mbini Tenaol Sem Tangar ngo baeben di bombor ngubi was haen kobur, mbini ngo baeben hambunon kone bor sub tibaen as ko ora mao baraoklao ora.*

¹¹ Heneng ora ngub buklaol Ngaorom tenaol sem hambun bor kone bombor ub was u hayao ora.*

* **2:8:** 2 Tes 1:8 * **2:10:** Oro 1:16 * **2:11:** Bis 10:34; Ebe 6:9; 1 Pit 1:17

¹² Ngub hayaol mbini Tenaol Sem Tangar baeben non Moseson man ngo wiyao nda ub nao pange ora habur, mbini man ngom keyao ub nao bi khorob was bu haroklmel, ke hondo haeben saklbur hayem ka. Ngub buklemi o mbini man ngo wiyao ub nao hendebur khorob bimi ngo baeben was inj, mbini Nju sem Moseson man ngo hem ko men hakol ora bubur, mbini man ngom keyao ub was bimi baebenom di man ngon kang mend baondib munu khorob buklemi tomb, man ngom mbini te mao saraklaol mbini di ke hondoklbur haklemi ora.

¹³ Pangeklem. Tenaol mondom man ngon te wiyao ub nen sabo nao bibur baehaemen halom was pango harob sin, Ngaorom obu bor nje kone dund se wi oborob bili mend hael nao lao ora. Ngub inj, mondom man ngo pangobur man ngon te ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub ora bu harob sin, Ngaorom tenaol ngubi ora bor nje kone dund se wi oborob was bili mend hael lao ora.*

¹⁴ Ngub buklaol mbini Tenaol Sem Tangar baebenom non Moseson man wiyao ub nao hende ora habur sakl, man ngom ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub taol mi po nao bi haroklme o, mbinin kone ora bor mbinin mbib oborob bimi sao was and sen ha hambun sao oborob bi lao ub was bu habur, mbinim khorob bimi sao hesa oborob bimi sao kab taol bu koba ora haklemi tomb, mbinim ngo buklemi ub ngo sao kho ngo sao ebe ko hondo ora haklemi.*

¹⁵ Ngub soklaol mbinim ngub bu hayem saom Moseson manom ngo sao ngo sao bibaebe ke

* **2:13:** Mat 7:21; 1 Njo 3:7 * **2:14:** Bis 10:35

wiyao ub, mbini ngo haklon kone bor di wi non bi ora hayem ko panaem ora handaeb se hayem. Ngubi hayem ol ko mend ko mend mbinin kone bor mao bemberaklemi tomb, naon kone bor kho sao mend nao wi ebe sisab bin bereyom ko nen mao sobaraoklao ub di, mbinin konem ngo sao kho ngo sao ebe wi ko taol bu kobarukl haen ora hayem ub mbinin kone bor Moseson man non bi ora win hayem ka.

¹⁶ Ngub hayem o nim Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol hambunom pangen kao kalam akol bu haruklu e ub non hambun sao heneng bisaol, mabor bao mend buklaol on Ngaorom Njises Karas obum tenaol hambunom kowes bu bimi sao mbinin kone ndaon bor wiyao ub, inim ngo sao khorob bismi ko perekl pa win kobur, obum tenaolon kone bor ngub mupango uklao sao baeben te mao bemberaklao ora.*

Nju semom Moseson manom kisao ub was bismi o

¹⁷ Pangeklem. Ini Nju sem hayem baebenon mondom njen kone bor ni non Nju sem ora habur, Moseson man bibi ke wiyao ub di men hakol ora biyul, ni Ngaorom sablo haen kisao semon is mend hae ko njen mbib ebekone po haongaoklu hael ka.*

¹⁸ Njem ngub bu habur kalen Ngaorom ni bor bi ko nen sabeyao ub di, nim ora hondo hae ko nen sobale. Ngub nen sabobur njem Moseson manom di nao kone bor ngo sao kho ngo sao ebe ko oborob ora muwaleyaol, nim hambun sao

* 2:16: 2 Tim 2:8 * 2:17: Nje 2:19

oborob ora taol bu kobaruklu aol hae ko nen sabo harili ora.

¹⁹ Njem ngub nen sabo habur kalen ni tenaol mendbor mbinin el bokl mini baeben harer henden muwalaklo aol habur, ni tenaol em hundur wi bor was po haroklme baeben harer oborob ora henden bao mao baraoklao aol ebe ora hae ko nen sobale.

²⁰ Njem ngub was bubur kalen njen kone bor nim mbini tenaol kone taol taol bu haroklme baeben oborob ora bisur bu maomb bo haruklul, mbini nongnas kon nao wi non bi haroklme ngo baeben oborob ora mao dund sa buwalo haruklu aol ebe ora hae ko nen sabo harili. Njem njen kone bor nim Moseson man bibi ke wiyao sao baeben di oborob ora men hakol bu hambun sao pange ora hae ol, nim angal menjao keyo tomb di bibab nao ke kone kikil bi, bi make lao aolom lome nda ub oborob was ko haruklu ko nen sobale ka.*

²¹ E ka heneng ora njem tenaol mende aeben ngo baeben bor oborob ora buwalo harili o, njem njen mbib non asub ko ora ngo sao kho ngo sao ebe ko nao buwale awis harili balem? Wao. Njem tenaol mende bor paes nao noklwaebe ora ko man ko habur o, njen mbib heb homale ub non paes bao nale be?*

²² Aoh, njem mbini bor non paes pu pu nao bibaebe ko man ko habur o, njen mbib nen sabele ub non paes bao kemi pili be? Mend di njem kaoya lome sao tangar tangar ngo, Ngaoron imbi men mbaraoklao sao wiyao baeben maki aondao ora homale o, waki njen mbib turi homale ub non

* **2:20:** Mat 15:14; Luk 18:9; 2 Tim 3:5; 2 Tim 3:15

23:3-4

* **2:21:** Mat

ngo sao baeben kaoya lome anda bor wiyao sao mend paes bao mirili be?

²³ Pangal. Njem njen mbib nim Ngaoron man hem ko taol mi po haruklu ko haongaoklu angal bu ebekone po harili o, njem obun angal ngon mend baondib munuklesil hondoklemi tomb njem mbinim Ngaoron imbi kho mao saen lesi be?

²⁴ Pangeklem. Ngaoron mbuk waebom ngub ke wiyao.

Ini Nju semom buklemi ub hondoklemi tomb Tenaol Sem Tangar aebenol haklemim
Ngaor obu bor ubi abubi ko
Maobowa angal bib se hayem
ke wiyao ora.

²⁵ Pangal. Njem njen songol di oborob ora pe ha soweb bi hae ora habur, Moseson man men hakol buklesi ub oborob ora buklesi o, njem man ngon ukl mend baondib munuklesi tomb nje songol pe ha soweb bi hae haklesi saom nje kang mend bisur nao buklaol, nje songol nao pe hae hakl bisi sin di bombor ubi was sokl beyao ora.

²⁶ Pangeklem. Nim bombor ngo kakl ub was menger mubur, mbini Tenaol Sem Tangar songol pe ha soweb nao bi hae hayem baebenon mondom man ngom ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub oborob ora hem kobur bu harob sin, Ngaorom obu bor di nje ninao sem songol pe ha soweb bi hae non bi ora hael nao lao ko pangeyem be?*

²⁷ Heneng ora ngub laol, ini Nju sem baebenom non songol hakl pe ha soweb bi habur Mosesom bobae bor waeb bu wisao ub di oborob ora

* 2:26: Kal 5:6

u hayem o, inim man ngo wiyao on el mend baondib munubur khorob sao mend buklemi o, mbini Tenaol Sem Tangar baebenom mbinin toklo songol pe ha soweb bi hae di menjao nao bibur o, mbinim man ngo oborob men hakol buklemi saom ini Nju sem ngo baeben ke hendek-lemim ko te mao saraklao ora.

²⁸ Ngub buklaong Nju sem heneng oran aeb ora yao? Aoh, songol pe ha soweb bi hae heneng di aeb ora hae ko pangeyem? Aol mend obu obun toklo heneng bor Nju sem harob sin, obu Nju sem heneng inj haklao. Mend di aol mend obu obun toklo songol heneng oran dera nan songol pe ha soweb bi hae harob sin, obu Ngaoron sem soweb bi heneng inj hayao ora.*

²⁹ Ngub inj, aol mend obu Nju sem heneng ora harob sin, obum mbes khorob bisao sao baeben obun kone ndaon bor nao win tuwa ora habur, obun kone ndaon bor ora songol pe ha soweb bi hae non bi haklao tomb aol ngo obu ora Nju sem heneng Ngaoron soweb bi hae haklao ora. Ngub haklao o Moseson man ngo waeb bu wisao ndam inj, Ngaoron Wesao Ebe Tangar ndam ora obun kone bor soweb bi ngubi haen laol, aol ebe soweb bi hae ngubi haklemi o tenaol henengom inj mbini imbi win ko kaoya ken haroklme ka. Ngub inj, Ngaorom ora obu bor, nje oborob biyao aol imbi wi aondao ora hael ko kaoya ken haroklme ora.*

3

¹ Ngub biyaong inim mbini Nju sem baeben

* 2:28: Njo 7:24; Njo 8:39

2:11

* 2:29: 1 Kor 4:5; 2 Kor 10:18; Kol

non Ngaoron sem hobao sao aondao ora haemel, Tenaol Sem Tangar baeben di men mbae ora hayem ko pangeyem be? Aoh, Nju sem mend obu songol pe ha soweb bi hae haklao o, obum non oborob pone sao kang mend bib se hayao ko nen sabeyem be?

² Heneng ora nje aol mend Nju sem hari sin, nje sem o bor di Ngaorom hobao sao pone andub sao bisao ka. Ngub bisaol Ngaor obum pibnao oran tenaol bu maoraoklao on angal bib hobao sao ora ngo, mbini Nju sem baebenom mbes oborob ora mu munu habur, tenaol hambunom pangen kam aeben bin ko mbini bor kao kalisesa.*

³ Ngub kao kalisao o mbini Nju sem ngo baebenon mendborom Ngaorom mbini bor angal ngo kisao nda hem ko men hakol nao bi besao kon wisming, mbinim ngub bismi tomb di Ngaorom mbini ngo sem o bor hobao sao ngo buklwao ora kisao nda di, mbinim bismi ub obum mabor besao kon ubur bao waesao ko nen sabeyem be?*

⁴ Ngub inj ora. Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Njem angal mend lesi ub

Njem heneng ora lesil

Tenaol hambunom di panaem ora hondoklemi.

Mbinim nje bor baehaemen ora te mao saraklemi

O

Mbinin angal ngo men mbabur

Njem heneng buklesi sao hobao sao was lesi

ke wiyao. Ngub wiyaol heneng ora sun tenaol hayem baeben hambunon heneng was ko

* 3:2: Oro 9:4 * 3:3: Oro 9:6; Oro 11:29; 2 Tim 2:13

haraoklao oran is mend nao hae hambunom kakla bor bor was ko haroklme o, Ngaor obu bomborom ora heneng was ko haraoklao ka.

⁵ Ngub biyao o naom ko mend ko mend khorob sao mend buklmao tomb, su ngo bor tenaol oborob was biyao oran is mend nao hae Ngaor obu bombor ora kone dund se wi ora habur, obum hambun sao pone sao was biyao ko muwala sin, waki naom asao was nen saboklmao? Aoh, nim angal ngo sun tenaolom lome ub sao kaki ngao, naom khorob buklmao saom Ngaor obu bombor ebe hayao ko muwaloklaol, obun imbi aondao bu ora win lomao ndal, naom ngo sao oborob non bi buklmao on obum nao ke mao handaklao tomb, naom obum nao bor khorob ora bi ko nen saboklmao be?

⁶ Wao. Mondom ngub nen sobae sin, Ngaorom sun tenaol hambun khorob bimi baeben hesa oborob bimi kab te mao bembera taol buklao ub asub bubur taol bu kobaklao ko pangeyem?

⁷ Heneng ora nim di tenaol mendborom lome nda ub kaki ngao, ni kho kone taol taol bu kone kab marib se ora ngo hae ubim, Ngaor obu bombor o ora aondao imbi wi bao bi ora kone ukl bombor wi hayao ko, tenaol hambunom pangen kao dund bam akol bu habur oborob ora muwalo haru sin, Ngaorom ni bor asub ko nje khorob bili aol ora hael kobur ni ke hondo haeben san lao?

⁸ Mend di mbinim ngo lome ub, naom khorob aondao bu ora bu haklmao tomb Ngaor obum hobao sao ngo biyao ub ebe ora yaol, obum hambun sao oborob was bu habur hobao sao ngo bu haraoklao ub tenaol hambunom obu bombor o ebe ora hae ko hondokleming, naom

asub ko khorob nao bi tuwaklmaob? ko hayem alem. Heneng ora nim ngo kakl ub mbini tenaol mendborom ninao mangal bu dobaekeyo habur, Paol obum angal ngo sao baeben ko hae ko ninao mangal aondao bu ora bu haroklme o, mbinim kakla nim nao ke sao habara bor bor ora ko haroklmel, Ngaorom obun kone ebe dund se ora waoraoklao ub mbini ngo baeben sablo bember ha peb bubur ke mao handaklao, obum kone dund se ora ngo waoraoklao ub oborob bibi wi ub ora buklao.*

Su ngol kone dund se wi oborob biyao mend nao hayao o

⁹ Pangeklem. Ngub buklaong ini nao Nju sem hayem baebenon mendborom inin kone bor nao Nju sem non ebe ora oborob was bimao sem hayom ol, mbini Tenaol Sem Tangarom oborob bimi ub di men mbae ora, nao ebe kone dund se wi sem hayom ko pangeyem be? Inj ora ka. Tenaol khorob mao baraoklao saom Nju sem bor di, Tenaol Sem Tangar baeben bor di, tenaol hambun ora buri palo men mbaklbur hayaol, su ngol tenaol sem ebe ora mend nao haeme ora.*

¹⁰ Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk wae-bom di ngub ke wiyao.

Kone dund se wi oborob was biyao aol oran

Is bombor ora di mend nao hayaol

Ebe oran is mend nao hae ora.

¹¹ Oborob biyao oran

Is bombor ora di mend nao hendeyol

Is bombor ora mondom dim

* 3:8: Oro 6:1; Oro 6:15 * 3:9: Oro 1:18-2:24; Oro 3:23

Ngaor obu hem ko obu hayaol es bu mi nao
puklmi ora.

¹² Mbini ngo baeben hambunom
Harer ebe ora baondib munubur
Harer tangaron be sao mi po haroklme ora.
Mbini ngo baeben hambunom khorob was bu
habur

Mbini hambun bum ha haroklme ora.
Hambunom khorob ngub was bu haroklme
Oborob biyao oran is bombor ora di nao hayao.

¹³ Tenaol khorob was bu haroklme ngo baebenom
Mbinin angal lome sao hakl di
Aol wen tanga haen maol bor
Bung aondao bu ora mend pubuklao nda ub
Ora peben lome.

Mbini ngo baebenon hekem di tenaol mende bor
Angal baondaokl aondao ora minin lao.

Mbini ngo baebenom
Mbinin angal humbuklul wiyao sao
Bao sokl mib bu haroklme ub di
Suklumb sem mendbor mbinin heke bor
Maokl tomb biri semom
Tenaol pe paen noklme ubi menger ora lome.

¹⁴ Mbinim ko aondao ora homo hes was ko
Angal kho tangar tangar ngubi was lome ub
Mbinin ne pondo te ora bor
Tumbi taokl eben ora haroklme ora.

¹⁵ Mbini ngub bimi ngo baebenom
Tenaol mende pe paen luklemi on
Werek ora bu peyobur

Penar bu akl was po haroklme ora.

¹⁶ Mbini khorob was bu haroklme ngo baeben
Peme hareron taol mi peme baeben di
Mbinin kone bor kho mao sa kend bin buru

Ke mundub mundub bi mao handam kimb bu
haroklmel

¹⁷ Mbini ngo baebenom harer ebe ngo

Tenaolon kone bor sub sowa pa

Sisab bin boroklme on nao hondoklme ora.

¹⁸ Heneng ora mbini ngo baebenom

Ngaor obu imbi wi aondao ora hayao o

Nao hende ora habur

Obu ngubi ngo hayao on nen sabo

Pakl nao heme haroklme ora

ke wiyao ora. Heneng ora mbuk waebom di ngub
keyaol tenaol oborob was biyao oran is mend nao
hayao ka.

¹⁹ Ngub ke wiyao naom di ora hendeyom tomb
Mosesom man ngo kisao om ngo sao ngo sao
bibaebe ke wiyao ub, mbini man ngo pangoklemi
baebenom khorob nao bin ko man ngom khorob
bimi sao baeben oborob ora muwaloklbur wiyao
ora. Ngub wiyao o Ngaorom mabor tenaol su
hambun bor paoloklme baeben hambunon kone
bor, khorob di oborob di hambun sao uklao ub
te mao bembera taol bu koba sarbeklao tomb,
mondomb nim ngo sao ngo sao biyu ko menjao
menjao nao ken ko man ngo oram njem ngo sao
bae sin kho, ngo sao buklesi ub ebe ko, mbini bor
te oborob ora muwaloklbur wiyao ora.

²⁰ Heneng ora man ngom tenaol bu mib se
inj yaol, man ngom ngub ora buklbur wiyao
ka. Mondomb man ngom hambun sao bibaebe ke
wiyao sao baeben oborob ora men hakol buklaol
dim, man ngom Ngaorom nje kone dund se wi
oborob biyao mend hael nao ken kaeb se wiyao
ora. Ngub inj, man ngo oram buklbur wiyao ub
mondomb khorob sao mend buklaol tomb obun

kone ndaon bor njem khorob aondao ora bae ko oborob ora bember habur, njem ngo sao ngo sao bisi ko te mao saraklbur wiyao ora.*

Mondom ngub ora buklao tomb Ngaorom nje kone dund se wi hael lao o

²¹ Heneng ora ngub buklao o, ngubi tomb non Ngaor obum ini tenaolom nim turi homaklo ub ngub ora buklemi tomb ora ini kone dund se wi oborob bimi tenaol hayem lowao ko, nao bor kao dund beyao ub hesa Moseson man wiyao ub kab armend kab kab yao ora. Ngub ora yaol mbes Ngaoron man mini aol baeben hesa Mosesom man ngo ko hasaol wiyao ub kabom di, heneng ora kao dund beyaol hendeyom ub*

²²⁻²³ tenaol mondom Njises Karasol hul ha ora haklao tomb Ngaorom obu bor ora, nje kone dund se wi oborob bili mend hael lao ora. Ngub ora buklaol tenaol sem hambun ora, Nju sem hayem baeben di Tenaol Sem Tangar hayem baeben di, sem ebe ora mend nao hae bombor ubi was habur hambun khorob bi was hasmil, Ngar obu bao bi ora hayao ub hakl buwabur bum hasmi ora. Ngub bismi o ngo baeben hambunon mendbor Njisesol hul ha haklemi baeben bor ora, Ngaorom nje kone dund se wi oborob bili mend hael lao ka.*

²⁴ Heneng ora Ngaorom mbini ngo baeben hond aondao ora homobur, mbinim khorob bimi ngon di saongao nao mari mbini ngub pone ora bisur bu hayao ub buklbur, obum Eben Ke Aol

* 3:20: Oro 7:7; Kal 2:16 * 3:21: Bis 10:43 * 3:22-23: Oro 1:17; Oro 3:9; Oro 5:2; Kal 2:16

Njisesom mbini hambunon ne mana bu min ko eben kisao ora.*

²⁵ Ngaorom ngub bubur kisaon, tenaolom Njises obul hul ha haklemi tomb, obun ibao ngo pibisao ndam mbinim khorob bismi sao mbinin kone bor wiyao o kunaen ko obu su ngo bor ngub eben kisao ora. Ngub bisaol Ngaorom ngo bisao saom obu kone kab nao mari, kone ebe dund se ora wi hayao ko tenaol hambunom di henden muwalisao ora. Ngub bisao o mbes pibnao ora non tenaolom khorob bu hasmi ub nao hende non bubur khorob ngo bismi on san penar bu nao lisao ora.*

²⁶ Ngub bisao o ngubi tomb non Ngaor obu kone kab nao mari kone ebe dund se wi ora hayao ub tenaol hambunom di panaem ora henden muwalobur, tenaol Njisesol hul ha haklemi baeben hambunon kone bor kho uklao sao baeben Ngaor obum ora tuwabur keyaon, mbini ngo baeben bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ko hayao.

²⁷ Pangeklem. Obum ngub biyaong naom naon mbib oran oborob sao asao ora buklmao ko pangeyem? Aoh, naom oborob sao oran mend nao bimao ndal, naom ebekone pokl buwaklmao ora. Ngub buklmaong inim asub nen sabeyem? Heneng ora tenaol mondom man ngo baondib men nao bi oborob men hakol bu haklao tomb non, obum kang mend ebekone peb se sao haklao o hobao sao oran naom Njises bomborol hul ha ora harum sin, obum ora naom oborob was bu hamun lao ora.

* 3:24: Oro 5:1; Ebe 2:8 * 3:25: Ebe 1:7

²⁸ Ngub hamun lao o mondom Moseson man ngo wiyao ub men hakol buklaao saom inj Ngaorom aol ngo obu turi mao homaklao ka. Ngub inj, mondom Njisesol ora hul ha haklao tomb Ngaorom aol ngo obum khorob bisao sao saongao nao mari tuwabur, obu bor nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael lao.

²⁹ Pangeklem. Obum ngub biyaong inim Ngaor obu Nju semon bombor o ora yaol, Ngaorom Nju sem was hem ko hayao ko pangeyem be? Wao. Ngaor obu Nju sem di Tenaol Sem Tangar di mbini hambunon Ngaor bombor ora hayao ka.

³⁰ Heneng ora Ngaor obu ngub is bombor ora hayaol, Nju sem baebenon mendbor Njisesol hul ha ora harim sin, Ngaorom mbini bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao. Ngub lao o mbini Tenaol Sem Tangar ngo baebenon mendborom di ngub Njisesol hul ha harim sin, Ngaor obum mbini bor di bombor ngub was ini kone dund se wi oborob bimi sem hayem lao ora.*

³¹ Ngub buklaong inim ngon te asub ora wiyao ko nen sabeyem? Naom Njisesol hul ha hakl-mao tomb naom Moseson man ngo wi ub bao tuwaklmao ko pangeyem be? Ngub inj ka. Naom Njisesol ngub hul ha haklmao tomb di, Moseson manom ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub kao dund bi haen ko man ngo ngub bao win waklmao ora.*

4

* **3:30:** Oro 4:11-12; Kal 3:20

* **3:31:** Mat 5:17; Oro 8:4

Eberehem obum naom buklmao on menger ora muwalisao o

¹ Heneng ora naon ab sumb Eberehem ngo hasao om oborob sao ngo bisao ndan arman oborob ora wiyao!, naom di ora hendeyom ngao, obum hobao sao ngo bisao o oran asub ora bisao ko pangeyem?

² Pangeklem. Aol Eberehem ngo obum obun mbib ora oborob bukl bisao sao mend Ngaor obum hondobur nje kone dund se wi oborob biyao aol hael kokl bisaon, Eberehemom di nao mbib oborob biyu ko obun mbib kang mend ebe kaoya kaeb se hakl bisao ka. Ngubi hakl bisao o Ngaorom nje kone dund se wi ebe ora hael kisao ub obun mbib oborob sao mend bisao o hondobur inj kisaol, aol ngo obum di ora hondobur, nao mbib oborob sao mend biyu ko kaoya ko ebekone nao peb se ora hasao ora.

³ Ngub bisaol angal ngon Ngaoron mbuk wae-bom di ngub ke wiyao.

Eberehemom Ngaorol hul ha hasao ub hondobur Ngaorom obu turi homo

Nje kone dund se wi oborob bili aol ora hael kisao ke wiyao ora.*

⁴ Heneng ora ngub bisaong, nim menger bombor mend mun ub inim nen saboklwaebe. Mondom obun kongon mend bu hayao tomb obun sokl maoraoklao ub mbinim obu baehaemen pone ora inj kaloklme ka. Ngub inj, mbinim obun kongon ngo bu hayao on sokl ora o kaloklme.*

* 4:3: Kal 3:6; Nje 2:23 * 4:4: Oro 11:6

⁵ Aoh, ngub bimi o Ngaorom turi hemen ko non, mondom nim oborob sao oran asub ora bun ko es bu harer tangaron nao haong laom akol bibur, obum Ngaorol ora hul ha haklao tomb, Ngaor obu tenaol oborob bimi baebenon kone bor kho wiyao ub kunabur kone ebe dund se mao waraoklao ndam, aol ngom Ngaor obul hul ha haklao ub hondoklao ora. Ngub hondobur aol ngom khorob biyao sao obun kone bor wiyao ub di Ngaorom ora mu tuwabur, nje kone dund se wi njen kone bor di dol hae sao kang mend nao wi oborob biyao aol ora hael lao ora.

⁶ Ngub laol nim ngo kakl ub mbes aol wesmbao aondao Debirom di bombor ngub was kisaol, Ngaorom tenaol mondom obun mbib was habur, obum oborob buklaol sao ndi munu njem ngo sao oborob ora bili nao lao ka. Ngub inj, mondom obul hul ha haklao ub ora hondobur nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael laol, Debir obum di Ngaorom ngo nen sabeyao ub ora hondobur, mbini tenaol ngub Ngaorol hul ha haroklme baebenom werek bu turi hom ha was hayem kisaol ora. Obum ngub kobur kisaon obum Ngaoron mbuk bor ngub waeb bu wisao.

⁷ Ngaorom mbinin kone kho kunaesao baebenom Mbinim khorob bismi sao ngub mu tuwaesaol Turi homo hebe ha was hayem.

⁸ Tenaol khorob bismi mendbor
Aorao Aondaom saongao nao mari
Tuwaen sao haroklme haklom
Turi homo werek aondao bu ora bin hayem
ko waeb bu wisao ora.

⁹ Pangeklem. Aol wesmbao Debirom ngub waeb bisao o, obum ngo kisao ub inim Nju sem songol pe ha soweb bi hae ngo baebenom was ngub turi homo werek bu haklemi kobur kisao ko nen sabeyem be? Ngub inj ora. Tenaol Sem Tangar songol pe hae soweb nao bi hae haroklme baebenon mendbor di ngub turi homo werek bu haroklme ora. Nim Ngaoron mbuk waebom ngo ke wiyao kakl ub Eberehemom Ngaorol hul ha hasao ub ora hondobur, Ngaorom obu turi aondao ora homo nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kisao ke ngo wi ub naom di ora hendeyom ka.*

¹⁰ Ngaorom ngub kisaong obum atomb ora obu bor ngub kisao ko pangeyem? Eberehem obu pibnao songol pe ha soweb nao bi hae ora hasesa nda tomb ngub kisao be? be? obu mabor Ngaorom kisao ub songol pe ha soweb bi hae hasao tomb ora, Ngaorom Eberehem obu bor nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kisao ko pangeyem? Pangeklem. Mabor inj, obum pibnao songol pe ha soweb nao bi hae hasao nda tomb ora Ngaorol hul ha hasaol, Ngaorom obu bor nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kisao ka.

¹¹ Ngub bisaol obu songol pe ha soweb nao bi hae hasao tomb obum Ngaorol hul ha hasao saom ora, Ngaorom obu bor nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael ken kisao. Ngub bisaol obun kone dund se wi ebe ora hasao on menger mi habur, obun songol pe ha soweb ngo bi hasao ub ma ora bor bisao. Ngub bisaol Eberehem

* 4:9: Oro 4:3

obu tenaol Ngaorol hul ha haklemi baebenon ab men koro hasaol, tenaol mendbor songol pe ha soweb nao bi hae baebenon mendbor Eberehem obum hul ha hasao ub buklemi baeben bor di, Ngaorom mbini Eberehemon nongnas men mao korabur ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ko hayao ora.

¹² Aoh, Eberehem obu mbini songol pe ha soweb bi hae haroklme baeben di mbinin ab ora hayao o, Ngaorom mbini ngo baebenom songol pe ha soweb bi hae haroklme sao hondobur inj, mbini bor ini Eberehemon nongnas ora hayem lao. Ngub inj, mbinim di Eberehem obum mbes pibnao songol pe ha soweb nao bi hae ora habur Ngaorol hul ha hasao ub ora beme tomb, mbini Nju sem songol pe ha soweb bi hae haroklme baeben bor di ini Eberehemon nongnas ora hayem ko haraoklao ora.

Ngaorol hul ha haklemi tomb obum buklwao kisao ub buklao o

¹³ Mbes ora Ngaorom Eberehem bor ngub kao kalisao. Nim njem su ngo wil hendel baeben hambun ora nje njurukl ol, njem maru wam aeben aeben buklesi baeben di inin su ora soklao ko kao kalisao ora. Ngub kisao o Eberehem obum Ngaoron manol was hul ha hasaol hondobur inj obum Ngaorol ora hul ha hasaol, Ngaorom nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kobur su ngo nje ora njurukl kisao ora.*

¹⁴ Pangeklem. Nim ngo kakl ub bisaol Ngaor obum nim heneng buklwao ora kisao sao, tenaol Moseson man was hem ko men hakol bimi

* **4:13:** Kal 3:29

baeben bor ora bukl beyaon, tenaolom Ngaorol hul ha haroklme nda ub di baehaemen ora sokl beyao. Ngub sokl beyaol Ngaorom obul hul ha ora haklemi baeben bor nim hobao sao ora ngo buklwao ora kisao ub di, baehaemen il nao sokl bi ol angal ngo kao bara win ora kokl bisao ka.*

¹⁵ Heneng ora mondom Moseson man ngo wiyao ub oborob men hakol bu haklao o, man ngon el mend baondib munuklao tomb Ngaorom obu bor heneng ora khorob ngo buklao on san luklao ora. Ngub buklaong man ngo wiyao ub nao win as ko ware pe hakl bemaon, waki man awo tenaolom nao pange hul ha tuwaki bemel, Ngaorom mbini ko homokl beyao?*

¹⁶ Mend di Ngaorom nim ini bor hobao sao ngo pone ora bao njuklwao kisao ub mbini Moseson man hem ko men hakol bimi baeben bor was inj kisao ora. Ngub inj, mbes Eberehem obum Ngaorol hul ha ora hasao nda ub, mbini tenaol Ngaorol hul ha haklemi ngo mbini Eberehem obum maru wam aeben bi non bi haroklme baeben hambun bor ora, nim hobao sao ngo bao njuklwao kisao. Ngub kisaol Ngaorom nim ini bor njuklwao ora kisao ngo, tenaol Ngaorol hul ha ora habur mbini Eberehemon nongnas non bi haklemi ngo baeben hambunom ora, ngon il so pind biklao ub henden ko Ngaorom ngub man man bisao ora. Ngub bisaol heneng ora aol Eberehem ngo obu nao Ngaorol hul ha haroklmao baeben hambunon ab ora yao.*

¹⁷ Heneng ora obu ngub sisaol Ngaoron mbuk

* 4:14: Kal 3:18

* 4:15: Oro 3:20; Oro 5:13; Oro 7:8

* 4:16:

Kal 3:7

waebom di ngub ke wiyao.

Nje sem andub oran

Ab non bi hanin kakl kisao

ke wiyao ora. Ngub wiyaol mbes ngo tomb
Eberehemom Ngaor obul oborob ora hul ha ora
ha kimb bisaol, Ngaor obum di Eberehem bor
nim buklwao ora kisao ub obum heneng buklbur
buri palo hayaol, il so pindib paklao ora. Pangek-
lem. Ngaor ngo obum tenaol himismi baeben di
wakl mao enjaraoklao Ngaor ora hayaol, obun
angalom di hambun sao nao wi sao hakl bao
ingiya baraen ko mao ha peb biyao ora.

¹⁸ Ngaor obu ngub bib se ora hayaol, mbes Ebere-
hem obum hem kisao sao bukl buwabur hem
aondao ora ko hasao tomb di, obum Ngaorol
hul ha ora habur nim ngo hem ke sao di Ngaor
obum ebe buklao ko hondo ora hasao. Ngub
bisaol Ngaoron mbuk waebom di Eberehem bor
ke wiyao ub,

Njem maruklesim andub ora

Maru wam aeben aeben buklemlil

Paolu hes peyobur

Ndi nao minib se ora paoluklemi

ke wiyaol, aol Eberehem ngo obu tenaol sem
andub oran Aorao non bi hasao ora.*

¹⁹ Ngub hasaol Eberehem ngo obun amom obu
marisao o karasmas ndi munu kimb bubur obu
supu hakl hakl hor su ora hasao o sisaol, obu
hungi sobur pe pae ndi on ora hasao. Ngub hasaol
obu homaeb se demi ora hae ko ora hondo hasao
tomb di, obum obun were ten Sera obum nongnas
is mend nao mari hapele was ham ham bubur

* **4:18:** NjuS 11:1

homokl ko bi birisao nda ub nen sabisao tomb di, obum Ngaorol hul ha hasao ub kang mend tu sowa nao bi ora hul ha, ha kimb ora bisesa.

²⁰ Ngub was bubur kisaon obum Ngaorom nim buklwao ora ko obu bor kao kalisao nda ub di obum heneng buklao be? nao buklaob ko, obun kone bor kang ora di taol taol nao bi obum heneng buklao ora ko nen sabisesa. Ngub nen sabobur obum Ngaorol hul ha saor pe was habur kisaon, obum Ngaor obu imbi wi aondao pon pae ora hayao ub nen sabobur obu bor was kaoya ko hasesa.

²¹ Ngub bu habur kisaon Ngaorom obu bor nim nje bor buklwao ora ko ngo kao kalisao nda ub di, obum heneng buklao ko hondo ora hasesa.

²² Heneng ora ngub bisaol mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Obum ngub Ngaorol hul ha, ha kimb was bisaol

Ngaorom obu turi aondao ora homobur

Nje kone dund se wi

Oborob biyao aol ora hael kisao
ke wiyao ora.

²³ Ngub ke wiyao o mbuk waeb bor ngo wiyao ub Ngaorom Eberehem obu turi aondao ora homobur, nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kisao ke wiyao ub Eberehem obu bor was inj,

²⁴ angal ngo nao tenaol Ngaorol hul ha haklmao baeben di nao hambun bor ora ke wiyao ka. Heneng ora angal ngo mbuk waeb bor wiyao ub nao mendbor naon Aorao Aondao Njises ngo obu himisao o waki mao enjaesao Ngaor ndal hul ha haklmao baeben bor di, Ngaorom turi aondao ora

homobur ini kone dund se wi oborob bimi tenaol hayem lao ora.*

²⁵ Pangeklem. Nao ngo baeben hambun khorob bi ngae was hasmaol, Njises obum nao ke nao haondaomun ko naon ne mana nao waki bu muklbur, mbini obu maki himismi baebenom obu pe paen luklbur bismi ub Ngaorom di obu ngub lin waesao ora. Ngub bisao o Ngaorom obu waki mao enjaesao, nao tenaol obul hul ha haklmao baebenon kone bor khorob bismao sao uklao ub mu tuwabur, obum ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ora.*

5

Ngaorom nao bor ngubi tomb non nje kone dund se wi ebe hael keyao o

¹ Heneng ora naom mbes non Ngaor obu bor saond bi men koro sao hasumndis o waki ngubi tomb non naom naon Aorao Aondao Njises Kara-sol hul ha hayom ol, Ngaorom naom khorob ngo bu hasmao sao saongao nao mari ora mu tuwabur, obum nao bor nje kone dund se wi oborob biyao aol mend hael ko hayao ora. Ngub beyaol Njises obu di nao hesa Ngaor kab kobara-non dunin aol ora habur, obum nao bisur bi was hayaol naom naon kone bor sub tibaen as ko ora hayom.*

² Pangeklem. Ngaorom nao hond homo pone ora bu mubur mao hasaol, ngo hayom ub Njises obum ora ngub hamun kisao ora. Ngub bisaol Ngaor obu aondao bao bi imbi wi ora hayaol, nao

* 4:24: Oro 15:4; 1 Pit 1:21
3:24; Oro 3:28; Oro 4:24

* 4:25: 1 Kor 15:17

* 5:1: Oro

di imbi wi ngubi haklmao ub bao hondo haklmao aeben anga tomb naom werek bu turi hom ha was haemin ora.*

³ Naom ngub haklmao tomb naom ke mundub mundub bi mendbor hondoklmaol, naon kone bor kho so kend bin sao haklmao tomb di, naom ke ngo hondoklmao saom naon kone bor hul ha saor peyo ora hamun ko buklaol ko ora hendeyom ngao, naom turi was homo beremin ora.*

⁴ Heneng ora naom ngub hul ha saor pe haklmao tomb, naom ngo bukmao ub Ngaorom mbinim oborob ora beyem ko hondobur nao turi aondao ora homoklaol, obum nao bor oborob ngub bubur obum nao turi aondao ora ngo wen homoklaol ub naom sub bao hondo hamun lao ora.

⁵ Naom ngub turi homo bao hondo haklmao ub oborob ora bukmaol, naom ngo bao hondo haklmao saom naon kone bor kho so hem nao mao kaklaol ora. Ngub inj, Ngaorom Wesao Komb Bi Aondao ora ndam naon kone ndaon bor armend sisao honda haen ko taol bu nji ngaesaol, Wesao Ebe Tangar ngom Ngaor obum nao hond aondao bu ora homo kone u haraoklaol ub naon kone bor aondao bu tumbi hakl ebeb se ora wiyao. Ngub beyaol naom ngo sao oborob ora haondaomun muwalakl haklbur hayaol, naom mabor sao di hem ko kone bor kho sen nao haklmao ora.*

⁶ Ngub bukmao o nao mbes sao hasmao tomb non nao buri nao pale ora hasmaol, naom naon mbib was habur menjao bukl buwaeb se ora hasmaol, Ngaorom mbes ora nim ngo tomb ora ngo

* 5:2: Ebe 2:18; Ebe 3:12
NjuS 6:18-19

* 5:3: Nje 1:2-3; 1 Pit 1:5-7

* 5:5:

sao ngo sao pindib paen lowao ko ndi tibaesao ub Karasom nao tenaol hambun khorob bi ngae was hasmaol, obum nao ngo baeben hond homobur naon ne manabur himisao ora.

⁷ Heneng ora obum ngub bisao o aol heneng baebenom non mbinin kone bor taol taol bib se ora hayem ol, tenaol mende kone ebe ora u oborob bin ko mondom menden ne manabur nao pe paklao ora. Aoh, ko mend ko mend aol kone ebe dund se wi tenaol sango mende hond homo haklao mondom non, nim mende hond homobur obun ne mana homoklwao ko nen saboklao o, tenaol andubom kone ngubi nao woroklme ora.

⁸ Ngub buklaol o Ngaorom nao aondao bu ora hond homo kone u haraoklao ub obun mbib naom haondaomun muwalobur, naom khorob was bu hasmao tomb di obum nao ngub hond homo ora hasaol, Karasom naon ne manabur himisao ora.*

⁹ Ngub himisaol obun ibaom naon khorob bis-mao sao kunaesao tomb, Ngaorom nao bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem kisao ora. Heneng ora obum nao ngo baeben bor hobao sao ngo mbes bisao o yaol, Ngaorom mabor tenaol khorob bimi baeben hambun bor ko aondao ora homo haraoklao ub mbini bor inim khorob ngo sao ngo sao bismi ko te mao bembera taol buklaol tomb daol non, Njisesom nao bor menjao nao bin aondao bu bao ora bu muklao ka.*

¹⁰ Mend di naom mbes non Ngaoron saond bi sao hasmao o obum nao hond aondao bu ora homo haraoklao ub obun Isi nda himisao tomb,

* **5:8:** Njo 3:16; 1 Njo 4:10 * **5:9:** Oro 1:18; Oro 2:5; Oro 2:8

obu nao hesa Ngaor obu kab kobaranon dunin ora habur nao waki Ngaor kab hen maomun kisaol, nao ngubi tomb hayom ub non Ngaoron sem ora hayom ka. Naom mbes Ngaor bor saond bi men koro hasmao o, Njises obu himisao tomb nao hond homo bu muklbura ora bisao o sakl, ngubi tomb non obu waki enjaokl pobur haeben sarukl hayao ub obum nao di heneng bu muklao ora.*

¹¹ Ngub buklaol o obum ngo sao was inj, nao bor hobao sao bombor mend di kond ba bubur, naon Aorao Aondao Njises Karasom nao hesa Ngaor kab kobaranon dunin aol ora habur, obum nao oborob ora bisur biyao. Ngub biyaol Ngaorom naom khorob bismao saon saongao nao mari tuwaen kobur kisaon, obum nao Ngaor kab waki hen mib mao babur nao Ngaoron sem ora mao hasaol, naom Ngaor ngo obu turi aondao ora homobur kaoya kao ha was haeb se hayom ka.

Aol Aram hesa Karas kab mbibi tangar ubi ha ha bisbi o

¹² Mend di mbes pibnao oran tenaolom khorob bimi sao aol is bombor ora mondom naon su ngo bor men pae ibisaol, khorob bimi sao ngom was tenaol mao homaraoklao sao di haru men pae ibisao ora. Ngub bisaol tenaol su hambun bor paoloklime baeben hambunom khorob ngub bam aeben aeben bismi tomb, tenaol mao homaraoklao sao di bombor ngub was su hambun bor tenaol paoloklime baeben homam aeben daklam aeben bu ngub baorao pisesa.*

* 5:10: Oro 8:7-8 * 5:12: Oro 6:23

¹³ Khorob ngub was bubur kismin Ngaorom mabor obun man ngo Moses bor kao kalisao nda ub nao bi aeben anga tomb, sun tenaol hambunom khorob ngub was bam aeben aeben bismi o mbini bor man ngo wen mabor kao kalokl bisao ub nao kao kale haen sisaol, mbinim man ngo nao pangebura bu hasmil sakl, Ngaorom di mbinim khorob ngo bismi on menjao nen nao sabe bao wabura ya pubung sao lu u di menjao nao bisesa.*

¹⁴ Heneng ora mbinim khorob ngo bu hasmi ub aol Aram obu hasao tomb di mabor sao Moses obu hasao tomb di, tenaol mao homaraoklao sao ngom tenaol hambun ngub mao homam aeben ora bubur, tenaol hambun ora men mba maomb bo hasesa. Aol Aram ngo obum Ngaorom nao bibi kisao sao hul habur khorob bisao o, tenaol mendo mabor Ngaoron angal ebe ngo lao ub nao pange hasmi baebenom di khorob tangar tangar andub ora bu hasmil, mbini tenaol hambun ora tenaol mao homaraoklao sao ngom was maomb bo haen hasmil, tenaol hambun ora mao homam aeben bisesa.

Ngub bisao o aol Aram ngo hasao o obu aol is mende mend mabor obokl bisao on menger ora hasesa.*

¹⁵ Obu ngub hasao o Aram ngo obu hesa aol is mende ngo ma nan obokl bisao o kab mbibi bombor ubi inj, mbibin bibi sao tangar aondao ora armend kab kab ora yao. Ngub yaol Ngaorom tenaol hambun ora hond homo pone ora bisur bu, bu muklbur hayao ub hesa Aramom khorob bimi

* 5:13: Oro 4:15 * 5:14: 1 Kor 15:21-22; 1 Kor 15:45

sao ngo taokl obobur, tenaol hambunom khorob bam aeben bin ko baorao pen kisao ub kab bombor ubi inj, armend kab kab yao ka. Heneng ora is mende ngo pibnao hasao om khorob bisaol, tenaol andub ora homam daklam aeben aeben bu hasmi ora. Ngub bisao o Ngaorom nao hond homobur pone ora bisur buklbur hayao om, Aramom khorob bimi sao ngo taokl ibisao ub di ora men mbaraoklao ora. Ngub biyaol obum nao bor hobao sao bombor mend pone ora bisur bu njisaol, Njises Karas obu di aol tangar ubi is mende ora habur, obum non tenaol andub hond homo pone ora bu muklbur hayao ora.

¹⁶ Mend di Ngaorom tenaol hambun bor hobao sao obu bor hakl ebeyao sao baeben pone ora bisur bu kaloklbur hayao ub hesa, aol is mende ngo pibnao ibisao ndam khorob bisao saom tenaol hambunom khorob bam aeben bin kisao nda ub kab bombor ubi inj, tangar aondao ora armend kab kab yao. Heneng ora aol is mende ngo pibnao hasao ndam khorob bisao nda ub Ngaorom njem khorob aondao ora bil ko hindisaol, khorob ngo bisao sao tenaol ke mao handaraoklao sao ora sisaol, tenaol hambunom khorob aondao bu ora bam aeben aeben bu hasmi ora. Ngub bismil ngo sao was and sam aeben bisao o, waki mabor hobao sao ora tangar ubi mend Ngaorom tenaol hambun bor pone ora bisur bubur pindib paen kisaol, obum tenaolom khorob bimi sao ngo baeben mu tuwabur, Ngaorom nao bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol hayem ko hayao ora.

¹⁷ Ngub beyao o mbes aol is mende ngo pibnao

hasao ndam khorob ora bisaol, obum khorob ko bombor ora ngo bisao nda oram tenaol mao homam aeben bubur, tenaol mao homaraoklao sao ngom tenaol hambun maomb bo hasao ora. Ngub bisao o aol is mende Njises Karas ngo obu mabor ibisao ndam wakl is mende pibnao ibisao ngom khorob ngo bisao ub men mbabur, obum nao hond aondao ora homo pone ora bisur bubur, obum nao hambun bor armend sisao kone ebe dund se on taol bu nji peb bu hayao ora. Ngub beyaol Ngaorom nao bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ko kao njurukl hayaol, naom su ngol nao heme bao haklmao tomb nao menjao mendom nao men mbaen ko Karas obum nao aol wesmbao aondao ora non bi hamun keyao ora.

¹⁸ Pangeklem. Khorob sao ko bombor ngo bisao ndam tenaol hambun bor te mao saram aeben bu ke henden kam aeben bisao tomb, mabor is mende ngo obu kone ebe u tenaol hambun ko bombor ora ngo bisur bisao ndam, naon kone bor kho sao menjao nao wi ini ebe ora hayem ken kobur laon nao haeben mao saklao ora.*

¹⁹ Ngub buklao o aol is mende pibnao hasao om Ngaoron angal hul habur khorob ngo bisao ndam, tenaol paolismi baeben hambun bor aondao bu and sam aeben bisao ora. Ngub bisaol khorob ngub bam aeben was bismi tomb aol is mende ngo mabor ibisao nda obum non tangar ub ora bubur, obum Ngaorom bibi kisao ub hul nao hae ngo bibi kisao ub hambun sao bu kowes bisao saom, tenaol andub ora Ngaorom

* 5:18: 1 Kor 15:22

turi homobur ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ken kisao ora.

²⁰ Ngub bisao o Ngaorom obun man Mosesom ko haen kao kalisaol, man ngo ko hasao tomb di khorob bimi sao aondao bu ora and sisaol, tenaolom khorob bimi sao was and sam sam bin bam aeben bismisa. Ngub bismi o Ngaorom tenaol hambun hond aondao ora homo haraoklao ub obum wakl mbini pone ora bisur bu, bu murukl hayaol, obum ngo biyao ub di aondao bu and sam sam beyao om, obum khorob ngo bimi sao di ora men mbaklbura hayao ora.*

²¹ Heneng ora ngub beyaol tenaolom khorob ngo bismi saom tenaol hambun mao homam aeben bubur, tenaol mao homaraoklao sao ngom mbini tenaol hambun ora maomb bo haen hasmi o, ngubi tomb non Ngaorom tenaol hambun hond homo pone ora bisur bubur bu muklbura hayao om tenaol hambun maeb ha maomb bo hayao ora. Ngub maomb bo hayaol Aorao Aondao Njises Karas obum Ngaorom nao bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ken ko, obum nao haeben mao saklbura hayao ora.*

6

Nao khorob mao baraoklao saom maomb bowen hasmao ub heme ora hayom o

¹ Heneng ora ngub beyao o naom asub ora buklmao ko pangeyem? Ngaor obum nao hond aondao bu ora homo oborob ora bisur buklbura hayao ub aondao bu ora kond bam bam bu bisur

* 5:20: Oro 4:15; Kal 3:19 * 5:21: Oro 6:23

bu waki was kunaen ko, naom khorob was bu hamun ko nen sabeyem be?*

² Ngub inj ka. Nao mbes tenaol khorob mao baraoklao saom maomb bo haen hasmao ub heme non bi hayom ol, nao ngubi tomb ko mende maomb nao bowen ora hayom ngao, naom waki asub nen sabobur khorob buklmao?*

³ Pangeklem. Inim di ora hendeyem ub naom Eben Ke Aol Njises obu kab haru ora haklbur mbabtas bismao ub, naom obu himisao o menger mubur, nao di obu haru heme non bu mbabtas bismao ora.*

⁴ Heneng ora naom ngub mbabtas bismao tomb naon Ab Ngaor obu imbi wi bao bi ora ndam Njises himisao o waki buri palo mao enjaesao nda ub, obum nao di tenaol ka tangar wen pange oram obu hesa haru mao haen ko, nao di obu himisao ub obu kab haru himisaol, mbinim obu maol bismi ub nao di obu haru maol bi non bu ngub mbabtas bismao ka.*

⁵ Pangeklem. Nim ngo kaki ub mbes Njises obu himisao tomb nao di obu hesa ngub haru himisao o yaol, Ngaorom obu waki mao enjaesao ub nao di obu hesa haru hamun ko ngub mao enjaklao ora.*

⁶ Ngub buklao naom di ora hendeyom ub Karas obu is pe kowal bi ora bor ngo himisao tomb, nao mbes tenaol khorob mao baraoklao saom buri palo maomb bo hasao ub di, ko mende nao maomb bo haen ko kur mi pisao ora. Obum ngub bisao tomb was naon songolom khorob bi lao sao

* **6:1:** Oro 3:5-8 * **6:2:** 1 Pit 4:1 * **6:3:** Kal 3:27 * **6:4:** Kol 2:12 * **6:5:** Pil 3:10-11

di ora men mba lu taol peyobur, nao mbes kone kho wi hasmao ub di obu is pe kowal bil ngo nil li mbaesmi bor haru nil li mbakl mini pisao ora.*

⁷ Heneng ora mondom obu mbes hasao ub heme non bi ora haklao tomb obu menjao mondom wakl men mba nao maomb bowen haklaong, tenaol khorob mao baraoklao saom obu mbes men mba buri palo maomb bo hasao ub wakl asub bubur ko mende maomb bo haklao?*

⁸ Pangeklem. Naon kone mbes hasmao ub non Karas obu himisao bor ngub haru heme non bi ora hayom ol, nao di obu hesa haru enjo ora habur obu hesa haru haeben soklmao ko naon mbib di hondo ora hayom ka.

⁹ Heneng ora naom di ora hendeyom ub Karas obu himisao o Ngaorom obu wakl mao enjaesaol, tenaol mao homaraoklao saom di obu pe paen lu men mba maomb di nao bowakl birib se ora yaol, obu menjao mondom mao homakl buwaklao ora.

¹⁰ Pangeklem. Tenaol khorob mao baraoklao sao aondao ora habur, tenaol hambun men mba maomb bo hayao ub di ora men mbaklbur kisaon, Karas obu di nao men mbaen ko obum ngo sao hakl ora men mbabur, ko bombor ora ngub himisao ora. Ngub bisaol obu wakl enjo hayao ub Ngaoron imbi aondao bu ora win ko, obu ko mende nao homaeb se oram haeben sayao ora.*

¹¹ Ngub beyaong inin kone bor di bombor ngub was ngub ora nen saboklwaebe. Ni mbes hawao ub Karas hesa haru homowaol, ni ngubi tomb ngo hae ub ni tenaol khorob mao baraoklao sao

* 6:6: Kal 5:24 * 6:7: 1 Pit 4:1 * 6:10: NjuS 9:26-28; 1 Pit 3:18

ngom ko mende nao maomb bowaeb se ora, ni Ngaor hesa haru ora habur Eben Ke Aol Njises kab enjaokl po ora hae ko haklwaebe ora.*

¹² Heneng ora inim ngub ora habur lemin inin toklo songol haeben nao saeb se bung biyao sao ngom tenaol khorob mao baraoklao sao bor ung bu peyobur, inin kone bor khorob bimi sao heb was mao homaraoklaol inin songolom heb homo bi lao ub bi saoklaong, ngub nao beklemin ub tenaol khorob mao baraoklao sao ngom ini nao maomb bowen baondib pa ora haklwaebe.*

¹³ Inim ngub bubur lemin tenaol khorob mao baraoklao saom inin ki aongao di ngo sao haklon bombor mend men mubur khorob mao baklao hondo ora haklwaebe ka. Pangeklem. Ini mbes hasmi ub himisaol ngubi tomb wakl enjo hae non bi ora hayem ngao, ngubi tomb ngo hayem ub non Ngaor obum ora maomb bo haen habur, inim hambun sao oborob kone dund se woroklme ub was bu hareklemine ub inin toklo hambunon ki aongao di ngo sao hakl hambun sao Ngaorom was maomb bo haen haklwaebe ora.*

¹⁴ Heneng ora ini ngo baeben non Ngaoron man tenaol bu mib nao se ngo mbes Mosesom ko hasao ndam maomb nao bowen ora haroklme, Ngaor obum ini pone ora hond homo bu muklbur hayaol obum ora ini poklemi harer o oborob muwalakl hayaong, tenaol khorob mao baraoklao saom di ini maomb bowen haklemi oborob hondo ora haklwaebe ka.*

* **6:11:** 2 Kor 5:15; Kal 2:19; 1 Pit 2:24 * **6:12:** Mat 3:9 * **6:13:**
 Oro 12:1; Ebe 2:5; Ebe 5:14 * **6:14:** 1 Njo 3:6

Nao oborob mao baraoklaom ora kowan ken haemin

¹⁵ Aoh, inim inin kone bor non nao Moseson manom nao maomb bowen ora hayom ngao, Ngaorom nao aondao bu ora hond homo waki was bisur bu kunaen ub naom khorob was bu haemin ko nen sabeyem be?*

¹⁶ Ngub inj ka. Inim di ngo sao oborob ora hendeyem ub ini ngo haklon mondom aol is menden kowan lao aol habur, obum nje bor obun kongon hambun sao bibi lao sao baeben hul nao hae hambun sao bu haklesi tomb, nje aol ngo obun angal hul nao hae obum lao ub was bu haklesil obun kalabus kongon baraoklao aol ora haklesi. Ngub soklao inim tenaol khorob mao baraoklao saom lao ub ora hem ko kone ubur pango harim sin, inim ngon il taloklemi o tenaol mao homaraoklao sao ora soklao ke hondo heben ora saklemi. Ngub inj, inim tenaol hambun oborob mao baklbur hayao om lao ub ora hem ko kone ubur pango harim sin, inim ngon il taloklemi ub Ngaorom ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ka.*

¹⁷ Ngub lao o mbes non ini ngo baeben tenaol khorob mao baraoklao saon kowan lao tenaol ora hasmil, ini obun kalabus kongon non bi was bu hasmi ora. Ngub bismi o waki ngubi tomb non mbinim ini bor Ngaoron angal hobao sao ngo pangeklemin kao njismi tomb, inim kone ukl bombor ora ubur harer ebe ngon ora turi homo po hayem ngao, Ngaorom ini ngo bisur be ub nen sabobur naom obu bor turi homo tengiyu ko

* 6:15: Oro 6:1 * 6:16: Njo 8:34; 2 Pit 2:19

kaoya kemin ora.*

¹⁸ Heneng ora mbes ngo tomb non tenaol khorob mao baraoklao sao ngom ini hambun buri palo maomb bo haen ora hasmi o, waki mabor Ngaorom Karas obu su ngo bor eben kobur ini kur mi pen kisao ora. Ngub bisaol ini ngubi tomb waki tenaol oborob mao baraoklao Ngaor obum turi homo bib ko nen sabeyao ub, inim oborob buklemi on was hem ko bam bam bukbur Ngaoron kowan lao tenaol ora hayem.

¹⁹ Pangeklem. Inim nim angal ngo kakl baebenon te penar bu nen sabokl buwaeb se ora hayem ngao, nim tenaolom angal mar mar nao ke bao kao pabur lome nda ub ngon te bao kao pa kao dund bun ka. Inim mbes oran khorob buklemi on was turi homobur, ini tenaol khorob mao baraoklao saom maomb bowen ora habur, ini obun kalabus kongon baraoklao tenaol non bi obum kowan ken ora hasmi. Inim ngub habur khorob was bu haroklme saom di inin kone bor kho dol hae ora hasming, inim kone ngubi tuwabur, ini ngubi tomb non Ngaoron sem komb bi ora hareklemin ub inin toklo hambun ora tenaol oborob mao baraoklao nda obum ora maomb bo haen wabur, inim obum lao sao hul nao hae obun kalabus kongon biyao tenaol non bi ora haklwaebe ora.

²⁰ Heneng ora inim mbes non tenaol khorob mao baraoklao on kowan lao tenaol ora habur, inin obun kalabus kongon non bi ora bu hasmi tomb inim khorob buklemi sao bor was kone mi pen hasmi ora. Ngub bismil oborob mao baraoklao om ini men mba dim nao bisaol, inim

* 6:17: Njo 8:32

khoroob hambun sao bu hasmi ub menjao nen nao sabe as ko ora bu hasmi ka.

²¹ Pangeklem. Inim mbes ngo tomb khoroob aondao bu ora bu hasmi o, inim wakl ngubi tomb non khoroob ngo bu hasmi on sakl aondao ora polo hayem ngao, inim mbes khoroob ngo bu hasmi on il sisao o asao ora talismi? Nim kao njun pangaoklaob. Ngo sao baebenon il saoklao ub tenaol mao homaraoklao sao ora saoklao, ke hondo haeben saroklme sao ora taloklme.*

²² Aoh, ngub bimi o ngubi tomb non tenaol khoroob mao baraoklao sao ngom ini mbes maomb bo hasao ub ko mende nao maomb bowen ko Ngaor obum ini wakl Karasom bu mu kur mi pen kisaol, ini ngubi tomb non Ngaor ora hem ko obum hambun sao bibaebe keyao ub was bu habur ini obun kalabus kongon biyao tenaol non bi ora hayem. Ngub hayem ol ngon il soklao ub inin sokl menger, ini Ngaoron sem komb bi oborob bimi tenaol ora habur haeben saklemi ora.

²³ Heneng ora nim ngo kakl ub tenaol khoroob mao baraoklao ndam di tenaol obu hem ko taol mi pobur, obun kalabus kongon non bi baroklme baeben bor di sokl kaloklao, mbini ngo baeben ke hondo haeben saroklme sao sokl ora muklemi. Ngub buklemi o Ngaor obum di nao pone ora bu muklbur hayao ub non, obum nao hesa naon Aorao Aondao Njises Karas kab haru haeben mao saklbur hayao ora.*

7

* 6:21: Oro 7:5; Oro 8:6; Oro 8:13

* 6:23: Oro 5:12; Oro 5:15

Aolom ten taol bimi nda ub menger angal mar wiyao o

¹ Nao haeme mbaoli hakl o, ini abo ngo bor hayem baebenom Moseson man oborob ora pangeyem ol, nim ini bor angal ngo kao njuklbur bi ub inim oborob ora pangoklemi ko pangakl ka. Pangeklem. Man ngo bor di ngo wi ub tenaolom mbini nao heme sul bao haklemi aeben anga tomb was man ngom lao sao hul nao hae oborob pangaeb se hayem.

² Mend di nim bombor ngon menger was mubur kakl ngao, manom ngo ke wi ub tenom obun aoli nao heme bao haenbur sa sin, obum obun aoli ngo tuwaklbir obun anda nao poklao ora ke wiyao. Ngub wiyao o obun aoli ngo homoklao tomb non obu ten weyae ware pe as ko buruklao o sakl, man ngom obu bor menjao te nao mao saraklao, obun anda di ebe poklao ora.

³ Ngub saoklao ndal ten mondom obun aoli nao heme bao haenbur aol tangar mende biri peyao tomb ten ngo obum aol paes ora pene lome. Ngub lome nda o obun aoli ngo homoklao tomb sa sin, manom di obum aol mende nao pe bao buruklao ko di menjao nao ke obu ware pe ora buruklao o sakl, obu aol mend pa sin di obum khorob bubur aol paes pe non bi dim inj soklao, obum aol ngo poklao ub di ebe was soklao.

⁴ Nao haeme mbaoli hakl o, nim angal mar ngo kakl ub nim ini ora menger mubur kakl ol, ini Karason toklo oran ki aongao ngo sao haklon pe barae haklon mendbor non bi ora hayem ol, ini ngo baeben ini mbes hasmi ub obu himisao bor haru himismil, inim non manom ngo sao bibaebe

ngo sao nao bibaebe ke wiyao ub was men hakol bib se inj hayem ka. Ngub inj, inim mbes ngub bib se hasmi ub himisao ora. Heneng ora ini mbes hasmi ub ngub himisaol inim waki mabor aol is mende pe non bu, ini ngubi tomb obu ngo himisao o waki enjo hayao on were non bi ora hayem. Heneng ora nao ngub Karas obun were non bi ora hayom ol, Ngaorom naom hambun sao oborob was bam bam bu hamun laol, naom il ebe ora sen haklmao ora.*

⁵ Ngub haklmao o mbes naon songolom heb homo bi kisao ub bu hasmao ub manom ki maoklaom sao pember habur, ngo sao bibi ngo sao nao bibi ko muwaleyao saom naon kone bor dekel dekel mao ba heb mao homabur, naon toklo ndaon ora bor ngon il sao deraesao ub tenaol mao homaraoklao sao ora sao deraen kisao.*

⁶ Ngub bubur kisaon Moseson manom di nao bor ngo sao ngo sao bibaebe ko kowan kaeb se ora ubur, man ngom naon kone bor munu tanga pa wisaol, nao man ngom kalabus bu mbae sao hasmao ora. Ngub hasmao o nao ngubi tomb hayom ub non Ngaorom nao kur mi pisaol, nao tenaol mbes hasmao ub heme non bi ora habur, naon kone bor di menjao mondom nao men mbae ware pe as ko ora hayom ka. Nao ngub ora hayom ol Moseson man harer mbes pange non bi ngo mbukl waeb bor wiyao om nao kowan ko men mbaeb se ora wiyao, nao man ngom nao men mbaen ora habur Ngaoron Wesao ndam nao kemi puklao harer mende wen pange on ora po

* 7:4: Oro 6:2; Oro 6:11; Kal 2:19 * 7:5: Oro 6:21

hayom.*

Moseson man kisao om tenaolon kone taol taol mao baeb se yao o

⁷ Ngub beyom ngao naom asub ora nen sabokl-mao? Aoh, man ngo tenaol khorob mao baraok-lao sao wiyao ko pangeyem be? Naom ngub nen nao saboklmao ora. Pangeklem. Manom tenaol khorob nao mao baraoklao o, man ngo wiyao om ni bor khorob bimi sao baeben ngo sao ngo sao was wiyao ko oborob kao dund bubur muwalisao ora. Nim ngo kakl ub man ngom tenaol menden hambun sao heb nao homaebe ora kisao nda ub nao ke sokl bisaon, nim khorob heb homo bimi sao ngon ko mend nen nao sabokl beyo ora.

⁸ Heneng ora Mosesom man ngo ko hasao om nao kone ndaon bor tenaol khorob mao baraok-lao saom harer kare taokl hondaen kobur, man ngom ni tangar tangar hambun sao heb aondao bu ora mao homaesao ora. Ngub bisao o man ngom ngo sao bibaebe ngo sao nao bibaebe ko ngo wi ub nao wi sokl beyaon, tenaol khorob mao baraoklao ngo obun buri kang ora di nao ukl beyaol, obu aol buri nao pale heme non bi sokl beyao ora.*

⁹ Aoh, ni mbes Moseson man ngo wiyao nda ub nao hende hawao tomb ni heme non bi inj, ni enjo hae non bi as ko hawao o, wاكل mabor man ngom nao kone bor honda ubur man ngom ni bor njem ngo sao nao bibi ora ko ki maoklaom sao bember habur muwalisao ora. Ngub bisao tomb tenaol khorob mao baraoklao om buri palo

* 7:6: Oro 6:4; Oro 8:2 * 7:8: Oro 4:15

enjaokl obobur, nao kone bor njem khorob was bu hael ko te mao sara sendaolom sao bisaol*

¹⁰ ni tenaol homoklme nda ub pe pawao ora. Heneng ora man ngom ni haeben ora san ko njem khorob ngo sao ngo sao nao bibi ko muwalakl hayao o, man ngom was wakl baol munubur, aol ni ngo hae ubi o kho mao saklbur tenaol mao homaraoklao sao eben kisao ora.

¹¹ Pangeklem. Man ngom ni bor ngo sao kho ora wing, njem ngub nao bibi ora ko muwalisao ub nao kone ndaon bor tenaol khorob mao baraoklao o obun harer ora kare taokl hondaesaol, man ngom ni maobowabur nao kone bor tangar tangar sao hambun sao heb aondao bu ora mao homabur kisaon, man ngom nao kone bor pe pan lisaol ni ora pe pae ndi on hawao ora.*

¹² Aoh, Mosesom man ngo ko hasaol wiyao nda ub Ngaoron man ebe ngom nao bor njem ngo sao kho ora yaong, nao bibi ke wiyao angal ebe komb bi ora ngom oborob dund se ub was kao njurukl hayao ora.*

¹³ Ngub bisaong man ngom ni pe pan lisao ko angal ngo kakl ub Ngaorom nao bor oborob bibaebe keyao saom ora ni pe pan lisao ko pangeyem be? Ngub inj ka. Tenaol khorob mao baraoklao ndam nao tenaol Ngaorom oborob bibaebe keyao ub bu haroklmao baeben kho aondao bu ora homo, nao maobowa naon kone khorob mao baklbur hayao ub, obum ora Ngaorom nao bor oborob bibaebe keyao nda pere mubur ni pe pan lisao ora. Ngub bisaol

* 7:9: Oro 10:5; Nje 1:15 * 7:11: NjuS 3:13 * 7:12: 1 Tim 1:8

tenaol maobowa naon kone bor ngo khorob mao baklbur hayao ub, nao hambunom di obu tenaol khorob mao baraoklao sao kho ora hayao ko ora hendeyom. Heneng ora obum Ngaorom oborob bibi keyao sao ngom ngub buklao tomb, tenaol maobowa khorob mao baraoklao sao ngo menger nao mib se kho ora yao ko panaem ora hendeyom ka.*

Kone bor kab non bim mende men mba mba bu hayeb o

¹⁴ Heneng ora naom di ora hendeyom ol, Mosesom man ngo ko hasaol wiyao o non Ngaorom ora kisaol, tenaolon kone bor kao kal kal biyao sao angal ebe ora wiyao. Ngub wiyao o ni non aol heneng ora hae ol tenaol khorob mao baraoklao saom ni ora buri palo men mbarukl was hayaol, ni obun kalabus non bi ora ni obum kowan ken was hae ka.*

¹⁵ Ni ngubi ora hae ol nim bukl beyo sao hakl di ora nen sabokl buwaruklul, nim hobao sao mend turi homo bun ko nen sabeyo ub bao wabur, waki nim makl homo nao buklwao ora ko nen sabeyo sao bao biyu ora.*

¹⁶ Heneng ora makl homo nao buklwao ko nen sabeyo sao ngo nao kone bor heb mao homabur bao bi bi was laol bao was bu haruklu o, Moseson manom nao bibi keyao ub ora biyul, man ngo ebe dund se ora wiyao ko nao kone bor mao bembera hondo ora haruklu.

¹⁷ Ngub hondo ora haruklu o nim ngo biyu ub nao mbib ngub bun saol ko inj, tenaol khorob

* 7:13: Oro 5:20 * 7:14: Njo 3:6 * 7:15: Kal 5:17

mao baraoklao ndam nao kone ndaon bor khorob bi bi was laol, obum ora mao baraoklao ko nim di panaem ora mao bembera hondo ora hae.

¹⁸ Ni aol ngubi ora hae ol nim nao mbib was habur oborob bun lao sao mend nao kone ndaon bor nao wiyao ko, nao mbib oborob hondo ora hae ka. Ngub hondo hael nim oborob sao mend hem ko buklwao ora ko nen saboklwao ub di, nao mbib was habur non bukl buwaklwao ora.

¹⁹ Heneng ora nim oborob sao mend ngub turi homobur buklwao ora ko nen saboklwao sao baeben bukl buwabur bao waklwao o is, nim makl homobur ngo sao baeben khorob bimi sao ora wiyao, nao buklwao ko pangoklwao sao bor was nao kone men pae bomboklaol, nim turi nao homoklwao sao ngo baeben bao bibir bubur buklwao ora.

²⁰ Pangeklem. Nim makl homoklwao sao ngo waki buklwao ub nao kone ora bor oborob ora mao bembera hondoklwao tomb ngo sao nao mbib inj, tenaol khorob mao baraoklao sao ngo obu ninao kone ndaon bor bao habur, hambun sao heb was mao homa homa bu hayao ndam ora mao baraoklao ko hondoklwao ora.

²¹ Heneng ora ngub biyao o nao kone bor ngo taol taol mao ba ib mao paraoklao o non, ngo saom ora biyaong kon pangaoklaob. Nim oborob buklwao on hem ko nen sobaki bereyo tomb khorob mao baraoklao ndan burim nao kone bor taol taol mao babur, khorob bimi harer wiyao on was hiril peb mao baraoklao om ora mao baraoklao alem.

²² Ngub biyaol nao kone ndaon bor oran Ngaoron angal hobao sao ngo turi homo men hakol bun ko nen sabeyom hem aondao ora ken

haruklu o,

²³ waki khorob mao baraoklao saon buri ndam nao kone bor heb mao homa ib mao pam pam bubur, ni ora men pae poklbur nim Ngaoron angal ngo turi aondao ora homaklo nda bor aondao bu ora saond bu kalo hayaol, nao mbib hondo ora haruklu. Aoh, heneng ora nim ngo kakl ub tenaol khorob mao baraoklao on buri ngom ni obun kalabus non bi mao palabur, nao songolom bi lao sao ngom non sub kang on ib mao pam pam bu men pae pukl haen was haruklu ora.*

²⁴ Ngub was biyaol nao kone bor kho so kend bin was habur hem kao ha was haruklul, nao toklo songolom heb mao homa bao bi bi was lao saom ni ke hondokl puklmi harer kho on ora kemi pobur ke hondo haeben san laong, ni aem ora bu muklao balem?

²⁵ Pangeklem. Ngaor obum ora naon Aorao Aondao Njises Karasom ni bu min laol, nim ngo sao nen sabeyo tomb Ngaor obu bor turi homo tengiyu kao ha was haruklu ora.*

8

Ngaoron Wesaom kone bor lao sao hul nao hae pangemin ora

Heneng ora nim hambun sao buklwao sao baeben nao mbib was habur bu haru sin, nao kone ndaon bor Ngaoron manom bibi ke wiyao ub men hakol was bib se wiyao o, nao songolom bi lao om tenaol khorob mao baraoklao ndan man o bor was kone mi pen lao ora. ¹⁻² Aoh,

* **7:23:** Kal 5:17; Nje 4:1; 1 Pit 2:11 * **7:25:** 1 Kor 15:57

ngub biyao o Ngaoron Wesao Ebe Tangar ora ndam nao tenaol mendbor Eben Ke Aol Njises obu hesa haru ora haroklmao baeben haeben mao saklbur ora hayao. Ngub hayaol tenaol khorob mao baraoklao ndan manom tenaol homoklme nda ub ni di homon ko ora men mba luklbur kisaon, obum buri palo maomb bo habur ni kalabus bu mba yam sao munu tanga pa wisao o, Ngaoron Wesao Tangar ndan buri aondao ndam ni waki kur mi pisao ora. Ngub bisaol ngubi tomb tenaol mendbor Eben Ke Aol Njises obu hesa haru haeme baebenon kone bor khorob sao kang menjao nao win obum ora mu tuwaesaol, mbini tenaol ngo songolom bi lao ub nao pange Wesao Ebe ndam keyao ub pango bu haroklme baeben bor, inim khorob sao mend ngo bismi ko te mao sara nao buklao ora.*

³ Heneng ora nim ngo kakl ub mbini tenaol mendbor songolom heb homo bi lao om mbinin kone bor taol taol mao baen hasmi baeben buri nao palaeb se ora hasmi o sisaol, mbini ngo baeben Moseson manom di ora bisur bukl buwaesao o, Ngaor obum ora mbini ngo baeben bu misao. Ngub bisaol tenaol khorob mao baraoklao ndam tenaol hambun bor mbinin songolom heb homo bi lao ub was bin ko hasao o, Ngaor obum Njisesom ngo sao te bember peyobur ke mao handaen ko obun Isi kuwis akl bombor ora ngo eben kisao ora. Obum ngub eben kisaol obum tenaolom khorob bu haroklme sao baeben mbinin kone bor nao win mu tuwaklbur, obum tenaolon toklo heneng ngo ha bereyom ubi

* **8:1-2:** Oro 7:23-24

men ingiyaoklbir ibisesa.*

⁴ Ngub bisaol Moseson manom inim ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub oborob ora wiyao o, man ngo wiyao baebenon ukl mend nao baondib mini hambun sao ngaorukl pelen bibaebe ora ke wiyao ub mondom nao bib se ora yao ka. Ngubi yaol naom mbes songolom bi keyao ub bu hasmao ub tuwabur Ngaoron Wesao Aondao Tangar ndam kao njeyao sao was pango haroklmao baebenom, Wesao ndam lao sao baeben ora pango haklmao tomb naom Moseson manom bibaebe ke wiyao baeben hambun di ngaorukl pelen oborob ora bu hae non bi hamun ko, Ngaorom obun Isi nda ngub eben kisao ora.*

⁵ Ngub bisao o mbini mendbor songolom bi lao sao was heb homo bu haroklme baebenom mbinin kone bor songolom heb homo bi keyao sao was hem ko taol mi akol bu, bu haroklme ora. Ngub bimi o mbini Ngaoron Wesao ndam keyao ub ora taol mi po bu haroklme baebenom mbinin kone bor Wesao ndam keyao ub ora hem ko taol mi po bu haroklme.*

⁶ Heneng ora nim ngo kakl ub tenaol mendbor mbinin kone bor mbinin songolom heb homo bi keyao ub was hem ko taol mi po bu haroklme baeben hambun, mbini tenaol homoklme hareron ora po haroklme. Ngub bimi o mbini mendbor Wesao Ebe Tangar ndam bi keyao ub was taol mi po haroklme baeben non, mbini tenaolon kone bor sub sisab bi sowa paen habur, ko mende nao heme haeben ora saklbir

* 8:3: Pil 2:7; NjuS 4:15

* 8:4: Kal 5:16; Kal 5:25

* 8:5: Oro

puklmi hareron po haroklme ka.*

⁷ Pangeklem. Nim ngo kakl ub heneng ora kakl ol, mondom obun kone bor obun songolom heb homo bi lao ub was bu harob sin, obum Ngaoron man di nao pange hul ora habur obu Ngaor bor saond bi men koro hayao ora. Heneng ora obum Ngaoron angal ngo hem ko nao pangaeb se ora hayao ora.

⁸ Obu ngo kakl ubi ora hayaol, teaol mendbor mbinin songolom heb mao homa bi keyao ub bu haroklme baebenom non Ngaorom turi hemen sao oran menjao bukl buwaklemi ora.

⁹ Ngub buklemi o ini ngo baebenom non songolom heb homo bi lao sao bor hem ko nao bimi ora. Ngub inj, inim Ngaoron Wesao Aon-dao Tangar ndam inin kone bor kao njeyao sao oborob pango haroklme ora. Heneng ora ini ngo baebenon kone ndaon bor Wesao ngom honda haen ora haklemi o sa sin non, ini nim ngo kakl ubi ora hayem o, aoh Karason Wesao ngom tenaol menden kone bor nao honda haen harob sin, obu Karason sem inj hayao ora.*

¹⁰ Pangeklem. Tenaol khorob mao baraoklao ndam inin toklo ngubi tomb ngo ha bereyem ub pe paen lisaol ini pe paklbur ora hayem o, Karas obu heneng ora inin kone ndaon bor bao haen was harim sin, Karas obum Ngaorom ini kone dund se wi oborob bimi tenaol hayem ken laol, Wesao Tangar ngom ini waki mao enja haeben ora mao saklbur hayao ka.*

* **8:6:** Mat 12:34; Njo 8:43; Njo 12:39; Nje 4:4 * **8:9:** 1 Kor 3:16;
 1 Kor 12:3 * **8:10:** Kal 2:20; Ebe 3:17; 1 Pit 4:6

¹¹ Heneng ora Njises obu himisao o daol waki mao enjaesao, Wesao Tangar Aondao bombor ngo ndam inin kone bor di bao haen was harim sin, Ngaorom Karas obu waki mao enjaesao ub obun Wesao Tangar ndam inin toklo homobur bung bib se ngo hayem o di waki mao enjabur haeben mao saklao ora.

¹² Nao haeme mbaoli haki o, naom menden san mend haen sao hayom ngao, naom san ngo hayao ub waki obu san ngo hayao on aorao ora o bao haenbur, naon songolom heb homo bi lao ub naon songolom heb mao homaraoklao nda obu bor, menden san hae ngo nao kale oborob hondo ora haebe buklmao ka.

¹³ Ngub inj, inim songolom heb homo bi lao ub ora turi homo bu harim sin, ini pe paklemi tomb ko mende nao enjaki pe ke hondo haeben ora soklemi. Ngub buklemi o inim Wesao Tangar ndam inin songolom bi lao ub pe paen lu tuwaen ora harim sin, ini haeben ora soklemi.*

¹⁴ Heneng ora ngub buklemit mbini Ngaoron Wesao ngom keyao sao oborob ora pango taol mi po haroklme baeben non mbini hambun Ngaoron isi ora hayem.

¹⁵ Pangeklem. Ini ngo baeben non, Ngaorom obun Wesao inin kone ndaon bor honda haen ko taol bu nji pebisao nda ub, Wesao ngom ini paki aondao bu ora mao homa ini kalabus mao palaen ko inj taol bu njisao ora. Ngub inj, Wesao Aondao Tangar ngo obum ini Ngaoron isi ora mao habur obun buri oram nao buri mao palaklao tomb, naom naon ab heneng nao maru wismi ora

* **8:13:** Kal 6:8; Kol 3:5

bor, njem ni ngo sao ngo sao nji ko oborob wakol ha haen ora kao kaloklmao nda ub, naom Ngaor bor di nao Ab o nao Ab ora ka ko, kor bu kao kalo hamun kakl hayao ora.*

¹⁶ Heneng ora Wesao Tangar ngom ngub bubur keyaon obum naon wesao kang o hesa obo mao-munu kimb bu peyo habur, nao bor ini Ngaoron isi wane ora hayom ko panaem ora muwalo kao njurukl hayao ora.

¹⁷ Ngub beyaol Ngaorom tenaol obun sem haeme baeben hambun bor hobao sao ora ngo obu hayao bor hakl ebeyao sao taol bu kaloklbur man man bu hayao ora. Ngub beyaol obum nao obun isi wane ora ngo hayom hakl bor di, obun Isi Njises Karas aondao imbi wi ora haen ko taol bu kaloklao ub nao bor di bombor ngub was taol bu njuklao ora. Aoh, heneng ora naom ngubi tomb sao non Karas obu ke hondo hasao ub nao di ke hondo haklmao o, wakl obu aondao imbi wi bao bi ora hayao ub nao di obu hesa haru bombor ngub was aondao imbi wi bao bi oram obu hesa ngub haru haeben saklmao ora.*

Nao imbi wi bao bi ora haklmao ub bao hondo hayom o

¹⁸ Heneng ora naom ngubi tomb non ke mundub mundub bi hondo haklmao o mabor Ngaorom nao aondao imbi wi bao bi ora hamun kobur, nao bor hobao sao ngo bu pindib paklaol hondoklmao tomb naom ke kang ngo hendeyom ub di ora men mbaklaol, ke kang ngo hendeyom o hesa mabor hobao sao aondao ngo buklaol ub kab

* **8:15:** Mak 14:36; 2 Tim 1:7
21:7

* **8:17:** 2 Kor 1:22; Kal 4:5-7; Kao

menger nao murukl birib se ora yaol nim hondo ora hae.*

¹⁹ Ngub buklaol Ngaorom mbes su hesa saohar kab bor hambun sao ngo warise sao baebenom, Ngaor obum nao ngo baeben obun isi ora hayem ko wen henden muwaloklao ub turi homo hon-doklbur hem aondao ora ko bao hondo haeme ora.*

²⁰ Heneng ora mbes Ngaorom hambun sao ngo baeben wen oborob ora warisao tomb, hambun sao ngo warisao sao baebenom nao kho so bowes bib se hayom ko di menjao nen nao sabe as ko oborob ora birismi o, aol pibnao ora hasao ndam khorob bisao tomb Ngaor obum obun hambun sao warisao sao ngo baeben di kho sao ngaen kisao ora. Ngub bisao o Ngaor obum obun warisao sao ngo baebenom henden, mabor hambun sao bu kowes buklaol ub obun warisao sao ngo baebenom di henden ora buklbur, obum wen ngo buklaol sao mbinim turi homo bao hondo haen kisao ora.

²¹ Ngub bisaol ngubi tomb non Ngaor obum warisao sao ngo baeben ngub kho so bowes bu homokl di homo bung bu bowes bib se ora wiyaol, sun tenaol mao homa hambun sao kho mao saraoklao nda obum was ngo sao hakl di buri palo maomb bo hayao ora. Ngub beyao o Ngaorom mabor obum hambun sao warisao sao ngo baeben di kur mi po bu muklaol, nao Ngaor obun isi baeben hambun aondao imbi wi bao bi oram turi homo ware pe as ko poklmao ub mbini Ngaorom kur mi poklao sao ngo baebenom di nao

* **8:18:** Oro 5:2; 2 Kor 4:17 * **8:19:** Kol 3:4

hesa haru ngubi ora haklemi on turi homo bao hondo hayem ka.*

²² Heneng ora naom di ora hendeyom ub mbes pibnao ora mondom khorob bisao nda aeben anga tomb di ngubi tomb di, Ngaorom su saohar hambun bor hambun sao ngo warise sao baebenom mbini mabor sub kone tibaen haklemi ub nen sabobur, tenom nongnas maruklbur wen tomb mend tanda no e aondao bu ora ko kilwaki bu haroklme nda ub bu haroklme ora.

²³ Aoh, Ngaor obum warisao sao ngo baebenom was inj mbini hem ko tanda no hayem o, nao ngo baeben bor mbes obun Wesao nda taol bu njisao ub, em bor ne pibnao naeb so bo dao haraoklao nda ub menger ora njisaol, mabor di andub sao ora kond ba njuklao o nao ngo baebenom di bombor ngub was tanda aondao bu ora no e ko habur, Ngaorom nao wen bu muklao ub bao hondo haroklmao ora. Heneng ora obum nao obun isi ora mao habur, nao ebe sisab bi as ko hamun lao ub hem ko bao hondo haklmao ora.*

²⁴ Naom ngub hondo haroklmaol, Ngaorom nao heneng ora bu misao o obum mabor hobao sao ngo buklao ub non naom ko mend nao hindismaol, naom wen hondoklbur turi homo ora hayom ub menger sao mend, mondom mbes mend bu pindib payaol hondo haklao o sa sin, obum hondo haklao o sakl obum ko mende turi homo nao hondo haklao ora. Aoh, heneng ora menjao wen bukl beyao sao mend ko mend hendeme sao sa sin, naom ko mende turi homo nao hondo haklmao ora lome ka.*

* **8:21:** 2 Pit 3:13; 1 Njo 3:2
2 Kor 5:7

* **8:23:** 2 Kor 5:2-4; Kal 5:5

* **8:24:**

²⁵ Ngub lome o naom non Ngaorom hobao sao ngo buklaol ub naom ko mend nao hindismao sao ora buklaol hondoklbur hayom ngao, naon kone bor taol taol bin nao hae, ngo sao atomb ora bu pindib paraokl ko naon kone bor turi homo hondokl engel bin haemin ora.

²⁶ Mend di naom ko mend ko mend buri nao pale sao habur, naom Ngaor bor di asub was kao kaloklmaob ko nen nao sabe haklmao tomb di, Wesao Aondao Tangar ndam nao bisur bubur, naom Ngaor bor ngo asao was lomaob ko nen nao saboklmao sao hakl di obum naom angal tangar ub kobur ebe kao kalaomun lao ora.

²⁷ Pangeklem. Ngub beyaol Ngaor ngo obu tenaolon kone ndaon bor wiyao sao hakl di ora haondaoklao ndam Wesao Ebe Tangar ndam nen sabeyao sao di hondo ora hayao. Ngub hendeyaol Ngaor obum bun ko nen sabeyao ub, Wesao Tangar ngom Ngaor obun mbib obun tenaol baeben bisur bin ko tenaolom Ngaor bor keme sao baeben, Wesao ndam Ngaor bor njem bibi ora ko kao deb deb was bi haraoklao ora.*

²⁸ Heneng ora naom di ora hendeyom ub nao bor khorob oborob kab tangar tangar sao ubukl was haklao tomb di, Wesao Ebe Tangar ndam tenaol Ngaorol kone u haroklme baeben bor harer ebe on win ko muwalakl was haklao. Ngub buklaol tenaol ngo Ngaor obun mbib nim bib ko nen saboklwao ub was buklemi ko hondobur, mbini bember ha peb bu ubuklub kisao baebenom harer ngo Wesao Tangar ndam muwalaoklao on ebe poklemi ora.*

* 8:27: 1 Kor 4:5 * 8:28: Ebe 1:11

²⁹ Pangeklem. Nim ngo kakl ub mbini ngo baeben obun sem ora haklemi ko mbes pibnao ora man man bu paesao ub, mbini ngo baeben Ngaor obun Isi kuwis akl bombor ora nda hayao bor obu daol haru haen ko sabol peb bu ubuklub kisao ora. Ngub bisaol mbini ngo baeben di Ngaor obun isi ora soklaol, obun Isi kuwis akl bombor ora nda mbini ngo baebenon haeme mubao men koro ora haen ko mbes man man bu mbaesao ora.*

³⁰ Heneng ora Ngaorom mbini ngo baeben bember ha peb bu ubuklub kisao ora tomb mbinim khorob bu hasmi sao baeben mu tuwabur kisaon, obum mbini bor ini ninao sem kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem kisao. Obum ngub kobur Ngaor obu bao bi aondao imbi wi ora hayao ub, mbini ngo baeben di obu daol haru bao bi aondao imbi wi ngubi haen ko ngub bember ha peb bu ubuklub kisao ora.

Ngaorom nao hond homo kone wiyao ub Kara-som nao muwaleyao o

³¹ Pangeklem. Ngaorom naom hambun sao ngo sao baeben bu hamun ko mbes man man bu mbaesaong, naom asub ora nen saboklmao? Wao. Ngaor obum nao bisur bu naon ora muwaklbur harob sin, wakl nao aem ora men mbaeb se hayao?

³² Heneng ora naom di ora hendeyom ub Ngaorom obun Isi kuwis akl bombor ora nda di, obun bao haen hem ko men mba nao bi obum nao ngo baebenon mabaorao sao harabur naon ne manaen ko bao eben kisao ora. Ngub bisaong

* 8:29: Kol 1:18; NjuS 1:6

ngubi tomb Ngaor ngo obum nao bisur bu, nao bor hambun sao di oborob was taol bu njubur, heneng ora bu muklao ko nen nao sabeyem be?*

³³ Pangeklem. Ngaorom obun tenaol mendbor sablo haen kisao baeben o obun sem ora haen ko, mbini ngo baebenom mbes khorob bu hasmi sao di mu tuwaesao ora. Ngub bisaol obum mbini ngo baeben bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ko hayaong, waki aem was mbini ngo baeben bor ini kho ora hayem ko te mao sara sara buklaol?

³⁴ Wao. Mbini tenaol ngo baeben bor aem was ini ke handaeb se hayem kaeb se hayao? Pangeklem. Eben Ke Aol Njises obu bomborom naon ne manabur himisao ka. Aoh, obu ngub himisao o obu waki mao enjaesao, ngubi tomb non obu Ngaoron ki tao nan bao bereyaol, obu Ngaor hesa nao tenaol kab kobaranon dunin aol ora habur obum nao bisur buklaol on Ngaor bor kao deb deb baruki was haraoklaol, nao Ngaoron sem hayom baeben bor mondom tenaol ngo baeben mbini ubi abubi hayem ko te mao sara sara nao buklaol ora.*

³⁵ Mend di Karas obum nao hond homo aondao bu ora kone u haraoklaol ub menjao mondom waki obun kone u bokelen kobur, nao Karas obu hesa aramend sisao dikla koba hamun lao ko pangeyem be? Wao. Inim nen sabeyem tomb naon kone bor tangar tangar saom obo men mbaklaol tomb di, naom ke mundub mundub bi hondoklmao saom di, aoh mondom nao hondo ko lu bowes buklemi tomb di, de oboklaol naom

* **8:32:** Njo 3:16 * **8:34:** Bis 7:55-56; 1 Njo 2:1

dem homo buruklmao tomb di, naom samoklmao
sao be? u paoluklmao sao on mend nao wi
haklmao saom sa sin di, aoh mendborom nao
ora pe pamun luklbur kundukl li peb bi haen
haklmao saom di, ngub inj nao mondom ora lu
tuwarim sin di, ngo kam ubukl sao baebenon
mend sao mondom Karas obum nao ngo hond
homo kone aondao bu ora u haraoklao ub men
mbaen kobur, nao Karas obu hesa dikla kobaen
lao ko nen sabeyem be? Ngub nao buklao ora ka.

³⁶ Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk wae-
bom di ngub ke wiyao.

Naom nje ora hem ko hayom ol
Mbinim nao hor hambunon pe pamun luklbur
Bu hayem ol sakl
Nao pe paen li ndi on ora hayom.
Nao some sib daol mend luklbur
Indi mbaroklme nda ub menger ora hayom
ke wiyao ora.*

³⁷ Ngub ke wiyaol angal ngo wi hakl ub mend
nao bor buklao tomb di, ngo sao haklon mend
sao mondom Karas obum nao hond homo kone
u hayao ub wakl kone u bokelen kobur, nao obu
kab dikla koba dim nao baomun lao ora. Ngub
bubur obu bomborom tangar tangar sao ngo nao
bor kho mao sakl oboklao sao baeben di, naom
ora men mbamun ko buri mao palabur obun buri
taol bu njurukl hayao ora.*

³⁸ Heneng ora nim ninao mbib di oborob hondo
mao bembera ora hae ub nao nao heme sul bao
haklmao aeben anga tomb di, aoh nao homokl-
mao tomb sa sin di, angal mini wesao tangar

* 8:36: 2 Kor 4:11 * 8:37: Njo 16:33

tangar baebenom di, khorob mao baraoklao semon wesmbao aondao maomb bo haroklme baebenom di, khorob mao baraoklao semon wesao tangar tangar ngo baebenom di, ngubi tomb ngo be saom di, mabor wen buklaos saom di,

³⁹ yu saohar bor ngo hae saos haklom wen mabor buklaos saon kao dund bi hayem saom di, su ndaon bor mabor ngo buklaos saon kao dund beme saom di, ora su saohar hambun bor ngo kakl saos baebenon bombor ora mondom dim Ngaorom naos hond aondao bu ora homo kone u hayao ko, naon Aorao Aondao Eben Ke Aol Njisesom naos muwalo kao nju hae ub naos men mbaklao ora. Heneng ora obum naol aondao bu ora ngo kone u haraoklao ub ngo kakl saos baebenon bombor saos mondom wakl obun kone u bokelen ko, naos hesa Ngaor obu kab armend ha ha baomun ko di naos dikla kobamun kakl buruklao ora.

9

Ngaorom Nju sem oran obun sem ora haen kisao o

¹ Pangeklem. Nim angal ngo koklbur bi ub heneng ora, Karas obum di ni naos tuwae haru haen ora kakl ol nim angal ngo kakla inj, Wesao Aondao Komb Bi Tangar ndam di naos kone ora bor maomb bo obum hondo haenbur heneng ora kakl ka. Aoh, obum di naos kone bor njem tangar mende ngo nen sabobur o kakla kal ko ni te naos mao saraklao ora.

² Is ora alem. Nim angal ngo koklbur bi kakl o non, tenaol ninaos sem ora om ebekone po mbinin mbib nen sabeme ub was ngo bu hayem ub ora

nen sabeyo tomb, ninao kone ora bor hem keyo saom tanda aondao bu ora bin was habur kho sen ora hae ka.

³ Heneng ora nim hem aondao bu ora ngo ko hae ub nim mbini ngo baeben bisur bu, bu mib se di mend haki beyon, nim mbini ninao sem nao ibao bomborom borbele ngo baeben puwi pen bu muklwaol dim, Ngaorom ni Karas kab haru nao han lu taol peyo ke hondo haeben san kokl beyao sin di, nao sem ngo baeben oborob ngub puwi pen ka sin ke ngo haki di bao hondo haeben sakl beyo ora.

⁴ Nim nao kone bor ninao sem ngo hem ko kho sen was haruklu baeben non, mbini Isreyel tenaol ngo Ngaor obun mbib obun sem obun isi wane ora haen kobur, obu bao bi imbi wi aondao ora hayao ub di mbinin ngo baeben daol haru mao hasao ora. Obum ninao sem ora ngo bor oborob ngub was bubur kisaon, nim ini bor di heneng ora ngo sao ngo sao buklwaong, inim di ngo sao bibaebe ora ko angal u kobabur obun man di oborob ora buwalisao. Heneng ora Ngaorom tenaol ngo baebenom obu bor kaoya lemi harer bombor ora ngo wiyao ub di mbinim henden oborob ora muwalobur, mabor mbini sem o bor hobao sao ngo pindib pakl bisao ndan di, ini sem o bor nim ngo sao heneng ora bu pindib paen lowaol il soklao ko mbinim oborob ora pangen kao kalisao ora.

⁵ Angal mend di nao Nju sem ngo baeben non naon ab sumb wil di Ngaoron man hem ko men hakol bu hasmi om ora maru wam aeben aeben bismil, mabor Karas obu di mbinim ora maru

wam aeben bismi ngo bor was pindib paesaol obu di Nju sem sisao ora. Pangeklem. Ngaorom nao bor ngub bubur obum hambun sao ora maomb bo hayaong, naom obu bor kaoya keyom ub kang mend nihil nao ti ngub kaoya kao ha was haemin ora. Heneng ora.*

⁶ Aoh, nim ninao sem ngo baeben hem aondao ora kaklo kakl ub Ngaorom nim tenaol ninao sem ngo baeben bor aondao bu ora bisur buklwao ko angal ngo u mbaesao nda ub bao waesaol, ngon il nao sisao kobur inj kakl ka. Ngub inj, ngon il heneng ora sisao o mbini Nju sem hayem baeben hambun Ngaor obun sem was haen sablo haen ko kimb di nao bisaol, mbini Ngaoron sem was inj hayem.*

⁷ Mend di mbini Eberehemom maru wisaom maru wam aeben aeben bi hayem baeben hambun ora inj, Ngaor obun isi wane hayem ka. Ngub inj, Ngaorom mbes Eberehem bor kao kalisao ub, njen isi Isak obu bomborom maru wam aeben aeben buklaol paoluklemi baeben o was ware pe ora njen nongnas ora, njem maru wam aeben aeben buklesi baeben soklao kisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.

⁸ Ngub wiyao angal ngon te ngub wiyao. Eberehemom obun nas is mende ngo tenaolom mbinin mbib nen sabeme ub nongnas heneng maroklme nda ub marisao ndam, maru wam aeben bisao baeben non Ngaoron nongnas ora in hayem. Ngub inj, Ngaorom Eberehem obu bor ereb ninao sem ora mend nje hungi ngo hael o

* 9:5: Mat 1:1-16; Njo 1:1; Oro 1:25 * 9:6: Oro 2:28

bor pindib paen lowao ko kao kalisao nda ub
heneng ora il so pind bisaol, obun were hungi
om is bombor ngo maru wisao ndam maru wam
aeben aeben bisao on sem ngo paoleyem baebe
ora, Ngaor obun nongnas hayem ko naom di ora
hendeyom ka.*

⁹ Heneng ora nim ngo kakl ub bor ora kisaol,
Ngaorom Eberhem bor nim nje bor heneng
buklwao ora ko kao kalobur kakl, Nim mabor
bao mend buklaol on nje bor hobao sao ngo bu
pindib paen kon ko nen saboklwao tomb nim enjo
ngo bor wakl oboklwao, njen were ten Sera ke
hungi kang ndam nas is mend maru waklao ko
kao kalisao ora.

¹⁰ Mend di ten Erebeke isi is kab mend hasbi
nda kabon ab di obu is bombor ora sisaol, aol ngo
obu naon ab sumb wil Isak ngo hasao nda sisasa.

¹¹⁻¹² Ngub sisao o nas is kab ngo and nao se wen
sisaol, mbibim mende aolom khorob bi mende
aolom oborob bi bu, mabor ngo bisbi nda ub
nao bi hae tomb ora, Ngaor obun mbib nen
sabisao ub nas is kab ngo ngubi haklebi ko man
man bu paesao ub, nas ngo kabon ingim mbibi
ngubi haklebi ko oborob ora taol bu kobaen ko
Ngaorom ten ngo bor kakl, Nas mubao o obu
wakl is mende naongao nan on pe bowe sao
habur, naongao nan ngon kowan lao aol ora
haklao kisaol, Ngaorom mbibi ngo kabom khorob
oborob kab buklebi ub mbes hondobur inj, obum
mende aol bor njem ni taol mi ib kisao ka. Ngub
inj, obum mbes ora mbibim ngo sao ngo sao bu
haklebi ko man man bisao ub is mend aol bor ni

* **9:8:** Kal 4:23

taol mi ib kobur, mende aolom di obum buklao ko nen sabisao ub khorob was ngo bu hasao ub bin waesao ora.

¹³ Ngub bisaol angal ngon Ngaoron mbuk wae-bom di ngub ke wiyao.

Nim nas Njekob ora turi homo kone ubur

Obu mbes bember ha haen kowao o

Nim Isao obu non makl aondao ora homo

Tuwa mesao kalowao kisao

ke wiyao ora.

¹⁴ Pangeklem. Obum ngub bisaong naom asub ora nen saboklmao? Ngaor obum tenaol hambun bor kone bombor ub was nao wi khorob biye ko nen saboklmao be? Ngub inj ka.

¹⁵ Ngaorom angal ngon Moses bor ngub kisao.

Nim tenaol mend hond homo bisur bukl ko panga
sin

Bisur buklwao ora.

Nim tenaol mend hond homo bu mukulwao ko
panga sin

Nim ora bu mukulwao ora ko

mbes Ngaorom Moses bor kao kalisao ub mbuk
waeb bor ngub ke wiyao.

¹⁶ Heneng ora obum ngub kisaol, tenaol mondom obun mbib nen saboklao ub nim ngo sao ba sin ebe ora soklao ko nen sabobur buklao saom di, obum buri palobur oborob buklao saom di, ngo sao haki hobao sao mend inj yaol, ngo saom mbini haeben saebe on kang ora di bisur nao buklao o Ngaor obun mbib tenaol hond homo kone aondao bu ora u haraoklao ub non hobao sao ora yaol, ngon il non heneng soklao ora.*

* 9:16: Ebe 2:8

¹⁷ Pangeklem. Mbuk waebom ke wiyao ub Ngaorom Isib semon aol wesmbao aondao Pero bor ngub kisao.

Pangal. Nim nje buri palo men mbaklwaol Tenaol su hambun bor paoloklme baebenom di Ninao imbi ora pangobur Tenaol hambunom

Nao buri ngo henden muwaloklwao on ora Nim nje aol wesmbao aondao hanin kowao kisao ub mbuk waeb bor ngub wiyao ora.

¹⁸ Ngub ke wiyaol hambun sao Ngaor obun mbib turi hemeyao ub, obum tenaol mendbor hond homo bisur bukl ko nen sabeyao baeben hond homo bisur biyao ora. Ngub bubur laon obum mbini tenaol mendboron kone bor hul ha tunda besao kon win kokl ko nen sabeyao baebenon kone bor, ngub hul ha besao kon win lao ora.

Ngaorom tenaol mendbor hond homo bisur bubur mendbor ke henden waraoklao o

¹⁹ Heneng ora ngub biyaol ini mendborom angal ngo kakl o pangoklemi tomb ni bor ngub lemi ka. Wao. Ngaorom heneng ora ngub biyao sin, Ngaor obum tenaol hambunom khorob di oborob di obum turi homo bin ko nen sabeyao ub mbinim buklemi sisao mbes ngo man man bu mbaesao ora ub bukleml, mbinim wakl tangar ub mend nao bukleming, Ngaorom asub ko nim khorob buklwao sao bor njem khorob bel ko te mao sara ne muklaob? lemi.

²⁰ Nao tenaol hakl o, ini non asub bi hakl mondom ngub lemi balem? Pangeklem. Su ngo u pe haklon tenaol mendborom daol su kar mubur ib be hibaeb mend waroklme ub, tenaol

mondomb su ngub kar mubur su ngom be hibaeb menger mend waru tibaklao tomb, ib be ngom waki aol ngo ib be ngo obu wareyao o bor, njem ni kho warisi ebe warisi ko di, ni kho ngubi asub buklbur warisib ko di menjao nao kaeb se ora wiyaol, be ngo obu wareyao om kho di ebe di obum wareyao ubi bao was waoraoklao ora.

²¹ Heneng ora aol ngo ib be hibaeb non bi sem wareyao ngom su dongom hundbi on tom kab teb bu karu wam pobur, obun mbib nen sabo warukl ko beyao ub tom mend wiyaol om be ebe ora waraoklao. Obum ngub bubur tom mend wiyaol om kang mend kho turi nao homaeb se sao di, obun konem beyao ub kho ebe tangar tangar ngubi haki bao was waru dengnam puklao ora.

²² Ngub biyaol Ngaorom di menger bombor ngub was mubur, obum mbini tenaol khorob bimi baeben di warisaol, mbinim ebekone po khorob andub ora bu haroklme o Ngaorom mbinim ngo bimi ub maki homo mbini ko aondao bu ora homo hayao ora. Obum ngub ko homo habur mbini khorob was bu haroklme ngo baeben buri palobur, tenaol hambunom di henden men mba ke mao handaoklao o, obum mbini ngo baeben bor khorob ngo bimi on penar bu san nao li sub ngub bu haen sowa pa was ham ham bu hayao ora.

²³ Obum ngub buklbur hayaol obu aondao bao bi imbi wi ora ngo hayao ub tenaol hambunom henden muwalobur, nao ngo baeben di obu hesa bao bi imbi wi ngubi ora hamun ko mbes man man bisao baeben oran, obum hond aondao bu

ora homo bisur buklbur hayao ora.*

²⁴ Heneng ora ngub beyao o obum nao tenaol sablo mao ha peb bisao ngo hond homo bisur buklbur hayao kakl baeben, Nju sem was ngub buklao bor inj kakl ka. Ngub inj, Ngaorom mbini Tenaol Sem Tangar baebenon mendbor di obun sem ora bember ha peb bu mao hasaol, nao obum bember ha peb bu haen kisao ngo baeben non, nim ib be hibaeb oborob ora wari ngo menger manda ub menger ora hayom.

²⁵ Ngub hayom ol angal ngon Ngaorom ko haraoklao ub obun man mini aol Hoseyam waeb bu wisao, mbuk waeb bor ngub wiyao.

Mbes mbini tenaol ngo baeben

Ninao sem inj hasmi o

Nim wakl mbini ngo baeben

Ninao sem ora hayem lowao.

Mbes mbini ngo baeben

Mondom turi homo kone nao wisao o mbini ngo sem o bor

Ini nao kone uruklu baeben hayem lowao ora.

²⁶ Heneng ora nim mbes non

Ini ninao sem inj hayem kowao o

Wakl su bombor ngo nim angal ngo kowao o bor was

Mbini ngo baeben haeben saraoklao Ngaor oran

Isi ora hayem lemi

ko haraoklao ub Ngaoron mbuk waebom ngub ke wiyao ora.

²⁷ Mbes Ngaoron man mini aol Asayam Isreyel tenaol nen sabobur waeb bu wisao ub di mbuk waeb bor wiyaol, obum ngub kisao.

* **9:23:** Oro 8:29; Ebe 1:3-12

Isreyel tenaolm maru wam aeben aeben buklemi
baeben

Ndi nao munu warib se

Ib mu menger andub ora harim sin di

Aondao ngo paoluklemi baeben hambun ora inj

Ngaorom kang mendbor ora bu muklaol

Haeben saklemi ora.

²⁸ Aorao Aondao obun kone bor

Andub ora nao taol taol bu hae

Penar bu ora bao nen sabo taol bu kobabur

Tenaol khorob bu haroklme ngo

Su hambun bor paoleme hakl bor

Mbinim khorob ngo bu haroklme on

Pen buri palobur te mao bembera san luklao ora
ko

Asayam waeb bu wisao ub mbuk waeb bor ngub
ke wiyao ora.

²⁹ Mbes ngo tomb was Asayam Ngaoron mbuk
waeb bor waeb bu wisao ub nao Nju sem mbes
hasmi baeben bor ini hambun ke hendeklemin
lowao kisao ub,

Aorao Aondao obu buri pon pae ora ndam

Nao sem hambun ora nao lu tuwae

Kang mendbor ngo baondib munu

Haen waesesa nda ub

Nao bukl bisao sin nao sem bor di

Su Sorom hesa Komora kabon tenaol

Is bombor ora di nao baondib mini

Su was win kise sandis ub bukl bisao ko

mbes Asayam waeb bu wisao ub mbuk waeb bor
ngub wiyao ora.

*Isreyel semom di Angal Bib Hobao Sao ngo hem
kaeb se wiyao o*

³⁰ Ngub ke wiyaong inim nim angal ngo kam
ubukl baebenon te asub ora wiyao ko nen

sabeyem? Pangeklem. Mbini Tenaol Sem Tangar baebenom Ngaorom mbini turi homo ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao on te kang ora di nao hende hasmil, Ngaorom mbini bor ngub ken kobur angal ngo hem ko es dim nao bismi o, mbinim ngubi tomb non Angal Bib Hobao Sao ngo pangobur, Ngaorol hul ha hasmi tomb Ngaorom mbinin khorob bismi sao hakl mu tuwabur, ini ninao tenaol oborob bimi sem hayem kisao ora.

³¹ Ngub bisao o bombor ngub was mbini tenaol Ngaor obun sem ora haen ko bember ha haen kisao sem Isreyel tenaol ngo baebenom, nao Ngaorom ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ken ko beyom kobur mbinim mbib turi himismi ub, man Ngaorom turi homaebe oran awo was eb ko es aondao bu ora bu hasmi o, heneng ora Ngaorom ini ebe hayem kaeb se man tangar mend nao wiyaol es buwaesmi ora.*

³² Mbinim ngub es buwaesming asub ko ngub es buwaesmi ko nen sabeyem? Pangeklem. Mbinim man hobao sao ngo wi ub Ngaorol hul ha nao hae mbinim manom ngo sao ngo sao bibi ke wisao ub was hem ko men hakol bubur, mbinin mbib oborob bismi saol was hul ha hasmi ora. Heneng ora Ngaoron mbuk waebom di angal ngon oborob ora kao dund beyao ub han hubib aondao hobao sao ora mend tenaol poboklemi harer on wisao o, Isreyel tenaol ngo baebenom han aondao hobao sao ngo su bor wisao o nao hendebur mbinin kone peyao bor pen sao pibis-mil, mbini han ngom mangul pabur saokl khorob

* 9:31: Oro 10:2-3

ora wismi.

³³ Ngub bismil angal ngon di mbuk waeb bor ngub wiyao.

Pangeklem. Nim su Siyon bor

And pinj* tao tao aondao hobao sao ora

Bombor ora mend saor mbawao o

Mbinim and pinj ngo saor mbawao o

Nao hendebur poboklemil

Mbini and pinj ngol waonu lu kiril peyo saokl uklemi.

Ngub buklemi o

Mondom and pinj menger ngol hul ha harob sin

Obu hem ko sakl nao poloklao ora ko

mbuk waeb bor ngub ke wisesa.*

10

¹ Nao haeme mbaoli hakl o, mbini Nju sem ngo baeben ninao sem bor hayem o mbinim khorob was bu hayem ol, nao hibi kho so hem aondao ora ko habur, nim mbini ngo baeben Karasol hul ha ora haklemi tomb Ngaorom mbini haeben mao saen ko nim Ngaor bor kao kal ha was haruklu.

² Heneng ora nim di hondo ora hae ub mbinim Ngaoron man ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub non oborob ora men hakol bu hayem o, mbinin kone bor awis ora hayem ol mbinim te hobao sao o baondib munubur, man was kur hakol bu munu hayem ka.

³ Mbini ngo baebenom ngub was bu habur lomen Ngaorom obul hul ha haklemi baeben bor, ini ninao sem kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ub nao hende awis ora

* 9:33: Oro 10:11; 1 Pit 2:6

habur, Ngaorom mbini bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ken ko beyom kobur, mbinin mbib Ngaor turi mao homaklemi on menjao menjao bi hondo hasmisa. Heneng ora mbini ngo baebenom Ngaor obun mbib tenaolom ngub ora buklemi tomb ora, nim mbinim khorob bismi sao mbinin kone bor uklao o mu tuwabur, ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lowao ko nen sabisao ora. Ngub nen sabisao o tenaol ngo baebenom makl homo nao hende non bubur mbinin mbib nen sabismi ub bismi ora.*

⁴ Ngub bismi o Mosesom man ngo, ngo sao ngo sao bibaebe ke wisaol, Karas obu bomborom man andub ora ngo wisao baebenon bu uklu lisaol, Ngaorom tenaol mendbor Karas ngo obul hul ha haroklme baeben hambun bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ora.*

Ngaorom tenaol hambun ebe bu mib se ora hayao o

⁵ Pangeklem. Mbini tenaol mendbor Ngaorom turi homo ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ken ko, man men hakol bimi baeben nen sabobur Mosesom ngub waeb bu wisao. Mondom manom bibaebe ke wiyao sao baebenon bombor mend baondib men nao bi hambun sao oborob ora men hakol bu, bu harob sin, obum ebe haeben saklao ko waeb bu wisao ora.*

⁶ Ngub waeb bu wisao o mondom Ngaorol hul ha haklao tomb obum nje kone dund se wi oborob bili mend hael lao ke wiyao ub non, Ngaoron

* **10:3:** Bis 22:3; Oro 9:31-32 * **10:4:** Mat 5:17; Njo 3:18 * **10:5:** Oro 7:10; Kal 3:12

mbuk waeb bor di tangar ub ora wiyaol, ngub wiyao. Ini ngo haklon mondom Karas obu yu heben bor hayao ub kaomukl pe menger, obu yu ngo bor di aem ora kaomukl poklaob ko es es buklemi on nen nao saboklwaebe ora.

⁷ Ini ngo haklon mondom Karas obu tenaol homoklme on wesao po haroklme su o bor haklao ko kaomukl pe menger, aem ora es bu kaomukl poklaob ko nen nao saboklwaebe ora.

⁸ Ngub inj, naom Njisesol hul ha haklwaebe ko kao kalam akol bu hayom ub non Ngaoron mbuk waeb bor ngub ke wiyao. Ngaoron Angal Bib Hobao Sao nda inin ne komb pae bor di inin kone bor di teb so ora ubur mao ndu ndu kakl hayao ke wiyao ora.

⁹ Heneng ora ngub ke wiyaong njem njen ne bor Njises obu Aorao Aondao ora hayao ko tenaol hambunom pangen kao pabur, njen konem di obu himisao o Ngaorom obu heneng ora mao enjaesao ko nen sabo Ngaorol hul ha ora hari sin, Ngaorom nje bu muklao ora.

¹⁰ Nim ngo kakl ub naom naon konem ora Ngaorol hul ha haklmao tomb, Ngaorom nao bor ini ninao sem kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ora. Naom naon ne bor naom obul ngo hul ha haklmao on tenaolom pangen kao paklmao tomb di obum nao bu muklao ora.

¹¹ Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk wae-bom di ke wiyao ub obul hul ha haroklme baebenom sakl polo hem nao lemi ora ke wiyao.*

¹² Ngub ke wiyaol Nju sem hayem baeben di Tenaol Sem Tangar di mbini hambun bombor ubi

* **10:11:** Oro 9:33

ora hayem ol, mbini ngo baeben hambunon obul ngub hul ha haklemi baebenom hem nao lemil, mbini hambunon Aorao Aondao obu Hambun Saon Aorao pon pae yubu ora hayao. Obu ngubi ora habur obum mbini tenaol ni bisur bibi ko kao kalo haroklme baeben bor hond homobur, hobao sao obu bor hakl ebeyao sao andub ora taol bu kalo haraoklao ub, ndi nao minib se andub ora kalo hayao ora.*

¹³ Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk wae-bom di ngub ke wiyao.

Aorao Aondaom obu bor ni bisur bibi ko
Kao kalo haroklme baeben hambun ora bu muk-lao
ke wiyao ora.

¹⁴ Aoh, ngub ke wiyao o tenaol mendborom obul hul ha nao harim sin, mbinim wakl asub bubur ni bisur bibi ko kao kalo haklemi? Mbinim obun imbi nao pange harim sin, wakl asub ora bubur obul hul ha haklemi? Mondom mbini ngo baeben bor angal bib ngo wi ub pangen nao kao kala sin, mbinin mbib was asub bubur obun imbi pangoklemi?

¹⁵ Pangeklem. Mondom mbini bor Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol hambunom pangen kao kalokl puklub nao ka sin, mbinin mbib was asub bubur angal bib ngo kao kalam akol buklemi? Heneng ora mbinin mbib was habur menjao nao bib se ora haklemil, angal ngon Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Mendborom angal bib ebe ora
Nao hayom ol mini obo kao njuklemi tomb
Mbinim nao bor hobao sao ora ngo

* **10:12:** Bis 15:9

Oborob ora bukleming
Naom turi homo werek aondao bu ora bubur
Pangemin ora
ke wiyao ora.

¹⁶ Pangeklem. Angal ngo ngub wiyao o tenaol mendborom Angal Bib Hobao Sao ora ngo turi homo pango men hakol nao bismi ora. Ngub bismil Ngaoron man mini aol Asayam di Ngaorom kisao ub ngub waeb bu wisao.

Aorao Aondao o
Naom mbini bor oborob ora kao kalismao o
Mbinim naom ngo kao kalismao ub
Makl homobur nao pangismi ora kisao
ke wiyao ora.*

¹⁷ Heneng ora mondom angal bib ngo obun hal ora bor pen oborob ora pangoklao tomb obum angal bib ngol ebe hul ha haklao ora. Ngub ora soklao mendborom Karasom bisao saon arman nao pange buruklemi baeben hambunom pangen kao kalam aeben aeben buklemi tomb, tenaolom angal ngo mbinin hal ora bor pen oborob ora pangaeb se ora hayem ka.*

¹⁸ Ngubi hayem o nim wakl ini bor ne mubur kakl ngao, tenaol hambunom angal bib ngo nao pangismi ko pangeyem be? Inj ora ka. Mbini tenaol hambunom Angal Bib Hobao Sao ngo mbes ora pangismi ora. Ngub bismil Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Mendborom angal bib ebe ora kao kalo hasmil
Tenaol su hambun bor paoleyem baeben hambunom
Pango perekle pesmi ora.

* **10:16:** Njo 12:38 * **10:17:** Njo 17:20

Angal ngo kao kalam akol bu hasmi ub
 Tenaol su u kowes beyao hakl bor paooklme
 baebenom di
 Ora pango perekle pesmi ora
 ke wiyao ora.

¹⁹ Heneng ora su hambun bor ngub pangaesmil
 nim ini bor wakl ko mende ne murukl ngao,
 mbini Isreyel tenaol baebenom angal bib ngon te
 oborob ora pang doklao nao bismil, mbinin mbib
 nen sabeme ub was hem lome ko nen sabeyem
 be? Ngub inj ka. Mbini ngo baebenom angal bib
 ngo oborob ora pangismi o angal ngo wiyao ub
 hem nao kebur bu haroklmel, mbinim ngo beyem
 on mbes ora Ngaorom Moses bor waeb bu wi
 kisao ub mbuk waeb bor ngub wiyao.

Ini ninao sem ora hayem o
 Nim ini ngo baebenom mbini Tenaol Sem Tangar
 ngo

Ninao sem inj hayem baeben bor
 Makl homo daongirir aondao bu ora
 Ko hareklemin lowao ora.

Tenaol aeben ngo baeben non
 Mondom mbini bu muklao saol ko di
 Nen nao sabe awis ora habur
 Hobao sao ngo nim buklwao ub di
 Nao handaeb se ora hayem o
 Nim mbini ngo baeben bor

Inim nar wen ebe hende non beklemin lowao ko
 Moses obum di ngub waeb bu wisesa.

²⁰ Ngub bisao o man mini aol mende Asaya
 obum pakl di nao heme, angal mend di tenaol
 hambunom pangen buriyab ora kao kalo habur,
 ngub waeb bu wisao.

Mbes non mbini tenaol ngo baebenom

Ni hae ol es bu mi nao ibismi o
 Ngubi tomb non ngo baebenom ni hend waesmi
 Mbini ngo baebenom
 Ni hae ub di obu asu bi ora hayao?
 Aoh obu abor hayaob ko?
 Ne di nao mismi baeben ora hayem o
 Ninao mbib ni hae ub
 Mbinim henden muwalowao ora ko
 Ngaoron mbuk waeb bor ngub waeb bu wisao
 ora.
²¹ Ngaorom Tenaol Sem Tangar aeben baeben
 nen sabobur ngub kisao o, obum Isreyel tenaol
 baeben nen sabobur non wakl ngub waeb bu wi
 kisao.
 Tenaol ninao sem ora ngo baebenom
 Hul ha khorob was bubur awis ora hasmi o
 Nim mbini hond homo taeki koklbur
 Mbinim ni hae ol eben ko
 Nim hora di somna di bao hor hambunon ora
 Mbini bor ni hael ubuklub ko
 Ki maoklao bember peyo
 Ki pund kar mib bi ha was haruklu ora ko
 Ngaorom Asaya bor kisao ub obum mbuk waeb
 bor ngub waeb bu wisesa.

11

*Ngaorom Isreyel tenaol di hond homo bu mukl-
 bur hayao o*

¹ Pangeklem. Ngub ke wiyaol nim angal ngo ini
 bor ne murukl ngao, Ngaorom tenaol ngo obun
 sem ora bember peyo haen kisao nda baeben ora
 maru tuwaesao ko nen sabeyem be? Ngub inj ka.
 Ni di Isreyel sem ngo baebenon is mend hae ol,
 mbes aol Eberehem ngo hasao nda obu di ninao

momao sumbao ora sisaol, ni aol ngo obum maru wam aeben aeben bisao on is mend obun imbi Benjamin hasao ndan sem ora hae.*

² Ngub hael tenaol ninao sem ngo baeben Ngaorom mbes ora obun sem ora bember peyo haen lowao ko nen sabo man man bu paesao sem ora hayem ol, obum mbini ngo baeben bao maru tuwa ora nao buklao ka. Heneng ora mbes ora di Isreyel tenaol ngo baebenom khorob ngo beyem ub was bismil, Ngaoron man mini aol Ilanjam Ngaorom mbini tenaol khorob bu hasmi ngo baeben bor, khorob ngo bismi on san lu ke mao handaen ko kao deb deb bu kao kalo hasao ub, mbuk waeb bor wiyaol inim di angal ngo ora hendeyem.

³ Ngub hendeyem ol Ilanja ngo obum ngub kisao. Aorao Aondao o, mbini ngo baebenom njen man mini aol baeben di lu tuwa peb bu habur, mbinim nje bor mabaorao haoru njoroklme to baeben di bo kobaolu bowes bu hayem alem. Mbinim ngub was bu habur ni bombor ngo mbinim nao li bao hae o di luklbur es bu hayem ora ko, Ilanjam kisao ub mbuk waeb bor ngub wiyaol ora.

⁴ Ilanjam ngub kisao o Ngaorom obun man mini aol ngo obu bor angal asub ora ko san lisao ko nen sabeyem? Pangeklem. Ngaorom obu bor ngub ko san lisao ka. Nim Isreyel aol ngo baebenon mendbor buklhoma andub oran iri non bi 7,000 oran mbini ninao sem ora haen ko yal ha bisur bi was haruklul, mbini ngo baebenon is mondom, mbini tenaol khorob bimi baebenom

* 11:1: Pil 3:5

mbinin kaoya lome sao ngo Beyal ko imbi karu ubur kaoya ko haroklme sao bor, tumu kar munu burubur kaoya nao kismi ora kisesa.

⁵ Heneng ora obum ngub kisaol ngubi tomb di bombor ngub was Isreyel tenaol sem aondao ora hayem o, Ngaorom obun sem ora bember pe haen kisao ngo baeben hond aondao ora homo haraoklao. Ngub biyaol obum ngo baebenon kang mendbor ninao sem ora haen ko mbini pone ora bu muklwao ko nen sabobur, mbes bember ha peb bubur man man bu paesao ora.*

⁶ Pangeklem. Obum ngub bisao o Ngaorom mbini tenaol ngo baebenon oborob bismi sao mend ndi munu hondobur inj, mbini bember ha peb bu mao hasao ka. Ngub inj, obum mbini hond aondao ora homo hasao ub mbini pone ora bisur buklwao ko nen sabobur ora, ngo baeben bember ha peb bu mao hasao ora. Aoh, obum mbinim oborob bimi ub was hondobur mbini bu mukl beyaon, tenaol ngo hond homo pone ora bisur biyao nda ub nao bukl beyao ora.*

⁷ Ngub sokl beyaong obum ngon te asub ora nen sabobur biyao ko nen sabeyem? Su Isreyel tenaol ngo baeben hambunom hobao sao ngo hondokl buwabur es bu hasmi o, mbini kang mendbor ora Ngaoron harer ebe nda hend waesmisa. Ngub bismi o mbini tenaol aondao aeben ngo baeben non mbinin kone bor buri ora sisaol, Ngaorom inim ni hae ol ubuklub kisao ub di nao pangaeb se hal bowe non bi ora hasmisa.*

* 11:5: Oro 9:27 * 11:6: Kal 3:18 * 11:7: Oro 9:31

⁸ Ngub bisaol angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Mbini ngo baebenom mbes ora di ngubi tomb di Ngub was bu haroklmel

Ngaorom mbinin kone bor ngil ngaol mao kabur

Kone nao wi awis non bi men mao aolaraoklaol

Mbinin el di ti ora haroklme o

Obum mbinin el ngom hend heneng nao bin lao.

Mbinin hal di hae ora haroklme o

Mbinin hal ngom oborob pang heneng nao bin lao ora ko

Ngaoron mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.

⁹ Ngub wiyaol aol wesmbao aondao Debirom di Ngaoron mbuk waeb mende bor ngub waeb bu wisao.

Mbini ngo baebenom hor so

Ne kiril mba haoru no buruklemi ub

Mbinim naom oborob sao mend beyom kobur buklme o

Ngo saom mbini saokl aondao ora mao warob sin

Aolom henj u ebeyae daol mend

Mbinin mbib doklme nda ub ora buklemin

Ngaorom mbinim khorob ngo buklme on

Ke ngo hondo haen lao ub oborob ora buklao.

¹⁰ Mbini ngo baebenon el teyem om

Osisao ora hondoklbur teyem o

Mbinin el kho mao saklesil

Osisao hondokl buwaklemi ub

Njem oborob ora bukllesi.

Mbinim ke mundub mundub bi hondoklemil

Mbinin kone bor kend bi ha win was

Haeben sen waklesi ub di oborob ora bukllesi ko

Debirom waeb bu wisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.

¹¹ Ngub ke wiyaol nim ini bor ne murukl ngao, mbini Nju sem ngo baeben ke hondo haeben ora soklbur saokl wismi ko pangeyem be? Ngub inj ka. Mbini Nju sem ngo baeben ngub saokl wismil, Ngaorom mbini Nju sem ngo baebenom Tenaol Sem Tangar baeben maki homo daongirir ken ko nen sabobur, obum ngubi tomb Tenaol Sem Tangar baeben bu muklbur hayao ora.*

¹² Ngub beyaol mbini Nju sem ngo baebenom saokl u khorob ngo bismi saom, Ngaorom tenaol su hambun bor paoleyem baeben hambun bisur aondao ora bin kismi ora. Heneng ora mbinim saokl u khorob ngo bismi tomb Ngaorom Tenaol Sem Tangar bor hobao sao aondao ora taol bu kalen kismi ora. Ngub bismil Ngaorom mabor mbini Nju sem andub ora ngo wakl bu muklao ub Tenaol Sem Tangar hambunom di turi homo werek bin buruklemil, ngo buklao ub mbini tenaol hambun bor hobao sao aondao ora buklao ka.

Ngaorom Tenaol Sem Tangar bu muklbur hayao o

¹³ Heneng ora ngub bu hayaol nim ngubi tomb angal ngo ini Tenaol Sem Tangar baeben bor waeb bubur kakl ngao pangoklwaebe. Ni mbes Ngaorom ini Tenaol Sem Tangar ngo hayem baeben bor man kao njam akol bu han ko ora bember ha mao hasaol, nim nao kongon ngo hem aondao ora kobur bu haruklul nim kongon ngo hobao sao ora bu haruklu.

* **11:11:** Bis 13:46; Oro 10:19

¹⁴ Nim ngub biyul Ngaorom ini Tenaol Sem Tangar ngo baeben bu muklbur hayao ub, nim di mbini ninao sem Nju sem ngo baebenom hem ko daongirir lome nda ub bin ko mbini ngo semon mendbor di mend Ngaorom bu min lowao be? nao hende ka.

¹⁵ Heneng ora Ngaorom obun sem ora Nju sem ngo baeben tuwa mesao kalisao tomb obum ngub bisao saom tenaol su hambun bor paoleyem baeben hambun bor, saongao nao mari mbini hambun hond homo taeki kisao ub hobao sao aondao ora bisao. Ngub bisao o waki mbini Ngaor obun sem ora ngo mesao kalo tuwae-sao baebenom mbinin kone u bokeyaoklbir obu hayaol oboklemil, obum mbini obun sem haen lao tomb naom asao ora menger muklmao ko nen sabeyem? Pangeklem. Naom mbini ngo baeben mbes himismi o waki enjaokl ebe menger hayem lomao ora.

¹⁶ Mend di nim ini bor angal mar kobur kaki ngao, palawe pao mend ukiao on konde pae kang mend noklemi o Ngaorom komb bi ora win lao o naem sin, konde mi ngon aondao sao ngo bao wiyao o di palawe pao bombor on saki komb bi ora sokiao. Angal mar bombor ngub was Ngaorom is mend hakiao on te pilao nga bor ebe komb bi ora win ka sin, is ngon baikiao baeben di komb bi ora sokiao ka.

¹⁷ Ngub sokiao menger ngub mubur mbini Isreyel tenaol baeben non is olib isao mend tenaolom emol we toroklime nda ub menger hayem o, mbini is olib menger ngon baikiao mendbor sando tuwae non bi ora hayem. Ngub

haroklmel Ngaorom is olib dera isaobu bor obun mbib dakle on baoklao tangar mendbor sando taokl obobur, is olib emol we bowe ndan baoklao saond hakl pe ngo baebenon akl bu kimb mao ba peb bisao ora. Pangeklem. Nim is olib obun mbib dera isaobu bor pind bili ngo menger murukl ub ini Tenaol Sem Tangar baeben ora hayem ol, ngubi tomb non ini di mbini Nju sem is olib emol we bowen te pilao menger ngol ha hul peyo ora hayem ol, is te pilao ngom ini di buri mao pala and mao sarukl haen ora hayem.*

¹⁸ Heneng ora ini Tenaol Sem Tangar baeben oran ngo kakl ub menger ora hayem ngao, is olib emol we ti menger ngon baoklao mendbor saond hakl pe non bi hayem baeben bor inim kang mend makl homo mbini bor ebekone nao puklwaebe ora. Aoh, ini is ngon baoklao non bi ora hayem ol, inim is ngon te pilao o buri mao pala and nao mao saroklme ora. Ngub inj, ini is ngon te pilao oral hul ha peyobur ora and soklmel, is te pilao ngo oram ini kaeb so menjao nao bin oborob ora and mao saraoklaong, inim mbini is te pilao menger o bor asub ko ebekone poklemi?*

¹⁹ Pangeklem. Ini mendborom ngub lemi ka. Aoh heneng ora Ngaorom nao non is olib ngon te pilao oral ngub kim bu pe hamun kisaol, mbini is olib emol we ti ngon te oran baoklao mendbor sando tuwaesao ndan akl bubur mao hasaol, nao ebe ora hayom lemi.

²⁰ Heneng ora inim ngub lemi o mbini ngo

* 11:17: Ebe 2:11-19 * 11:18: Njo 4:22

baebenom Njisesol hul ha nao hasmil, Ngaorom mbini is ngon baoklao mendbor sando tuwae non bi ora hayem ka. Ngub hayem o inim non Njisesol hul ha ora hayem ol, mbinin akl bubur is ngon te pilao oral kimb bu peyo habur, is te ngom and mao saen ora hayem. Ngub hayem ngao, inim ngub nen sabobur lemin ebekone nao pe sub pakl hom mubur, inim is ngon te pilao ngo oral oborob kimb bu pelen was haklwaebe ora.*

²¹ Pangeklem. Mbini Ngaor obun sem ora, Nju sem ngo baeben is olib emol we ti ngon baoklao heneng non bi ora hasmil sando tuwa di nao bib se ora sisao o, obum ngub bao haen wa nao bi sando tuwaesaong, ini ngo baebenom ngub ebekone paem sin daol bibir ora sando tuwaklaong, ini ngub buklao ko nen nao sabeyem be?

²² Heneng ora inim Ngaor obum ko mend tomb sub tenaol hond homo bisur bu hayao ub di, obum ko mend tomb wakl tenaol kon mao waklbur ke kang mend henden waraoklao ub di, aokl nao hemen hae oborob nen saboklwaebe. Obum tenaol mendbor khorob bubur saokl wismi baeben bor kon win ko buri palobur menjao menjao mao barukl hayao ora. Ngub beyaong ini ngo baebenom non sub obum bisur bi haen ora harim sin, obum ini sub hond homo bisur bi hayao ora. Ngub beyao o inim obum sub ngub bisur bin nao hae kang mend ebekone sao paem sin, Ngaor obum ini ngo baeben di is olib baoklao ngo menger murukl ub sando tuwaklao ora.*

* **11:20:** Oro 12:16 * **11:22:** Njo 15:2; Njo 15:4; NjuS 3:14

²³ Ngub bukla o mbini Nju sem baebenom di Ngaorol hul ha nao hae kone awis ora haroklme ub nao bibur wakl Ngaor obul hul ha ora harim sin, mbini ngo baeben mbes is olib ngon te isao oral kimb nao bin hasmi o Ngaor obum wakl ebe kimb bin kaeb se ora hayaol, obum wakl is te pilao ngol kimb bu hul ha peyobur and so haen ko ngub kimb bu pelen lao ora.

²⁴ Pangeklem. Ini Tenaol Sem Tangar baeben non is olib dera isaobu bor obun mbib pind bili ngon baoklao saond pae menger ora hayem. Ngub hayem ol is henengom non mbinin mbib is baoklao saond hae dundu ol kimb nao bimi nda o, Ngaorom ini is olib emol we bowe ndal kimb bu peyo and so haen ko kimb mao baesao ora. Heneng ora ngub bisaol Ngaor obum kang mend bukl buwaeb se sao ngub daol o bisaol, obun sem ora Nju sem ngo is te o kab ngo kimb bu pe nao haen mbes sando tuwaesao nda daol, penar bu ora obun te pilao ol bao ora kimb bu and so haen kaeb se hayao ora.

Ngaorom tenaol hambun hond homo bu mukl-bur hayao o

²⁵ Nao haeme mbaoli hakl o, mbes ora angal mend tenaol hambunom di nao pange mupango sao wisao o, inim di nao hambun sao pange nao menjao nen sabokl buwa nao bib se ora hayom kobur, angal ngo aokl hemen ha nao beklemin ko nim ini bor angal ngo oborob ora kao dund bun pangoklwaebe. Mbini Isreyel tenaol mendboron kone bor buri ora han hul men koro ora hayem o, Ngaor obum Tenaol Sem Tangar baebenon

mendbor bu mukl buklaol baeben, nim ngub baeben ora bu muklwao ko ndi men pa man man bu paesao ub hambun ora bu mu pa ora buklaol tomb, mbini Nju sem ngo baebenom di mbinin mbib nen sabeme ub was bubur mbinin kone bor ngo han hul men koro hul ha tundaroklme ub nao bi waki kone u bokeklemi ora. Ngub bukleming nim ngo kakl ub inim mbini Nju sem ngo baeben bor ebekone nao puklwaebe ora.*

²⁶ Heneng ora Ngaorom mbini Isreyel tenaol ngo baeben hambun bao ora bu muklaol. Ngub buklaol angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Bu Maoraoklaol Aol Aondao nda

Obu su Siyon haklbir

Njekobom maru wam aeben bisao baeben

Hambunom khorob bimi sao

Mbinin kone bor dol hae wiyao ub

Ora mu tuwa kunaklbir oboklaol ora.*

²⁷ Ngub buklaol Isreyel tenaol ngo baeben bor

Nim hobao sao ora mend buklaol kisao nda ub

Mbinin khorob bismi sao mbinin kone bor wiyao

o

Nim kuna ora mu tuwaklwao ko

Ngaorom kisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.

²⁸ Ngub kisao o Nju sem ngo baebenom Ngaoron Angal Bib Hobao Sao ora nda maki homo tuwabur mbinin Ngaor obun saond bi men koro hasmi tomb, mbinin ngub ngo bismi saom Ngaorom ini Tenaol Sem Tangar baeben hond homo bisur bin kismi ora. Aoh, ngub ngo

* **11:25:** Luk 21:24; Njo 10:16; Oro 12:16 * **11:26:** Mat 23:39

bisao tomb di Ngaorom mbes ora Nju sem ngo baebenon ab sumb wil baeben obun sem ora bember peyo mao habur, obum mbini ngo baeben bor nim hobao sao mend buklwao ora kisao ndal sakl, obum ngo kisao nda ub nen sab hakol ora bubur mbini Nju sem ngo baeben obun kone waoraoklao sem ora hayem.

²⁹ Heneng ora Ngaorom kone kab nao mari ngub ora biyaol, obum tenaol mendbor hond homo bisur buklbur ni hae ol ubuklub ka sin, obum waki kone u bokeyo mbini ngo baeben nao tuwaklao ora.

³⁰ Ngub buklao o ini Tenaol Sem Tangar hayem baeben non mbes Ngaorom ngo sao ngo sao bibaebe keyao ub nao pange ini sem tangar ora hayom ko hasmi o, Ngaorom mbes obun sem ora Nju sem ngo bember ha haen kisao nda baebenom obum bibaebe keyao ub hul was haroklmel, mbinim ngub bimi saom Ngaorom ini Tenaol Sem Tangar hayem baeben hond homo bu min kismi ora.

³¹ Ngub bismi o menger bombor ngub was mubur, mbini Nju sem ngo baebenom ngubi tomb di Ngaor obum bibaebe keyao ub nao bi hul ha tuwa besao kon was u haroklme ora. Ngub bimi o waki Ngaorom ini Tenaol Sem Tangar ngo baeben hond homo bu muklao om mbini Nju sem ngo baeben waki kone u bokeyaokl eben lemil, mbini di waki hond homo bu muklao ora.

³² Heneng ora obum tenaol hambun ora hond aondao bu ora homo bu muklbur hayao o, mbinim obum bibaebe keyao ub no pange hul habur lomen, mbinim khorob bu haroklme saom mbini kalabus mao palaen waroklmel, Ngaorom

mbini mabor wakl buri palo bu muklbur mbini
ngub kalabus paolin waraoklao ora.*

Naom Ngaor bor kaoya kao ha was haemin ora

³³ Wao. Aol abo hakl o, Ngaorom hobao sao
ora ngo nao bor hond aondao ora homo pone
ora bisur bu haraoklao ub mondom ndi di nao
manakl birib se ora yao ka. Heneng ora Ngaor
obu hambun sao pange kone kilil bi pon pae
aondao yubu ora hayaol, obu hesa menjao mend
kab mend menger nao mib se ora yao. Obun
kone bor hambun sao nen sabeyao ub aem ora
hondo kao dund bib se hayao? Obum obu kone
ora bor nim ngo sao ngo sao buklwao ko nen sab
ndaraoklao nda ub di, aem was hend waeb se
hayao?

³⁴ Heneng ora obu mbuk waebom di ke wiyao
ub.

Aorao Aondaon kone ndaon bor wiyao sao
Aem was mao bembera handaeb se hayao?

Aem ora Aorao Aondao obu bor
Njem ngo sao ngo sao bibi ko buwalo

Man man kaeb se hayao?*

³⁵ Wao. Obum mabor san lin ko
Aebom was obu bor menjao kal mbaeb se hayaob
ko?

mbuk waebom ngub ke wiyao ora.

³⁶ Heneng ora hambun sao obum was ngo sao ngo
sao bin ko warakl ko nen sabobur ingiyaesaol,
hambun sao ngo wi sao baeben obu was yaol,
ngubi tomb obu buri oram was win keyaong,
obum nao warisao sao oran aebom ora menjao

* **11:32:** Kal 3:22; 1 Tim 2:4 * **11:34:** 1 Kor 2:16

kalakl buruklao balem. Pangeklem. Obu Ham-
bun Saon Aorao ngubi ora hayaong, naom naon
Aorao Ngaor ngo obu bor kaoya kao tu sowa nao
bi hor hambunon kaoya kao ha was haemin ora.
Heneng ora.*

12

*Nao ngubi ora habur Ngaoron kongon bu
haemin*

¹ Nao haeme mbaoli hakl o, Ngaor obum
nao hond aondao ora homo pone bisur buklbur
hayaong, nim inim ngub ora bibaebe ko pangakl
ka. Inim Ngaoron kongon hambun sao bu hak-
lemi ub ini obun komb bi hae ebe ora habur
bu haklemil, inim obum turi homo bib ko nen
saboklao ub was beklemin ub, inin toklo nao
heme enjo ngo hayem ubi Ngaor bor mabaorao
haoru sao bao kaloklwaebe ora. Pangeklem.
Inim ngub ora buklemin ub inim bib se haklemi ub
ora buklemin, inin kone ndaon bor mabaorao
haoru kale non bi haklwaebe ora.*

² Inim ngub bubur lemin sun tenaolom ham-
bun sao mbinin kone bor songolom bi keyao ub
nen sab hakol bu, bu haroklme nda ub inin kone
bor di ngubi sao eben bao wa nao bibaebe ora.
Ngub inj, inin kone bor mbes hasmi ub tuwabur,
Ngaorom ini inin kone ndaon bor hambun sao
tangan tangan wen pange ngo taol bu njaoraoklao
sao was inin kone bor mu tunda win kobur, ebe
sao ngo obu bor hakl ebeyao sao was and sen
haklwaebe. Heneng ora inim ngub buklemin tomb

* 11:36: 1 Kor 8:6 * 12:1: Njo 4:24; Oro 6:11; Oro 6:13; 1 Pit 2:5

inim Ngaor obum bib ko nen sabaoklao ub ora hondobur buklemil, obum di turi hemen oborob dund se ub ora buklemi.*

³ Pangeklem. Ngaorom ni hond aondao bu ora homo bisur bisaol waki angal ngo nim ini bor di kao njurukl ngao, ini kang mend ebe oborob sao haklemi baebenom di ni ebe ora, tenaol mende di men mbae kang mend pone sao hae ko nen sabobur ebekone nao puklwaebe ora. Ngub inj, inim kone ukl bombor ora ubur Ngaorom ini ngo hayem ub hareklemine ko, ini bor obun buri aondao bu di kang bu di armend sisao ngo taol bu njubur, ini ngubi ngubi was haklemi ko bember ha peb bu mao ha peb bisao ub nen sabo Ngaor obul hul ha habur, inin kone bor ni obun mbib nen sabisao ub ora ngo sao bu han ko taol bu njise ko nen sabo ber ber bibaebe ora.*

⁴ Heneng ora naon toklo bombor ora ngo ha bereyom on di el wil ki aongao ngo sao hakl andub ora hae hayom ol, ngo sao baebenom mbinim bib se ha ha beme ub mbinin kongon armend sisao was bi bi bimi nda ka.*

⁵ Ngub bimi ndal bombor ngo kakl ub was menger mubur, nao tenaol Karason sem baeben hambun di obu bombor on sem ora habur, obu hesa haru ora hayom ol nao di toklo bombor on el wil ki aongao ngo sao hakl menger ora hayom. Ngub ora hayom ol naom mendel mao tila tila bu toklo bombor on sakl, mendel kimb bu pe pe bin ora hayom.*

* 12:2: Ebe 4:23; Ebe 5:10; Ebe 5:17 * 12:3: 1 Kor 12:11; Ebe 4:7

* 12:4: 1 Kor 12:12 * 12:5: 1 Kor 12:27; Ebe 4:25

⁶ Heneng ora Ngaorom nao ngub pone ora bisur bu nao ngubi ora hamun kobur, nao hambun bor obun buri mundub mundub bi ta peb bu njisaol, naom obun kongon tangar tangar bib se hayom ub buri palo bu haemin ora. Pangeklem. Nim ngo kakl ub nao ngo haklon is mend bor obun Angal Bib Hobao Sao ora nda tenaol hambunom pangen kao kalo hamun ko obun buri o nao bor taol bu nja sin, naom Ngaorol hul ha ora habur angal ngo buri palo kao kalam akol bu haemin ora.*

⁷ Obum nao ngo haklon mendbor bor tenaol aebenol haklemi baeben bisur bibi uklaol hondoklmao ub bisur baomun ko buri ngubi taol bu nja sin, naom ngub tenaol aebenol haklemi baeben bisur bam aeben bemin ora. Aoh, nao ngo haklon mendbor bor obun angal bib hobao sao nda oborob ora kao dund bu kao kalo hamun ko buri ngub taol bu nja sin, obun angal bib hobao sao ngo tenaolom pangen oborob ora kao kalemin ka.

⁸ Mend di obum nao bor tenaol aebenol haklemi hakl oborob hul ha saor peyo ora haen kaomun ko buri ngub taol bu nja sin, naom ngub di buri palo bemin ora. Aoh, nao bor tenaol mende bor menjao menjao bisur bu kalaeb se uklaol hondoklmao ub baomun ko obun buri taol bu nja sin, naom mbinim wakl nao bor menjao mondom san lin muklbur inj, Ngaorom naom ngub baomun ko buri ngo njuklao ub pone bao bisur bu kalo haemin ora. Nao ngo haklon mondom di obu Ngaoron semon maeb haraoklao aol harob sin, obu bor buri ngo taol bu kaloklao ub

* 12:6: 1 Kor 12:4-11; 1 Pit 4:10-11

obun kongon ngo makl homo pakla sao hender nao bi oborob buri palo ora bu haebe buklao. Ngaorom nao ngo haklon is mend bor di tenaol mende hond homo bisur bin ko buri ngubi taol bu kala sin, Ngaorom obu bor kongon ngo taol bu kaloklao ub makl nao heme turi was homobur buri palo bu haebe buklao.*

⁹ Inim ini hakl hakl mende hond hom hom bu mendel kone wi wi bu haklemi ub, inim kone kab nao mari mendel heneng ora kone u mba mba bu ora haklwaebe. Ngub bubur lemin inim sun tenaolom khorob tangar tangar ngo bu haroklme nda ub makl aondao ora homobur, inim hambun sao oborob bam bam buklemi on was nen sab hakol bu, bu haklwaebe ora.*

¹⁰ Pangeklem. Ini ngo baeben non hambun ora Karas obun haeme mbaoli was hayem ngao, nim ngo kakl ub ini hakl hakl mende hond hom hom bu mendel oborob ora kone wi wi bu haklwaebe ora. Ngub was bubur lemin inim ini hakl hakl mende bor makl hom hom nao bi turi was hom hom bubur, nao haeme njem oborob bil ko turi homo tengiyu was kao kao bu, mende turi mao homa homa bu, mende kaoya ya was bibaebe ora.*

¹¹ Inim oborob ngub was bu habur lemin hambun sao buklemi sao baeben di kang mend makl homo pakla nao se, inim buri palobur ora bu haklwaebe. Ngub bubur lemin inim Wesao Aondao Tangar ndam inin kone ndaon bor aondao bu ora hondaen habur, inim turi was homo Aorao

* **12:8:** 2 Kor 9:7 * **12:9:** 1 Tim 1:5; 1 Pit 1:22 * **12:10:** Pil 2:3; 2 Pit 1:7

Aondao obun kowan lao tenaol ora men koro hawlwaabe ora.*

¹² Pangeklem. Ngaorom ini mabor wen bu muklao ub bao hondo hayem ub buklemi tomb, inim turi homo inin kone bor hondokl engel bin was hawlwaabe. Inim ngub haklemil ke mundub mundub bi hondoklemi tomb di, inim hul ha saor peyo was habur makl nao homoklwaabe ora. Ngub bubur lemin inim Ngaor bor di kao kal hawl was bu hawlwaabe ora.*

¹³ Mend di inim mbini Karason sem mendbor menjao nao wi burubur mbinin kone bor dam nao bin buruklemil hondoklemi baeben bor di, mbinim ngo nao wi buruklemi sao hawl oborob ora bisur bu taol bu kaloklwaabe. Mbini Karason sem mendbor di su tangar tangar bor hawl bir ini haklemil tiyao ko bombor obo paolaem sin, inim mbini bor oborob obaeming ubuklub ko inin anda bor oborob ora u paoloklwaabe.*

¹⁴ Mend di mbini aol mendbor ini hondo ko bowes bu ke mao handaklemi baeben bor di, inim Ngaorom mbini ngo baeben bor khorob ngo buklemi on san lu ke mao handaen ko nao kao kale, mbini ngo baeben Ngaorom bisur bin ko nen sabobur ora kao kalo hawlwaabe.*

¹⁵ Inim ngub was bu habur lemin ini ngo hawl on mendborom oborob was habur turi homo werek bu harim sin, ini aeben o haklemi baebenom di mbini daol haru turi hom isur bibaabe. Ini ngo hawl on mendboron kone bor kho so kend bin burubur de ko haklemi tomb di,

* **12:11:** Bis 18:25; Kao 3:15 * **12:12:** 1 Tes 5:17 * **12:13:** NjuS 13:2 * **12:14:** Mat 5:44; Bis 7:60; 1 Kor 4:12

inim mbini ngo baeben daol haru de kao isur isur bu hawlwaabe ora.

¹⁶ Mend di ini hawl hawl menjao lemi tomb di, inim buri pal pal bu mondom menjao was kao kao bu engalom nao ke, sub kone bombor ub was u angal di bombor o ora taokl taokl eben was ko habur, sub mende hond hom hom bu sowa pa ham ham was bibaabe. Inim mbini tenaol kang mendbor imbi nao wi sao haklemi baeben bor di mawl homo ebekone pobur aol hobao nao men kore, mbini ngubi baeben turi homo mbini daol haru was hawlwaabe ora. Ngub bubur lemin inin kone bor di ni non hambun sao pange kone kikil bi ora hae ko nen nao saboklwaabe ora.*

¹⁷ Mondom ini ngo haklon mendbor bor khorob menjao buklemi tomb di njem mbini bor ngon san nao libi ora. Ngub inj, mendborom tenaol hambunom di aol ngo obum oborob was bu hae ko henden, mend haroklme nda ub was bu hawlwaabe ora.*

¹⁸ Pangeklem. Inim ko ora bin di tenaol mende bor nje buri ni buri ko per ab saond bu kal kal nao bibur, inim sub oborob haeb se uklao ub inim tenaol hambun bor sub sowa pa was ham ham bu hawlwaabe.*

¹⁹ Ini ninao sem nim kone uruklu nda hawl o, tenaol mendborom ini bor khorob buklemi tomb inim ngon saongao maru bu san nao libaabe ora. Ngub inj, angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Ni Aorao Aondaom kaw

Ni bomborom khorob bimi on saongao marubur

* **12:16:** Oro 11:20; Oro 15:5 * **12:17:** 1 Tes 5:15 * **12:18:** Mak 9:50; NjuS 12:14

San luklwao kisao ub
mbuk waeb bor ngub wiyaong, mbinim ini bor
khorob buklemi sao baebenon san nao li Ngaor
obun mbib ora bu san lin waklwaebe ora.*

²⁰ Heneng ora nim ini bor ngub ngo bibaebe kakl
on angal mend Ngaoron mbuk waeb mende bor
di ngub ke wiyao.

Njen saond bi mend dem homa sin

Njem obu hond homo ne taol bu kalaebe.

Obu ib nokl homa sin di

Ib nen humu kalaebe ora.

Njem ngub buklesi tomb

Obum khorob biyao sao andub obun kone bor

Is kaebis sao bu haraoklaol

Obun khorob biyao sao ngo aondao bu ora

Wen is sung sao dokl bu wiyao ub

Obun mbib hondobur

Nim khorob aondao ngo baeben

Bu haruklu e ko hondo

Sakl polen muwaloklesi ora ko

Ngaoron mbuk waebom ngub ke wiyao.*

²¹ Ngub ke wiyaong inim mbini tenaol aeben ngo
baebenom khorob buklemi saon san luklemil,
sun tenaolom khorob bimi sao ngom ini men
mbae saoklaong oborob hondo ora haklwaebe.
Ngub inj, inim hambun sao oborob was bam bam
buklemi saom sun tenaolom khorob bimi sao di
men mbaen ora haklwaebe ka.

13

*Mondom kabmanon maomb bo haroklme se-
mom lemi ub hul nao haebe buklaol*

* **12:19:** Mat 5:39; Oro 13:4; 1 Tes 1:6-7; NjuS 10:30
Mat 5:44

* **12:20:**

¹ Nao haeme mbaoli haki o, mbini kabmanon maomb bo haroklme sem ngo su hambun bor maomb bo hayem baeben di, Ngaor obum ora mbinim ngub maomb bo haen ko nen sabo man man bisao ub ora haroklmel, mbinim ngubi tomb ngo maomb bo hayem ub Ngaor obum haen ke ora hayem ngao, inim inin maomb bo haroklme aol ngo baebenom lemi sao hul nao haklwaebe ora.*

² Heneng ora nim ngo kakl ub mondom obun maomb bo haroklme aol baebenom lemi ub makl homo nao panga sin, obum Ngaorom maomb bo haen ko nen sabisao ub ora maomb bo haklemi baebenon angal ora nao pange hul haklemil, obum khorob ngo buklaol saom nje hul harili aol ora hael ko te mao saraoklaol, obum ke hondoklaol ub obun mbib ora hondoklaol.

³ Pangeklem. Mbini kabmanon maomb bo haroklme ngo baebenom tenaol oborob bimi baeben mao dam ka pakl mao homaklbur inj hayem. Ngub inj, mbini tenaol ebekone po khorob bu haroklme baeben ora mao dam ka pakl mao homaklbur ora hayem ngao, inim inin sul maomb bo haroklme ngo baebenom ini pakl nao mao homaem ko nen sobaem sin, inim khorob sao oran kang sao di nao bi oborob was bam bam bu haklwaebe ora. Heneng ora inim ngub buklemi tomb non inin maomb bo haroklme aol ngo baebenom di ini turi homoklemi ora.*

⁴ Mbini tenaol hambun maomb bo haroklme aol ngo baebenom di Ngaoron kongon tangar tom

* 13:1: Njo 19:11; Tat 3:1 * 13:3: 1 Pit 2:13-14; 1 Pit 3:13

mend ora bu habur, mbini ngo baebenom di ini ebe oral oborob was hareklemmin ko ini maomb bo haroklme ora. Ngub bimil njem khorob menjao bae sin mbinim nje buri palo ke mao handaeb se ora hayem ngao, njem mbini kang mend pakl hom mu sao haebe. Mbini ngo baeben Ngaoron kongon tom mend bimi aol non bi ngubi ora haroklmel, Ngaorom tenaol khorob bu haroklme baeben ko homo ke mao handaklbur hayao ub, tenaol hambun sul bao haklemi aeben anga tomb mbini maomb bo haroklme aol ngo baebenom tenaol khorob ngub buklemi baeben ke mao handaklemi ora.*

⁵ Pangeklem. Nim ngo kakl ub buklemi orang, inim inin kabmanon maomb bo haroklme aol haklemi ngo baebenom lemi sao hul nao hae oborob pangoklwaebe ora. Aoh, inim ngub buklemi o ini ke mao handaklemi ko pakl homobur was inj, inim mbinin angal hul nao haklwaebe ka. Ngub inj, inim inin kone bor khorob bimi sao hesa oborob bimi sao kab oborob ora taol bu kobaroklme nda ub hondobur, inim mbinin angal hul nao hae pangobur oborob was bu haklwaebe.

⁶ Mend di menger bombor ngub was mbini maomb bo haroklme aol ngo baebenom Ngaoron kongon non bi ora bu habur, mbinim kongon bibi uklao o bukklbur ini bor mone takis nji lomeng, mbinim ini bor nji lemi ub takis oborob kaloklwaebe ora.

⁷ Pangeklem. Nim ngo kakl ub inin kabmanon maomb bo haroklme aondao baeben bor di, kansol baeben bor di, mbinim mone takis tangar

* 13:4: Oro 12:19

tangar ub ngo moroklme nda ub mukl oboklemi
tomb bao kaloklwaebe ora. Ngub was bu habur
lemin mbini ngo baeben bor inim oborob bibi wi
ub was beyem ko, mbini bor kaoya angal sao bam
bam bubur inim mbinin kone bor turi mao homa
angal was lowaebe ora.*

*Inim oborob was bu habur mendel kone wi wi
bu haklwaebe*

⁸ Pangeklem. Inim tenaol menden san oran
kang ora di nao haen ware pele ora haklwaebe.
Aoh, inim menden san mend haen hae non
bu oran naom tenaol mende hond homo kone
woroklme ub ora yaong, inim mbinin san ngo
li non bu, mbini hambun ora hond homo kone
u was haklwaebe ora. Heneng ora nim ngo
kakl ub mondom tenaol mendel ngub hond
homo kone u ora harob sin, obum Ngaoron man
hobao sao oran bombor ngo buklaol o ora yaol,
obum Moseson man tangar aeben ngo wiyao nda
baeben di el mend nao baondib mini hambun
men hakol bu hae non bi ora haklao ka.*

⁹ Ngub ora buklaol Ngaorom obun man ngo
bibaebe ke wiyao baeben, ten aol kabom paes nao
puklwaebe ke wiyao ub di, tenaol mende pe paen
nao libi ke wiyao nda ub di, menden osisao paes
nao naebe ke wiyao ub di, tenaol menden uklao
sao bor heb nao homaebe ke wiyao nda ub di,
angal hambun sao ngo kisao baebenon te hobao
sao bombor o oran ngub wiyao.

Njem njen mbib was nen sabo hem kale ub
Njem njen tenaol sango mende di hem kobur
Hond homo kone wibi

* 13:7: Mat 22:21 * 13:8: Mat 22:39-40; Nje 2:8

ke wiyao ora.

¹⁰ Heneng ora mondom tenaol mendel ngub hond homo kone u harob sin, obum tenaol mende bor khorob sao di kang mend nao bib se ora haklao. Nim ngo kakl ub mondom tenaol mendel ngub hond homo kone u haklao tomb, obum Mosesom man andub ora ngo ko hasaol wiyao nda baeben di el mend nao tuwae hambun men hakol bu haklao ora.*

¹¹ Pangeklem. Ngubi tomb non hobao sao ora ngo bu pindib paklao bao o di ngo teb sam sam be ol inim hondo ora hayem ngao, inim enjmor nao ke el ti ha ora habur, nim ini bor hambun sao oborob ngo bibaebe kakl ub was bu haklwaebe ora. Heneng ora naom mbes angal ngo pangobur Njisesol hul ha hasmao aeben anga tomb di, bao hobao sao ngo atomb ora pindib paraokl ko hondo ham aeben bismao bor karasmas andub ora pibi haraoklao nda o, ngubi tomb oran nao bu muklao bao ngo mbes ngo teb se ong, ngub enjmor nao ke hend ha was haemin ora.*

¹² Heneng ora mbes non nen kao mba was haraoklaol em hundur was u mba haraoklao o, ngubi tomb oran waki bao buklbur hoklob kebeyam ebeng, sun tenaolom em hundur wi bor habur khorob ngo bu haroklme nda ub naom nao hende hende di kang mend bi soklaong, oborob hondo ora haemin. Naom ngub bubur lomaon naom bao bi oral war himbi buri ora nda maru was habur, naon saond bi Seran nda saond bu kalo buri palo men mbaemin ora.*

* **13:10:** 1 Kor 13:4-7 * **13:11:** Ebe 5:14; 1 Tes 5:6-7 * **13:12:** Ebe 5:11; Ebe 6:11; 1 Njo 2:8

13 Naom ngub bubur mendborom ebe bao bi oral habur oborob was mend bu haroklme nda ub, naom di oborob ngub was bam bam bemin. Heneng ora mbini khorob bimi baebenom ne aondao bu ora haoru pari bu, mbinim he soklme ib andub ora no he sao bara ubur paes was pu pu bimi nda ub di, mbinim khorob bimi sao hambun sao pamukl was hem ko nen sab hakol bubur paes heb hom hom bu po haroklme ub di, mbinim daongirir kao kao bu per ab saond bi bi bimi nda ub di, mbinim khorob tangar tangar ngo bu haroklme nda ub naom kang ora di nao bi oborob hondo ora haemin ka.*

14 Heneng ora inim inin songolom khorob bimi sao bor heb mao homa homa bu khorob bi bi lao ub nao pange men mba ora haklwaebe. Ngub bubur lemin naon Aorao Aondao Njises Karas obum inin toklo songol hambun bor war himbi sao ha beyabur maomb bo haen haklwaebe ora.*

14

Inim Karas tenaol mende bor te nao mao saraklwaebe

¹ Pangeklem. Ini ngo haklon mondom obum Njisesol hul ha haklao on te hobao sao ora o oborob nao hendebur obun kone bor taol taol was bu harob sin, inim obu mesao kalo bao nao tuwaklwaebe ora. Aoh, obu ini haklemi daruklol ngub bao haen ini daol momunu was habur lemin, obum obun kone bor nim ngo sao ba sin kho ngo sao ba sin ebe ko, obun kone taol taol bu ngo buklaol ub hondoklemi tomb di inim obu bor

* 13:13: Luk 21:34; Ebe 5:18 * 13:14: Kal 3:27

njem ngo sao khorob bel ko taolu lu ab saond nao bu kaloklwaebe ora.*

² Heneng ora nim ngo kakl ub aol mondom Njisesol hul ha ora habur obum ne kho ebe hambun sao warer warer nao bi bao noklao tomb, ne noklme sao ngo haklon mondom obun kone bor dol mao ha kho nao mao saklao ora. Ngub bukla o aol is mendem di Njisesol ngub hul ha haroklme on te hobao sao ora oborob nao hondoklao tomb obum kone taol taol bubur, nim ne tangar sao baeben ebe noklwao o ibao bao-raoklao sao mundi hae baeben non nao noklwao ko nen saboklao ora.*

³ Pangeklem. Ngub bukla o aol mend obu ne kho ebe hambun sao warer warer nao bi bao was no haklao mondom, aol is mende obu mundi hae ibao baoraoklao sao baeben nao ne warer bukla o bor, nim ngo sao hakl warer warer nao bi bao was ngo naklo e ub nao bi, obum ngo sao hakl bao warer bi werekle kobur obum makl homo besao handaeb handaeb nao bibi bukla o. Mende di aol is mende ne hambun sao me bao was no haraoklao ngo obu di Ngaorom nje ebe hael ngao ni hae ol ib laong, is mende aol ngo obu kone taol taol bu ne warer bu no haklao om, mende ne hambun sao bao was no haklao nda makl homo obum khorob be ko te nao mao saraebe bukla o ora.

⁴ Ngub inj, aol aondao mend haklao o obun kongon baraoklao aol hayao o di, aol aondao ngo obun mbib ora obun kongon baraoklao aol ngom oborob was bu hae be? khorob beb ko te mao bembera haondaoklao ora. Ngub biyaong ini ngo haklom mondom Ngaor obun kongon

* 14:1: Oro 15:7 * 14:2: Kol 2:16

biyao tenaol baeben, njem te mao sara khorob bel oborob bel ko bao taol baklesi sin, nje aol asub bi ora mondom ngub buklesi balem? Njem aol menden kongon biyao aol o di bao te mao sara sara bu sarbeyaklwao ko nen sabo hael o, aol ngo obu Aorao Aondaon kongon biyao aol ora hayaol, Aorao Aondao obum obun kongon biyao aol ngo bu muklbur hayaol, obu saokl nao win ko harer ebe on was muwaloklao tomb obu saokl nao wi ebe bu wi poklao ora.*

⁵ Mend di tenaol mendborom bao mendbor hobao sao ora yao ko, imbi tangar tangar karu ubur bao ngo baebenon baondib pa nao bin hor so buru hor buruklmao ko nen saboklme. Ngub nen saboklme o tenaol mendborom bao hobao oran mend nao wi, bao hor hambun bombor ubi was yao ko nen saboklme. Pangeklem. Mendborom ngo kakl ub biming, inim inin mbib armend sisao bu haroklme ub nim ngub ba sin kho ngub ba sin ebe ko oborob ora taol bu kobabur, inim hambun sao armend sisao ngo bimi nda ub was bao bu haklwaebe ora.*

⁶ Heneng ora nim ngo kakl ub mondom bao mendbor ndi tiba hor buruklao ub, obum Aorao Aondao bor ora kaoya ko buruklao. Aoh, aol is mende ngo obu ne hambun sao kho ebe ko warer nao bi bao was no haroklao o, obum di Ngaor bor nen sabo tengiyu ko kao kala sin, obum di Aorao Aondao bor ora kaoya koklbur ne ngo ngub bao noklao ka. Bombor ngub was mondom ne kho ebe hambun sao me bao was nao ne warer warer bu noklao o, obum di Aorao Aondao bor was nen

* 14:4: Mat 7:1; Nje 4:11-12 * 14:5: Kal 4:10

sabo se ubur, obum Ngaor bor turi homo tengiyu was ko habur biyao ora.

⁷ Ngub soklaong nao nao heme sul bao haklmao aeben anga tomb oran, naom naon mbib nen saboklmao sao was nao bu haemin ora. Heneng ora nao pe paklmao ub di naom naon mbib ni pe pan saol kobur inj pe pabur yu heben poklmao.

⁸ Ngub bukлмаong naom su ngol ba haklmao aeben anga tomb oran, naom Aorao Aondao bor was kaoya kao ha was haemin ora. Aoh, bombor ngub was nao pe pabur heben poklmao ub di Aorao Aondao obun imbi win ko was poklmao ora. Ngub bukлмаol nao ngub pe paklmao ub di, nao nao heme sul bao haklmao ub di, naom hambun sao bu haroklmao sao baeben di, ngo sao baeben hambun ora Aorao Aondao obun was yao ka.

⁹ Ngub ora yaol mbes Karas ngo obu tenaol himismi baeben di, nao heme bao hayom baeben di, tenaol hambunon Aorao Aondao ora hayao ndam obun mbib tenaol hambun bisur bu himisao o, obum waki tenaol ngo baeben hambun ora maomb bo haklbur obu waki buri palo enjaokl po hayao ora.*

¹⁰ Aoh, obu bomborom ngub maomb bo haklaong, inim asub ora nen sabobur inin Karas haeme mende bor nje ngubi ngubi was hael ko te mao sara sara bimi? Ini mendborom di inin Karas haeme mende bor asub ora nen sabobur makl homo besao handaeb handaeb bimi? Pangeklem. Ngaor obum ora nao tenaol hambunom khorob di oborob di hambun sao bu

* 14:9: Luk 20:38; Kal 2:20; 1 Tes 5:10

haroklmao sao baeben te mao bembera hondokl-
bur, nao hambun ora obun el dund so oral was
teka hamun lao ora.*

¹¹ Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk wae-
bom di ngub ke wiyao.

Ni Aorao Aondao ngo hae oram kakl ol

Tenaol hambun ora ni hae ol was obo

Tumu karu dombes ubur

Mbini hambunom ne bombor ub ora kombobur

Nje Ngaor pon pae aondao yubu ora hael ko

Kaoya lemi ko

Ngaoron mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.*

¹² Ngub ke wiyao! Ngaor obum tenaol hambun
heneng ora ngub te mao bembera howes lao
tomb, naom khorob di oborob di hambun sao
naom armend sisao bu haroklmao ub kowes nao
bi bao kao pa ora buklmao ka.*

*Njem Karas tenaol mende saokl mao waklesi
hondo ora haebe*

¹³ Ngub buklmaong naom nao hakl hakl mende
makl homo te mao sara sara nao bemin ora. Ngub
inj, inim kone kho ngubi woroklme ub tuwabur
lemin, inim inin Karas haeme mende saokl win
ko khorob mao baeb se oran menjao buklwao ko
oborob hondo kone kimb bu ora haklwaebe.

¹⁴ Pangeklem. Ni ninao Aorao Aondao Njises
kab haru was haruklul nim ora hende ub heneng
heneng ora kakl ngao, menjao mend obun mbib
ora tenaolon kone bor kho mao sa dol mao
haraoklao sao oran mend nao wiyao ora. Ngub
inj, mondom obun kone bor pakl hom mubur

* **14:10:** Mat 25:31-32; Bis 17:31; 2 Kor 5:10 * **14:11:** Pil 2:10-11

* **14:12:** Kal 6:5

ngo saom nao kone bor kho mao saklao ko kone taol taol bubur o bao buklaol tomb, obun kone bor pakl ngo homoklao saom obu heneng ora kho mao saklao.*

¹⁵ Ngub biyaol njem njen mbib turi homoklesi ub ne kho ebe hambun sao warer nao bi tenaol hambunom di henden bao was no haklesi tomb, njen Karas haeme mend obum pakl homo kone taol taol bu haklao o saokl mao wari sin, njem tenaol mende hond homo kone u haebe lao ndam bi lao ub inj buklesi ora. Pangeklem. Nim ngo kakl ub inin mbib was hem kobur ne ngubi hakl hambun sao bao was noklesi tomb, Karas obum tenaol mendbor mbinin ne mana bu misao nda baebenon is mend kho mao sa saokl mao waklesi hondo ora haebe.*

¹⁶ Pangeklem. Inim non naom ngo sao kho ngo sao ebe yaong bao bun ko, hambun sao oborob ora taol bu kobabur bu haroklmao ko nen saboklme ora. Ngub bimi o mbini mendbor inim ngo bimi ub nao bimi baebenom, inim hambun sao bao was buklemi ub hondoklemi tomb ini khorob bimi tenaol ora hayem leming, ngub nao ken ub inim oborob hondo ora haklwaebe.*

¹⁷ Pangeklem. Ngaorom maeb ha maomb bo hayao bor haeme baebenom ne noklme saon di ib noklemi on di ngo sao kho yaong nao noklwaebe, ngo sao ebeng bao noklwaebe ko, ngo saon mbinin kone bor pakl homo kao kao dim nao bimi ora. Aoh, obum maeb ha maomb bo haraoklao ub non, ne noklme saon di nao hobao sao ngubi sao haklon mondom nen sabo warer

* **14:14:** Bis 10:15; Tat 1:15 * **14:15:** 1 Kor 8:11-13 * **14:16:** Tat 2:5

nao bib se ora yao ka. Ngub inj, Ngaorom Wesao Tangar Aondao ndam tenaol ngo bor haklemi baebenon kone bor sub tibaen as ko birin kobur, mbini bor werek aondao ora taol bu kalobur, Wesao Tangar ngom tenaol ngo baeben Ngaorom turi hemeyao ub mbini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora haen lao ora.

¹⁸ Heneng ora ngub buklaong nim bombor ngo kakl ub was, mondom Karas hem ko taol mi pa sin obum Ngaorom turi hemen ora buklaol, tenaol hambunom di obu oborob biyao aol ora hae ko nen saboklemi ora.

¹⁹ Ngub soklaong naom angal armend sisao was kao kao bu per ab saond bi bi nao bemin ora. Ngub bubur lomaon naon kone bor di sub turi homo sisab bin birib se sao on was bi handam handam bubur, naom mende turi homo bisur bi bi bu, mende hul ha saor pe haen kao kao bemin ora.*

²⁰ Pangeklem. Mendborom ne tangar tangar hambun sao pakl homo warer nao bi bao was noklmel, ini mendborom ngub pakl homo warer nao bi turi homobur bao was noklme o, njem ngub turi homo bao was noklesi saom Ngaorom obun sem bor hobao sao ngo bisao nda ub kho mao saklesi hendaebe ora. Aoh, naom ne noklme sao baeben kho ebe ko nao dubili hambun sao bao was noklmao o, naon Karas haeme mend obun kone bor taol taol bib se haklao mondom njem ngo buklesi ub hondobur nim di ngub bun kobur bi buruklaol, obu saokl wa sin njem khorob aondao ora uklesing, njem oborob hendaebe ka.

²¹ Pangal. Njem mundi dend bi ebe mend

* 14:19: Oro 12:18; Oro 15:2

noklesi om sa sin di, he soklme ib, ib waen mend noklesi om sin di, aoh tangar tangar sao mendbor Karas tenaolon kone bor taol taol mao ba kho mao saeb se sao mend buklesi saom sa sin di, ngo sao haklon mend sao mondom njen Karas haeme mbaoli mend saokl mao waeb so buklaol, njem njen mbib turi homoklesi sao ngo hem ko nao bi bao wari sin njem oborob ora buklesing, ora kang ora di nao bibi ora.*

²² Aoh, njem Ngaorol hul ha ora habur nim ne kho ebe hambun sao bao was noklwao ko nen sobae sin ebe o, njem hambun sao ngo buklesi sao hakl di njem Ngaor obu hesa haru was habur obum kao njuklao ub ora bibi. Heneng ora mondom Ngaorom obun kone bor ne ngo sao bao nao lao ub ora noklaol, mabor obun kone bor nim ngo sao oborob be? khorob bab ko taol taol mao ba kho nao mao sarob sin, obun kone bor sisab bi oram turi hom ha was haklao ora.

²³ Ngub inj, mondom Ngaorol hul ha ora nao hae obun kone bor taol taol bib se ora habur o, ne tangar tangar sao nao naebe ke wi on di kone mende bor pakl tanga pae winbur bao noklao tomb, waki mabor obun kone bor taol taol mao babur kho mao sarob sin obu ke handaeb se ora haklao. Ngub soklaol njem hambun sao bu haklesi sao baeben Ngaorol hul ha nao haebur bu hari sin, tenaol khorob mao baraoklao saom bi lao ub ora bu haklesil, nje ke handaeb se ora haklesi ka.*

15

* 14:21: 1 Kor 8:13 * 14:23: Tat 1:15

Naon mbib hem lomao ub nao bi tenaol mendem turi homaeb se on ora bemin

¹ Ngub ora soklaong nao mendbor Njisesol hul ha ora habur nao kone bor taol taol nao bi haklmao baebenom naon mbib turi homo hem lomao ub bao wabur lomaon, naom mbini tenaol mendbor Njisesol hul ha haroklme on te hobao sao o oborob nao hendebur mbinin kone bor taol taol was bubur, mbinin kone bor kend bin boroklme baeben oborob ora bisur bubur, mbinin kone bor kend bi sao ngo uklao o di bisur bu mao sisab baemin ora.

² Heneng ora nao hambunom armend sisao naon Karas tenaol aebenol haklemi baebenom mbinin kone ora bor Njisesol oborob ora hul ha saor peyo was habur, mbinim turi hom ha was haen ko bisur bam aeben aeben was bu haemin.*

³ Pangeklem. Nim ngo kakl ub Eben Ke Aol obum bu hasao sao baeben di obun mbib hem ko turi himisao ub inj bu hasaol, angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Nao Ngaor o mbinim nje hondo ko bowes bu

Maobowa angal bu hasmi o

Mbini ngo nje hondo ko bowes bu

Maobowa peb bu hasmi baebenom

Ni bor ora bismil

Nao kone bor kho mao sa kend mao baesmi ora ke wisao ub Njises bor heneng ora bisaol, ngo ora tomb il so pind bisesa.

⁴ Ngub ke wiyao angal hambun sao Ngaoron mbuk waeb bor ngo wiyao ub naom buklmao saon nao muwaloklbur ora wiyao, naom angal ngo wiyao ub hondoklmao tomb naon kone bor

* 15:2: Oro 14:19; 1 Kor 9:19; 1 Kor 10:24; 1 Kor 10:33

sub tibaen as ko baoraomun kobur naom hul ha saor peyo was hamun lao. Ngub bubur laon naom Ngaor obum hobao sao ngo wen buklaol sao bao hondo hamun lao ora.*

⁵ Heneng ora nim ngo kakl ub naon Ngaor obu tenaolon kone bor sub tibaen as ko mao ha, hul ha saor peyo was haen lao on te ora hayao. Ngub hayaol Ngaor obum naom ngub baomun ko, Eben Ke Aol Njisesom nao bor menger oborob ora muwalisao ub obum nao hakl hakl kone bombor ub was bu habur, mende turi hom hom bu oborob was bu haroklme ub ora muwalisao, obun mbib naom ngub bu hamun lao ora.

⁶ Pangeklem. Ini bor obun mbib ngo kakl ub buklaol, ini hambunom angal di mondom menjao was kao kao nao bi ukl bombor o taokl taokl eben ora kobur, inim naon Aorao Aondao Njises Karason Ab Ngaor bor ebe kaoya kao ha was haklemi ora.

Ngaorom Tenaol Sem Tangar bor di obun Angal Bib Hobao Sao nda pangen kisao o

⁷ Heneng ora Karas obum ini makl homo mesao nao nji, ini bor ngub turi homo oborob obaeming ubuklub kisao ka. Ngub kisaong tenaol hambunom di inim oborob buklemi sao hondobur Ngaor bor kaoya ken ub, inim di obum ngo bisao ub ini hakl hakl turi hom hom bu oborob obaeng ib kao kao bu haklwaebe ora.*

⁸ Ngub buklemi o nim ini bor ngo kao njurukl ub, Ngaorom mbes naon ab sumb wil baeben bor nim ini sem o bor buklwao ora ko kao kalisao nda ub Eben Ke Aol obu obo pindib pabur Nju semon

* 15:4: Oro 4:23-24; 1 Kor 10:11 * 15:7: Oro 14:1

kongon biyao aol ora men korisesa. Karas ngo obum ngub obo bisao tomb Ngaor obu kakla nao kaeb se ora hayao ko tenaol hambunom henden muwalisaol, Ngaorom naon ab sumb wil bor nim ngo buklwao ora kisao nda ub ngo ora tomb heneng ora il so pind bisesa.*

⁹ Ngo tomb Karas obum ngub bubur kisaon Ngaorom tenaol hambun hond aondao bu ora homo haraoklaol, Tenaol Sem Tangar baebenom di Ngaor turi homo kaoya ken kisao ora. Ngub bisaol angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Njem ni oborob ora bu misil

Nim Tenaol Sem Tangar baeben haru hae ol

Mbinim di pangen

Nje bor aondao bu ora tengiyu ko kaoya lowao.

Nim ngub njen imbi aondao bu ora win kobur

We di aondao bu oborob ora kaoya lowao ora ke wisao ub Karas obum ngo hakl ub obo bu hasao tomb angal ngo heneng ora il so pind bisao.*

¹⁰ Ngaoron mbuk waeb mend di ngub ke wiyao.

Tenaol Ngaor obun sablo haen kisao baebenom

Ngaor obu turi homo kaoya ko haroklme nda ub

Ini Tenaol Sem Tangar baebenom di

Obu bor werek bu turi aondao bu ora homo haklwaebe

ke wiyao ora.

¹¹ Bombor ngub was Ngaoron mbuk waeb tangar mend di ngub ke wiyao.

Ini Tenaol Sem Tangar hayem hakl o

* 15:8: Mat 15:24; Bis 3:25 * 15:9: Oro 11:30

Inim Aorao Aondao bor turi homo

Kaoya ko haklwaebe ora.

Ini tenaol su hambun bor paoloklme baeben o

Inim di obu bor turi homo

Kaoya ko haklwaebe ora ko

mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.

¹² Ngaoron mbuk waeb mend di Asayam waeb bu wisaol ngub wiyao.

Aol Njesim maru wam aeben buklao on

Aol is mend pindib paklaol

Ngaorom aol ngo obum Tenaol Sem Tangar
baeben

Maeb ha maomb bo haen lao ora.

Tenaol Sem Tangar ngo baebenom obu turi homo

Obum mabor hobao sao mend buklao ub

Bao hondo haklemi ko

Ngaoron man mini aol Asayam ngub waeb bu wisesa.*

¹³ Heneng ora ngub ke wiyao ub nen sabobur, inim Ngaor obu naom mabor hobao sao ngo bu pindib paklaol ko bao hondo hayom on te ora hayao o obul ora hul ha hayem ka. Ngub beyem ol obum inin kone bor sub tibaen as ko ora bereklemin kobur, inin kone bor sisab bi oram turi hom ha was hareklemin ko werek aondao bu ora taol bu njuklao. Ngub buklao tomb Ngaoron Wesao Komb Bi Aondao ndan burim di, inim obum hobao sao ngo mabor buklao sao hondo hayem ub aondao bu ora turi hom ha was habur kone bor hondokl engel bi haen was hondo hareklemin ko, ini bor kone ngubi wakl was taol bu njuklao ora.

* **15:12:** Kao 5:5

*Paolom angal mend pakl homo men mba nao bi
bas ngo bor hambun sao waeb bisao o*

¹⁴ Nao haeme mbaoli hakl o, inim ini hakl hakl mendel kone wi wi bu hayem ol, nim di inim oborob ngo bu hayem ub hondo ora hae. Mend di inim kone ebe u hambun sao oborob bimi ub di ora hondobur, ini hakl hakl mende mu walwal bib se ora hayem ub di nim hondo was hae ka.

¹⁵⁻¹⁶ Ngub hondo ora hae o nim ini bor bas ngo waeb bu eben kakl ub nim pakl homo angal mendbor men mba nao bi, inim Ngaorom Tenaol Sem Tangar bor hobao sao ngo bisao ub aokl hemen ha nao beklemin ko nim oborob ora kao dund bi. Heneng ora nim ngo kakl ub Ngaorom ni hond homo bisur bubur, nim di Tenaol Sem Tangar baeben bisur bu han ko ni bember pey-obur, Eben Ke Aol Njiseson kowan lao aol ora mao hasao. Ngub bisaol nim Tenaol Sem Tangar ngo baeben bor hobao sao ngo bisao on ukl mend pakl homo men mba nao bi, nim hambun sao inim pangeklemin ko bas ngo bor ngo kao dund bi o ka. Pangeklem. Mbini Tenaol Sem Tangar baeben non Ngaor bor mabaorao haoru kaleme tomb, obum turi aondao ora homoklao nda ub menger sao haen ko Wesao Komb Bi Tangar ndam mbini ebe komb bi ora haen ko hayao ora. Heneng ora ngub bin ko nim Tenaol Sem Tangar ngo baebenom pangen Ngaoron Angal Bib Hobao Sao nda kao kalam akol bu haruklul, ni Ngaor obun baolum aol hobao sao menger haruklu ora.*

¹⁷ Heneng ora nim ngub bu haruklu ub ni Eben Ke Aol Njises obu hesa haru habur was ngub bu

* **15:15-16:** Oro 1:5; Oro 11:13; Oro 12:3; Pil 2:17

haruklul, nim Ngaoron kongon hobao sao ngo biyu nda ub buklbur non, nim heneng ora turi homo haongaoklubur sao bu haeb se hae ka.

¹⁸ Ngub hae o nim nao mbib was habur buklwao sao nen sabobur non, ebekone po haongaoklu angal nao bib se hae o, Karas obum ora nim Tenaol Sem Tangar bor Ngaoron Angal Bib Hobao Sao ora nda pangen kao kalam akol bu haklwao tomb, mbinim angal ngol hul ha haen ko obum ni bember peyo mao hasao ora. Ngub bisaol nim obun kongon hobao sao ngo bu han ko mao hasao ub bu haklwao tomb nim sakl nao pole turi homo haongaoklu sao habur, obun angal ngo oborob ora kao kalam akol bu haeb se ora hae. Heneng ora nim hambun sao ko hawao sao baeben oborob kon ko di, bu hawao sao baeben bun ko di,*

¹⁹ Ngaoron Wesao Aondao Tangar ndan burim ni aondao bu ora buri mao palaesao ora. Ngub bisaol nim tenaolom ko mend nao hindismi sao di burir biklme sao di ngo sao hakl Tenaol Sem Tangarom henden bu han ko, Wesao ngom ora ni buri mao pala bisur bisao ora. Ngub bisaol nim su enjo ngo bor u kowes beyao ndan uklu mende su Njurusalem nda bor di, su u kowes beyao mende Ilirikam nda bor di, su ngo baeben hambun bor tenaol paoleme baeben hambunom Eben Ke Aolon Angal Bib Hobao Sao nda pangaen kao kalam akol bu hawao ora.

²⁰ Nim ngub bu hawao o mbes pibnao ora di nim hobao sao ngo hem ko buklwao ko nen sabo bu hawao ub non, nim Angal Bib Hobao Sao

* **15:18:** 2 Kor 3:5

ngo kao kalam akol bu hawao ub aol mendem
pibnao and pinj tibiya saor mba non bil non, nim
and menger ngo bu haom nao laklwao ko nen
sabowao ora. Ngub nen sabobur kowaon nim
mbini Tenaol Sem Tangar ngo Karason imbi ko
mend nao pangismi baeben bor was, obun Angal
Bib Hobao Sao ngo pangen kao kalam akol bu
hawao ora.*

²¹ Heneng ora ngub bu hawaol angal ngon
Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.
Mondom mbini ngo baeben bor
Obun imbi pangen nao kao kalismil
Nao pange awis haklemi baebenom
Obu hondoklemi ora.
Obun angal mondom pangen nao kismil
Nao pange ora haklemi baebenom
Obun angal oborob pang heneng bu
Nen sab hakol bu haklemi ora ko
Ngaoron mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.

*Paolom bas bor nim ini Orom tenaol hondokl
oboklwao kisao o*

²² Pangeklem. Nim ini hayem ol ini hondokl
oboklwao ko was nen sobaklo o, nim su tan-
gar tangar hambun bor ngub mend pu was bu
hawaol nim ini penar bu hondokl nao obowao
ora.*

²³ Ngub buwao o nim ngubi tomb non su enjo
ngo baeben hambun bor kongon ngo hem ko bun
ko nen sabowao ub bu pawao ora. Ngub buwaol
nim mbes ora ini Orom tenaol abo ngo bor hayem
baeben oran hem aondao ora kobur hondokl

* 15:20: 2 Kor 10:15-16 * 15:22: Oro 1:10-13

oboklwao ko nen sabowao o ngub nao hondokl ebe han was karasmas andub ora pibisaol,

²⁴ ngubi tomb non ini ebe hondokl oboklwao ora ko nen sobakl ka. Heneng ora nim su Sepen abo ngo bor mend wa nda bor poboklwao ko pangakl o, pibnao oran inin su Orom abo ngol mbes obo paoluklwao, nim ini su Orom abo ngo bor hayem baeben mbes ebe hondoklwao ora. Ni ngub oboklwao tomb ni ini daol nao baoklmend turi hom hom bu bao haklbir mabor sao su Sepen ngo poklwao tomb, inim ni harerol di ebe bisur bu walaklemi ora.*

²⁵ Heneng ora ngub oboklwao o ngubi ora tomb non nim Ngaoron sem mendbor Njurusalem bor bereme baeben bor menjao bisur bu kalokl poklwao ora.*

²⁶⁻²⁷ Pangeklem. Nim ngo kalokl poklwao sao non mbini Ngaoron sem su Maseroniya bor paoloklme baeben di, mbini mendbor su Ngirik paoloklme baeben di, mbini ngo baebenom Ngaoron sem Nju sem mendbor su Njurusalem bor paoleme baeben dem hemeyem ke pangobur mbini ngo baebenom nao wi bereme sao mendbor wakaesmil, nim Njurusalem pobur mbinin ngo waesmi sao kalokl poklwao ora. Heneng ora mbini Ngaoron sem su kab ngo bor paoloklme baebenom ngo bismi ub, mbinim mbinin mbib ora kone kimb bubur naom Ngaoron sem ngo dem homo baoraolim baeben hond homo bisur buklmao ora ko nen sabobur, turi ora homo ngo sao hakl bisur bu waesmi ka. Ngub bismi o Ngaorom mbini Nju sem ngo baebenon kone

* 15:24: 1 Kor 16:6 * 15:25: Bis 19:21; 1 Kor 16:1

bor hobao sao ora ngo man man bu taol bu kalisao nda ub, mbinim Tenaol Sem Tangar baebenon kone bor di honda win oborob ora taol bu kaloklme ora. Ngub bimil mbini Tenaol Sem Tangar ngo baebenom wakl Nju sem ngo mbini bor hobao sao mbinin kone bor hondaen lome baebenon san hae non bi ora hayem. Ngub hayem ngao mbini Tenaol Sem Tangar ngo baebenom san ngo hayao o li non bu, mbini bor sun woroklme sao ngo taol bu kaleyem ub buklemi ub oborob ora buklemi.*

²⁸ Pangeklem. Nim ngubi tomb non mbini Ngaoron sem Nju sem ngo Njurusalem bor paoleme baebenon mone ngo wakaesmi kakl o mbes kalokl poklwao ora. Ngub kal peyaoklbir pibnao oran inin su Orom abo ngo mbes ini hondokl obobur lowaon, mabor sao su Sepen ngo kakl o poklwao ora.

²⁹ Heneng ora nim ngub oboklwaol Karasom obun semon kone bor oborob turi homo as ko was haen ko bisur bu haraoklao nda ub, ni ngo oboklwao tomb di inin kone bor obum aondao bu ora turi mao homaen lowao ko nim ora hende ka.*

³⁰ Nao haeme mbaoli hakl o, nao non sem bombor non bi ora habur naon Aorao Aondao Njises Karasol hul ha ora hayom ol, Wesao Komb Bi ora ndam di nao hakl hakl mendel kone wi wi bu hamun ko hayao ora. Ngub beyaong Ngaorom ni bisur bin ub inin Ngaor bor buri palobur nim kao kalo haruklu ub, ini di nao haru kao kalo haemin ub inin di kao kal ha was haklwaebe

* **15:26-27:** Bis 24:17; Oro 9:4; 1 Kor 9:11; 2 Kor 8:1; 2 Kor 9:2; 2 Kor 9:12 * **15:29:** Oro 1:11

ora.*

³¹ Inim ngub kao kaloklemi tomb su Njuriya bor aol mendbor Karas hem ko obul hul ha nao haroklme baebenom ni luklbur hayem ngao, mbinim ni ngub nao lin ko Ngaorom ni bisur bin ub inim ngon di obu bor kao kal ha was haklwaebe. Mend di nim Ngaoron sem Njurusalem bor bereme baebenon ngo menae poklwao kakl sao menae poklwao tomb, mbini ngo baebenom ni di turi homo oborob obaeng ib kobur, nim ngo kaloklwao sao hakl di turi homobur min ko nen sabobur inim Ngaor bor kao kal ha was haklwaebe ora.

³² Heneng ora inim ngub buklemi tomb mabor Ngaorom ni ini haklemil obon ko nen sabobur harer mend muwala sin, nim ini haklemil turi aondao ora homaoklbir oboklwao, ni ini daol nao maomunu angal kao kao bu turi hom hom bu buruklmao tomb ninao kone bor di sub tibaen sisab bin buruklwao ora.

³³ Pangeklem. Naon Ab Ngaor obu naon kone bor sub tibaen kobur sisab mao baraoklao on te ora hayaong, obum ini haru haen was haklwaebe ora. Heneng ora.

16

Paolom Ngaoron sem andub bor ini ebe sok-laong as ko haklwaebe kisao o

¹ Pangeklem. Naon Karas mbaoli ten Pibi ke ngom tenaol Ngaor bor kaoya ko hor boroklme sem mendbor su Sengeriya bor bereme baeben

* **15:30:** 2 Kor 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1

bisur biyao ten ora yao o, nim ngubi tomb ten ngo obu ini hayem ol ngo eben kakl ka.

² Ngub eben kakl o ten ngo obu Aorao Aondaon sem ora yaong, nao Ngaoron semom bimaon nda ub inim ten ngo obu turi homo heben heben bubur oborob obaeng ib lowaebe ora. Heneng ora ten ngo obum ni di nao tenaol mendbor hambun oborob ora bisur was bu haraoklaong, obu abo ngol obo buruklao tomb inim obun menjao nao wi buruklao sao di bisur bu taol bu kalobur obu oborob ora maeb hawlwaebe.

³ Mend di aol Akuwila hesa obun were Piriska kab abo ngo bor haebe o, mbibi di nao haru Eben Ke Aol Njiseson kongon bu haroklmaong, nim mbibi bor ibi ebe soklaong ibin kone bor sub tibaen as ko boroklwaebe kene ko kao kalokl-waebe.*

⁴ Heneng ora mbini tenaol mendborom ni lukl-bur bismi tomb di mbibim ni ngub nao lin ko ni bisur bisbil, mbibi ngo kab dobakl pe paeb se was hasbi ora. Ngub bisbil nim mbibi turi aondao ora homaklo o mbibi nim was inj, Tenaol Sem Tangar baebenon hor boroklme sem baeben ambun di nao hambunom turi aondao ora homo werek kalo haroklmao ora.

⁵ Ngub bimaong mbini Ngaoron sem mendbor tenaol ngo kab tobaklon anda bor obo kiril mba hor boroklme baeben bor di, nim ini ebe soklaong as ko boroklwaebe kene lowaebe.

Mend di nao aol sango nim kone uruklu Ebinitas ke nda obu di abo ngo bor hayao o, su Esiya bor pibnao oran obu mbes Karasol hul ha ora

* 16:3: Bis 18:2; Bis 18:18; Bis 18:26

hasao o obu abo ngo bor ngub hayaong, inim obu bor di nje ebe soklaong as ko ora haebe ko kao kaloklwaebe ora.*

⁶ Mend di ten Mariya ke ndam ini oborob ora bisur bu haraoklaong, obu bor di nim nje ebe soklaong as ko ora biribi kene ko kao kaloklwaebe ora.

⁷ Mend di aol Andronakas hesa Njunas kab mbibi nao sem bombor on Nju sem ora haebe o, mbibim ni di Karasol hul ha nao hae awis ora hawao tomb mbibi ngo kab mbes kone baol munu Karasol hul ha hasbi ora. Ngub bisbil mbibi aol ngo kab ni di nao haru kalabus paolismao o, Ngaoron angal bib hobao sao kam akol bimi aol baebenom di mbibi aol ebe ora hayeb ko hondobur turi homoklme kab ora yaong, mbibi bor di ibi ebe soklaong ibin kone bor sub tibaen as ko haklwaebe kenesa lowaebe.

⁸ Aol Ampiletas obu di Aorao Aondaon sem ora hayaol nim obu turi homo kone u haruklung, obu bor di nje ebe soklaong njen kone bor as ko haebe ko kao kaloklwaebe ora.

⁹ Mend di aol Ebanus obu nao Karason kongon hobao sao ngo bu haroklmao nda o, obu su abo ngo bor hayao o hesa aol Setekis obu nim turi homo kone u haruklu nda kab bor di ibi ebe soklaong as ko haklwaebe lowaebe.

¹⁰ Aol Apelis ke ngo obum Karasol oborob ora hul ha haraoklao ub nao hambunom di haondao-mun muwalisao aol nda bor di, nje ebe soklaong njen kone bor sub tibaen as ko haebe lowaebe. Aol Aristobulason sem hambun bor di ini ebe soklaong as ko ora haklwaebe ko kao kaloklwaebe.

* **16:5:** 1 Kor 16:15; 1 Kor 16:19; 2 Tim 1:15

¹¹ Aol Heroriyon obu di ninao sem Nju sem ora harobnda obu bor di, aol is mende Nasisas obu di, aol ngo obun semon mendbor Karas tenaol hayem baeben bor di, mbini ngo baeben hambun bor ini di ebe soklaong inin kone bor sub tibaen as ko boroklwaebe lowaebe.

¹² Mend di ten Tarapina hesa Taraposa kabom Aorao Aondaon kongon turi homobur oborob ora bu haroklbe nda kab bor di, ten Pesis obu di, Aorao Aondaon kongon oborob ngub bu kimb was bu haraoklao ngo nim kone u haruklu o obu di, mbini ten is teb ngo bor di ini ebe soklaong inin kone bor sub tibaen as ko was boroklwaebe ko kao kaloklwaebe.

¹³ Aol Urubas obum di Aorao Aondaon kongon pone buri palo ora bu hayaong, obu bor di aol ngo obun am di ninao am non bi ora yaong, ten kang ngo bor kab mbibi ingiyakl bor ibi di ebe soklaong ibin kone bor as ko ora boroklwaebe ko kao kaloklwaebe.*

¹⁴ Mbini aol mendbor Asingiritas hesa Pilikon kab di, aol Hemis Parobas kab di, aol Hemas di naon Karas haeme mendbor mbini haru haroklme baeben di, mbini ngo baeben hambun bor di ini ebe soklaong inin kone bor sub tibaen as ko haklwaebe kene ko kao kaloklwaebe ora.

¹⁵ Mend di aol Pilolokas di, ten Njuliya di, aol Neras mbaoliyakl di, aol Olimpasi di, mbini tenaol Ngaoron sem mendbor tenaol ngo kakl baeben daol haru haroklme baeben di, mbini ngo baeben hambun bor nim ini ebe soklaong inin kone bor sowa paen as ko haklwaebe kene ko kao kaloklwaebe ora.

* **16:13:** Mak 15:21

¹⁶ Pangeklem. Su enjo ngo baeben hambun bor tenaol mendbor Karas obu hem ko hor boroklme baeben hambunom di, ini Ngaoron sem abo ngo bor hayem baeben hambun bor ini ebe soklaong inin kone bor sisab bin as ko boroklwaebe lem. Heneng ora nao tenaol Ngaoron semom bimao nda ub inin Karas tenaol hambun bor turi homo heben heben bu ki seken was bi bi bu haklwaebe ora.*

Paolom bas ngo bor angal kao kowes bisao o

¹⁷ Nao haeme mbaoli hakl o, nim inin ngo sao oborob hondo ora hareklemin ko kakl ngao, ini Karasol oborob ora hul ha hayem ub bao wabur mbini tenaol mendborom ini bor per ab saond bu nju inin kone bor kho mao sabur, ini sem kab teb bu dikla kaob kaob mao bakleming, inin ngub dikla kaob kaob nao bi oborob hondo ora haklwaebe. Heneng ora nao Karason sem mendborom ini bor mbes Angal Bib Hobao Sao nda kao njismil inin pangismi o, mbini mendbor angal bib ngo hem ko nao pangoklme baebenom angal ngo men mbaklbur hayem ngao, inin mbini ngo baeben hesa maomunu nao hae mbini ware pam pam bu sao haklwaebe ora.*

¹⁸ Pangeklem. Mbini tenaol ngub bimi ngo baebenom naon Aorao Aondao Njises nda bor hem kobur inj bu haroklme ka. Ngub inj, mbini ngo baebenom mbinin mbib nen sabeme ub was hem ko taol mi po haroklme ora. Ngub bubur lomen mbinim angal dend bi nel kengi bu pae heneng ke non bubur, sub angal oborob kikil bi

* **16:16:** 1 Kor 16:20; 1 Pit 5:14 * **16:17:** Mat 7:15; Tat 3:10

ora lome om tenaol mende turi mao homa kao deb deb bu kaoya ko habur; mbini tenaol ngo Karason arman di nao pange awis sao haeme baeben bor sub oborob ora maobowa haroklme.*

¹⁹ Aoh, ngub bimi o ini ngo baebenom non Angal Bib Hobao Sao ora nda hem ko men hakol ora bu hayem ol, inim oborob ngo bimi sao tenaol hambunom di ora panga ora hayem ol, nim di ini turi aondao ora homo haruklu. Ngub biyu o nim nao kone bor inim tenaolom khorob bimi sao hesa oborob bimi sao kab, ngo sao kho wiyao ngo sao oborob bimi sao wiyao ko inim oborob ora kone kimb bu taol bu koba hondo ora habur; inim khorob bimi sao oran kang mend nen nao sabe aokl hemen ha sao habur; inin kone bor dol nao haen ora hareklemin ko nen sobakl ka.*

²⁰ Inim ngub haklemi tomb naon Ab Ngaor obu di naon kone bor sub sowa pa sisab bi baoraomun lao on te ora hayaol, obum Seran sem di ora men mbabur inin aongao ma ora bor hala mba hareklemin lao ora. Ngub buklaol naon Aorao Aondao Njisesom di inin kone bor bao habur ini hond hom ha was hayao ora.*

²¹ Nas Tim ke ngo obu ni hesa yao haru Aorao Aondaon kongon bombor o ora bu haroklbaol nas ngo obu di, mbini ninao sem ora Nju sem nas mendboron imbi nas Lusiyas hesa Njeson kab di, nas Sosipata di, mbini nas ngo baebenom di ini hambun bor ini ebe soklaong inin kone bor as ko ora haklwaebe lem.*

* **16:18:** Pil 3:19; Kol 2:4; 2 Pit 2:3 * **16:19:** Mat 10:16; Oro 1:8;
 1 Kor 14:20 * **16:20:** Oro 15:33 * **16:21:** Bis 16:1-2; Bis 19:22;
 Bis 20:4

²² Pangeklem. Ni nas Teriyasom di Paolom ni bor njem bas ngo waeb bi kaonaol nim obun bas ngo waeb babur, nao tenaol Aorao Aondaon semom lomao nda ub ini ebe soklaong inin kone ora bor sub tibaen as ko haklwaebe kakl.

²³ Mend di ni Paolom kakl ngao, ni aol Ngeyes ke ngom oborob ora bisur biyaol obun anda bor paolu haruklu o, su enjo ngo bor tenaol Aorao Aondaon sem boroklme baeben di aol ngo obun anda ngo bor hor burukl engel bu haroklmel aol ngo obum di, aol is mende Erastas obu su enjo ngon kansol baebenon mone maeb ha wa haraoklao o, obu di Ngaoron sem ora hayaol aol ngo obu di, naon Karas haeme Kowotas di, mbini teb ngom di ini ebe soklaong ini kone bor sub tibaen as ko haklwaebe ora lem.*

²⁴ Naon Aorao Aondao Njises Karasom ini hambunon kone bor bao habur ini hond hom ha was hayao ora. Heneng ora.

Paolom bas ngo lu kowes bubur Ngaor bor kaoya kisao o

²⁵ Nao haeme mbaoli hakl o, nim ngubi tomb Karas Njiseson Angal Bib Hobao Sao ngo kam akol bu haruklu ndan te oran mbes mupango sao wisaol, tenaol sem andub ora ha homam aeben bismi baebenom di nao pange was himismisa. Ngub wisao o ngubi tomb non naon Ab Ngaor ngo obu tenaol haeben mao saraoklao ndam, Angal Bib Hobao Sao mupango wisao ngo tenaol hambunom pangen kam aeben aeben bibaebe kisao ora.*

* 16:23: 1 Kor 1:14 * 16:25: Ebe 1:9; Ebe 3:5; Ebe 3:9; Kol 1:26

²⁶ Ngub kisaol angal bib ngo mbes obun man mini aol baebenom di waeb bu wismi o, ngubi tomb non angal ngo naom tenaol hambunom pangen kao dund bu hayom ka. Ngub beyom ol tenaol sem tangar tangar su hambun bor paoloklme baebenom Karasol hul ha ora habur, mbinim obum lao sao di hul nao hae oborob ora pangen ko naom mbini bor oborob ora kao kalo hayom.*

²⁷ Ngub beyom ol naon Ab Ngaor obum ora ini hambunom angal bib ngol oborob hul ha saor peyo hareklemin kaeb se ora hayaol, obu bombor o kone kikil bi hambun sao pange ora hayao ka. Ngub hayaong inim naon Njises Karas obu nao hesa Ngaor kab kobaranon dunin ora hayao ndan imbi kobur, Ngaor obun imbi aondao bu ora win ub hor hambunon kaoya kao hakol was bu haemin ora. Heneng ora.*

* 16:26: Oro 1:5 * 16:27: 1 Tim 1:17; Njur 25

**Angal Heneng mbuk Ngaoran Angal Bib
Hobau Sao ngo wi o
The New Testament in the Angal Heneng Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angal Heneng long
Niugini**

copyright © 1978 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angal Heneng

Dialect: Waola

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

c8dd6c38-df9b-5879-8a56-970aaf6fa08b